

МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ПРАВО: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА»

(7-8 грудня 2018 року)

Київ
2018

УДК 340.1(063)
П 68

Право: історія, теорія, практика. Матеріали V Міжнародної
П 68 науково-практичної конференції (м. Київ, 7-8 грудня 2018 року). –
Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. – 156 с.
ISBN 978-617-7640-35-5

У збірнику представлені матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Право: історія, теорія, практика». Розглядаються загальні питання історії та теорії держави та права, історії політичних та правових вчень, конституційного, муніципального права, міжнародного публічного та приватного права, права Європейського союзу, екологічного, земельного, аграрного права, цивільного, господарського, адміністративного права та процесу, фінансового, інформаційного, кримінального, кримінально-виконавчого права, кримінології та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться юридичною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 340.1(063)

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Волошина В.В., Корнєєв Ю.В. ЮРИДИЧНІ ОСОБИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	7
Зеленюк І.С. СУЧАСНІ ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНІ ТА МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ.....	10
Майдачевська А.В., Пильгун Н.В. ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТА ПРОЦВІТАННЯ ДЕРЖАВИ	13
Morozov Ya.I. JAPAN'S CONSTITUTION 1947 AS A PATH TO DEMOCRACY	16
Нінітчук О.С. СУДОВА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНІ ТА ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ.....	18
Яцун О.Д. НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО ГЕТЬМАНЩИНИ ТА ЙОГО ДЖЕРЕЛА	21

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ

Ячменська М.М. ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕРХОВНОЇ ВЛАДИ ЗА ТОМАСОМ ПЕЙНОМ	25
--	----

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Гудим І.В. ВИЩИЙ СУД З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ	28
Стойков І.М. ОРГАНИ ТА УСТАНОВИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ	30

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Водоп'ян Т.В. МЕДІАЦІЯ ЯК МЕТОД ВИРІШЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ.....	34
Галаур А.С. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ УЧАСТІ УКРАЇНИ В РАДІ ООН З ПРАВ ЛЮДИНИ	36
Гуцал І.Ю. МІСЦЕ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ ПРАВА	39
Околько І.Г. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЗА КОРДОНОМ	41

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Вітмер А.О. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ	44
Кондращенко І.В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	45

Кондращенко І.В. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ДОВКІЛЛЯ ЯК ОДНА З УМОВ ГІДНОГО ІСНУВАННЯ ЛЮДИНИ	48
---	----

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Білан О.П. «ІНТЕРЕСИ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА» ЯК ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ	50
Галєєв Я.В. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА КОСМІЧНІ ОБ'ЄКТИ	54
Квітко В.В. ПОНЯТТЯ СВОБОДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	57
Леонтєєв І.М. ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ	59
Лішук Ю.Г., Мороз Д.А. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ТА МЕТОДИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ.....	62
Пасакас Л.М. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ЖИТЛА ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ ТА ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	65

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Дзюбіна М.В. ФОТОГРАФІЧНИЙ ТВІР ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	68
--	----

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Василенко Ю.О. ЗАПОВІТ ПОДРУЖЖЯ	71
Шкабаровська А.А. АКТУАЛЬНІ ЗМІНИ У СІМЕЙНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ В РОЗРІЗІ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРІВ, ПРИСУДЖЕННЯ ТА СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ.....	74

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Продан М.А. ПОРЯДОК УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА В УКРАЇНІ ТА ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВАХ	77
Смолярчук О.П. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	80
Шеремет М.С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	82

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Рищиковець В.М. АУСТАФІНГ ТА АУТСОРСІНГ ЯК НОВІ СПОСОБИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ	85
Сорока В.В. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ В УКРАЇНІ.....	87
Чучко І.В. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	90

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Близнюк К.В. МЕХАНІЗМ КОНТРОЛЮ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ЯВИЩАМ	94
Буряк І.В. ПРАВОВІ ВИМОГИ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ПРО МІСЦЕВУ ГАРАНТІЮ	96
Гаврилова К.Ю. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ ОСОБАМИ, ВІДПОВІДАЛЬНИМИ ЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	99
Галєєв Я.В. ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	102
Конет А.В. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	105
Кузнєцова О.С. ПРАВОВИЙ СТАТУС УПОВНОВАЖЕНОГО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З ПРАВ ДИТИНИ.....	107
Тур Л.О. ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ЯВИЩАМ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	110
Шкабаровська А.А. ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАВДАННЯ БІБЛІОТЕК В ПОБУДОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНИ.....	112

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

Владика Л.Ю. ЩОДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ	116
Гончарук Ю.О. ПОНЯТТЯ ТА КАТЕГОРІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ	119
Гулян Ю.В. МОТИВ ЗЛОЧИНУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ	121
Донець Л.В., Чернадчук О.В. ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЩОДО НИХ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ ЗГІДНО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	125
Івчук М.С. ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	128
Ковальчук В.В. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	130
Ляхович А.В. СОЦІАЛЬНА ЗНАЧИМІСТЬ ОЦІНОЧНИХ ПОНЯТЬ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	132
Метриш А.С. ЗАПОБІГАННЯ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА НЕПОВНОЛІТНІХ ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ.....	134
Момотюк В.О. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ	137

Ткаченко А.О. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ	140
--	-----

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА,
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ,
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ
ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ**

Бублик Н.С. ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ОСОБОЮ, ЩОДО ЯКОЇ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ОБВИНУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДО ПОВІДОМЛЕННЯ ЇЙ ПРО ПІДОЗРУ	143
---	-----

Галєєв Я.В. РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ПРОЦЕСІЇ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ	145
--	-----

Марченко В.Ю. ДОКТРИНА «СРІБНОГО БЛЮДЦЯ» ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	147
---	-----

Мясникович Д.С. ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ	150
---	-----

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Волошина В.В.

студентка;

Корнєєв Ю.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Національний авіаційний університет*

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Юридичні особи відносяться до головних суб'єктів міжнародного приватного права (далі – МПП). Діяльність таких осіб не обмежуються територією держави, де саме її було створено, а й може поширюватися на територію іншої держави. Звідси і виникають питання колізійного і матеріально-правового характеру, які мають вирішуватися в рамках МПП.

Як зазначається в Генеральній угоді про торгівлю послугами (ГАТС), яка була прийнята 1994 р., термін «юридична особа» – охоплює будь-яку юридичну освіту, належним чином засноване або організоване іншим шляхом відповідно до застосованого законодавства з метою отримання прибутку або без таких цілей і приналежне до приватного або публічного сектору, в тому числі суспільство, що знаходиться в довірчому управлінні (траст), товариство (партнерство), спільне підприємство, індивідуальне підприємство, або асоціація [1]. Отже, юридичні особи є головними суб'єктами у МПП, з погляду на те, яку роль вони відіграють у міжнародних господарських відносинах.

Слід розглянути правосуб'єктність юридичної особи. Саме правосуб'єктність юридичної особи визначається державою, на території якої знаходиться юридична особа. Як тільки держава дозволяє створення юридичної особи, той правова система такої держави повинна регулювати правосуб'єктність такої особи [2, с. 147]. Тобто, визначити правосуб'єктність юридичної особи можливо лише за положеннями прав тієї держави, на якій була створена така особа.

В. Л. Чубарєв, у своїй статті зазначає, що при визначення такого зв'язку, а саме: зв'язок між юридичною особою та державою, є нелегким процесом. Науковець наводить приклад беручу за основу континентальні держави. Розглянемо цей приклад: у континентальних державах Західної Європи (Франція, ФРН, Італія, Швейцарія, тощо) правом за яким визначається правосуб'єктність юридичної особи, вважається закон місця знаходження адміністративного центру цієї особи, у той час в таких країнах в яких панує так зване загальне право (США, Велика Британія), визначається законом держави місця реєстрації статуту юридичної особи. Тому, якщо така

організація, має статут який зареєстрований в Канаді, а місце правління в Іспанії, у Франції буде визнана – іспанською, а у Англії – канадською юридичною особою [3, с. 104].

Отже, даним прикладом науковець хотів показати, що статус юридичних осіб, може визначатися різними способами, незалежно у якій державі буде зареєстрована дана організація, все залежить від різного правопорядку у державі. Наприклад, у одній державі така правосуб'єктність визначатиметься саме за місцем де виникла дана юридична особа, а в іншій, де здійснює свою підприємницьку діяльність така особа.

З поняттям «юридичні особи» пов'язані такі поняття, як : «національність», «особистий статус» та «особистий закон». Ці поняття слід розмежовувати. На думку Л. А. Лунца, М. М. Богуславського, яку підтримує Л. О. Лялікова, поняття «національність» означає і «особистий статут», і «державну приналежність» юридичних осіб. Нині М. М. Богуславський вказує на те, що особистий закон юридичної особи визначається її «національністю». Ю. М. Юмашев вважає, що «національність» компаній вказує, закон якої держави є «особистим законом» чи «особистим статутом». Протилежну позицію займає В. П. Звєков, зазначаючи, що особистий закон юридичної особи визначає його державну приналежність, «національність» і вирішує на цій основі питання її статуту [4, с. 245].

У Законі України «Про міжнародне приватне право» 2005 р. поняття «національність» так і не використано. Проте, у ст. 25 міститься поняття «особистий закон юридичної особи». Де зазначено, що «особистим законом юридичної особи вважається право держави місцезнаходження юридичної особи» [5].

Розглядаючи термін «національність» у МПП слід зазначити, що він застосовується до юридичних осіб умовно. Під національністю юридичної особи розуміється приналежність юридичної особи до певної держави [6, с. 15]. Термін «національність» до юридичних осіб значно відрізняється від застосування його до фізичних осіб. Категорія «національність» до юридичних осіб використовується для розмежування власних (національних) і чужих (іноземних) компаній.

Щодо особистого закону юридичної особи, слід зазначити, що він відрізняється від державної приналежності(національності) такої особи. На основі особистого статуту юридичної особи, можна виділити п'ять критерії особистого закону :

- 1) статус організації особистого закону;
- 2) вимоги до найменування юридичної особи;
- 3) порядок набуття прав і обов'язків;
- 4) зміст та обсяг правоздатності юридичної особи тощо [4, с. 311].

На думку Л. І. Радченка : «Необхідно підкреслити що у зв'язку з тим, що іноді виникає ототожнення понять «національність» і особистий закон, не буде помилкою і такий вираз: «особистим законом цієї юридичної особи є українське законодавство». В останньому випадку увага акцентується саме на особистому законі юридичної особи. Однак попередньо слід зауважити, що

якщо юридична особа є українською, то її особистим законом буде українське законодавство, коли ж юридична особа німецька – її особистим законом, відповідно, буде німецьке законодавство» [7, с. 591].

Отже, виділивши та проаналізувавши поняття та статус юридичних осіб, слід зазначити, що юридичні особи є головними суб'єктами у економічних відносинах, тому їх правосуб'єктність досліджується саме міжнародним приватним правом. До юридичної особи відносяться такі поняття, як «національність», «особистий статут» та «особистий закон», дані визначення пов'язані між собою, але як було зазначено вище, їх потрібно розмежовувати, адже вони різні за значенням. Хотілося зазначити, що існує багато думок щодо визначення цих понять, різні науковці мають своє бачення, одні вважають, що ці поняття слід розмежовувати, інші ж навпаки, що дані визначення є ідентичні між собою і вони мають бути з'єднані в одне ціле. На нашу думку, слід внести певні зміни до ЗУ «Про міжнародне приватне право» а саме :

- 1) закріпити у цьому законі термін «національність» юридичної особи;
- 2) надати визначення понять «особистий закон» та «особистий статут» юридичних осіб.

Тобто, закріпити ці поняття на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Генеральна угода про торгівлю послугами (ГАТС 1994) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017
2. Толстых В. Л. Международное частное право: коллизионное регулирование / В. Л. Толстых. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. – 526 с.
3. Чубарев В. Л. Статус юридичної особи у міжнародному приватному праві / В. Л. Чубарев // Вісн. Академії адвокатури України. – 2009. – 3(16). – С. 104-109.
4. Підручник. – 4-те вид., перероб і допов. / Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. – К.: Атіка, 2009. – 500 с.
5. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 року // Відомості Верховної Раді України. – 2005. – № 32. – Ст. 422.
6. Чорнолуцький Р. В. Проблеми правосуб'єктивності осіб у колізійному праві України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Р. В. Чорнолуцький; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2006. – С 15-16.
7. Радченко Л. И. Доктринальные проблемы толкования личного статуса и «национальности» юридического лица / Л. И. Радченко // Альманах цивилистики. – Вып. 5. – 2012. – С. 591-592.

Зеленюк І.С.

старший викладач,

*Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова*

СУЧАСНІ ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНІ ТА МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Основні права людини – гарантована законом міра свободи (можливості) особи, яка відповідно до досягнутого рівня еволюції людства в змозі забезпечити її існування і розвиток та закріплена у вигляді міжнародного стандарту як загальна і рівна для усіх людей [2]. Права людини, як понятійна категорія теорії права, має ряд ознак, до яких відносять такі: можливість кожного індивіда діяти або утримуватися від певних дій, спрямовані на задоволення потреб, відсутність яких унеможлиблює повністю або частково нормальне існування, як с фізіологічної, так и з психологічної точки зору.

- свободи, якими наділена людина, внаслідок своєї біосоціальної сутності, належать їй від народження і не потребують додаткового дозволу на їх існування від третіх осіб, як фізичних, так і юридичних, у тому числі і держави. Такі свободи не повинні відбиратись від людини владою свавільно, є природними невідчужуваними правами;

- свободи людини є поза територіальними, тобто не можуть бути обмежені державними кордонами, а також не залежать від національної приналежності (наднаціональні). Такі свободи походять від людської природи і покликані формувати та підтримувати почуття власної гідності кожного конкретного індивіда;

- свободи, здійснення яких певною мірою залежить від можливостей суспільства, насамперед його економічного, політико-соціального, духовно-культурного рівня розвитку. Логічним є той факт, що рівень потреб і свобод людини перебуває у постійній динаміці, по мірі розвитку рівня розвитку соціуму;

- правові можливості, закріплені нормативно-правовими актами, створені в межах однієї держави і на міжнародному рівні. Визнання, дотримання, охорона і захист державами, на підставі двосторонніх або багатосторонніх міжнародних угод, конвенцій основних прав людини, засвідчують відповідність державних канонів міжнародним, а також підкреслюють демократичність та сучасність державного ладу [1].

Історичні, досить трагічні моменти розвитку людства призводили до нівелювання самого поняття «право людини». Це стало можливим, в першу чергу, внаслідок існування тоталітарних державних режимів та їх відкритого зловживання владними інститутами примусу. Такі глобальні аспекти еволюції суспільства призвели до критичної необхідності міжнародного врегулювання прав людини. Переломним моментом у цьому питанні стала Друга світова війна. Злочини, що були скоєні проти людства и людяності за цей

драматичний період часу, після їх викриття, допомогли сформувати усвідомлення того, що саме існування тоталітаризму є постійною загрозою виникнення збройних конфліктів, з іншого боку демократія є забезпеченням мирної зовнішньої політики держав. Геноциди, апартеїди та інші масові порушення, що відбуваються на державному рівні можуть бути подолані лише за умови відкритого та повного світового співробітництва країн у цих галузях.

Стандартизація прав людини у сучасному демократичному суспільстві має відповідати еволюційному періоду соціального розвитку цивілізації і знаходити своє закріплення в міжнародно-правових актах, що мають найвищу юридичну силу і неухильно виконуються абсолютним колом осіб. Результат міжнародної роботи, спрямованої на захист прав і свобод людини закріплений у певних законодавчих актах. До них відносяться [5]:

- Статут ООН, прийнятий у 1945 році, який містить норми про права людини. Ці вихідні положення є базою для становлення і наступного розвитку інституту права – міжнародного захисту прав людини та її основних свобод.

- Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. Її положення проголошують визнання людської гідності кожної особи основоположним пунктом концепції прав людини.

- Міжнародний білль про права людини. Він проголошує невід’ємні права і основні свободи людини

Постійний розвиток інституту прав людини, призвів до розробки і прийняття ряду міжнародних договорів і угод. До сучасних міжнародно-правових актів у цій галузі належать [5]:

- Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26.10.1968 р., Конвенція про запобігання злочину геноциду і покарання за нього від 9.12.1948 р. та ін. угоди, спрямовані на запобігання і покарання злочинів, що призводять до грубих масових порушень прав людини;

- Конвенція про права дитини 1989 р., Конвенція про охорону материнства 1952 р., Конвенція про статус осіб без громадянства 1954 р. та ін. конвенції, спрямовані на захист окремих, найменше захищених соціальних груп;

- Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, поводження та покарання від 10.12.1984 р., Женевська конвенція 1949 р. про захист жертв війни і Додаткові протоколи до неї 1977 р. та ін., що захищають особу від зловживань з боку державних органів.

Сучасні країни-учасниці ООН зобов’язані дотримуватись принципу превалювання міжнародного права над національним, забезпечити здійснення в своїх територіальних межах прав людини і громадянина із залученням, при необхідності, усіх внутрішньодержавних інститутів, метою діяльності яких є захист прав людини. До таких інституцій відносять три категорії державних

установ: комісії з прав людини, омбудсмени, спеціальні державні установи. Останні захищають від посягань та дискримінації певні групи та верстви, обособлюючи їх за певною ознакою, наприклад: мовною, етнічною, віковою, гендерною, тощо. У свою чергу, різноманітні громадські об'єднання, засоби масової інформації, професійні спілки, національні комісії з прав людини, депутатський корпус, правоохоронні органи та неурядові організації є більш дієвим механізмом контролю за дотриманням, а при виникненні необхідності, і захисту, прав та свобод людей [3].

Судовий захист прав і свобод людини є найвищим способом гарантування та відновлення порушеного прав особистості. Такий механізм існує як у вигляді внутрішньодержавного так и міжнародного, який має найвищу силу. Рішення міжнародних судових органів є обов'язковими для виконання, з метою відновлення порушеного права, а також може бути підставою для керування в майбутньому, з метою недопущення можливих порушень. Правозахисна функція судових органів проявляється через охорону майнових і немайнових прав людей, відновлення втраченого або порушеного права. Також певні елементи судової системи наділені можливістю скасування законів задля недопущення подібних порушень в майбутньому [4].

Україна є стороною більшості багатосторонніх конвенцій ООН в галузі прав людини. Однак у зв'язку з теперішніми соціально-економічними умовами вона не в змозі забезпечити виконання низки міжнародних норм.

Список використаних джерел:

1. Лукашева Е.А. (ред.) Права человека: 2-е изд., перераб. – Москва – Инфра – М. – 2011. – 560 с.
2. Алексеев С.С. Теория государства и права / Алексеев С.С., Архипов С.И. и др. – Москва – Норма – 496 с.
3. Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Белов Д.М, Данканич М.М. Міжнародні засоби захисту прав та свобод людини і громадянина / В авторській редакції – Ужгород. – 2003. – 57 с.
4. Пархоменко Н.М. Грантії реалізації прав і свобод людини і громадянина: проблеми сутності та змісту / Пархоменко Н.М. // Правова держава: Щорічник наукових праць. – 2010. – Вип. 21 – С. 130-137. – Бібліогр.
5. Львова Є.О. Розвиток правових механізмів забезпечення прав та свобод людини і громадянина в екстремальних умовах глобалізації / Львова Є.О. // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2016. – № 1 (33). – С. 77-82.

Майдачевська А.В.

студент,

Пильгун Н.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Національний авіаційний університет*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТА ПРОЦВІТАННЯ ДЕРЖАВИ

Сучасний етап світового розвитку характеризується тим, що в світі практично не існує держав, які б вдавались до здійснення своєї внутрішньої та зовнішньої політики шляхом ізоляції та відчуження, не взаємодіяли б з іншими державами напрямую або через відповідні міжнародні організації. Це насамперед породжує міждержавні зв'язки, основною умовою яких є не лише забезпечення загального світового правопорядку, а й безпосередньо індивідуальний розвиток кожної з держав, який би не створював перешкод для їх процвітання та надавав би можливості для самовдосконалення.

Тому, при створенні належних умов для взаєморозвитку, постає проблема в необхідності врегулювання відносин, що виникають внаслідок дій суб'єктів міждержавних зв'язків, узгодження різних інтересів, з метою захисту їх прав. Одним із шляхів вирішення такої проблеми для України є гармонізація законодавства України з правом Європейського союзу, що означає сукупність ряду послідовних дій, спрямованих на зближення національної правової системи та її підсистем з правовою системою Європейського Союзу та вимогами міжнародно-правових норм і стандартів.

Наразі Україна потребує переходу на новий удосконалений етап розвитку, який би відкривав перед нами широке коло перспектив. Саме гармонізація національного законодавства з правом Європейського союзу є рушійною силою цього процесу, яка полягає в підвищенні активізації діяльності громадян в політичній, підприємницькій, соціальній, культурній активності, економічному процвітанню держави в межах ЄС, виникненню нових міжнародних зв'язків, що спричинить поступове зростання рівня життя населення, підвищить міжнародний авторитет держави.

Безперечно, дані перспективи залежать, по-перше, від ступеня адаптації національного законодавства нашої держави правовим міжнародним стандартам та європеїзації правової системи України, що полягає в наближенні власного законодавства до законодавства ЄС, по-друге, від проведення реформ в різних галузях, адже без них перехід на новий етап розвитку неможливий, вони повинні бути втілені з урахуванням вимог базового законодавства ЄС. Реформи забезпечуються різними міжнародними нормативно-правовими актами, на основі яких відбувається їх реалізація.

Необхідно зазначити, що початком даного процесу вважається етап добровільної гармонізації – саме так можна назвати цей період. Він

характеризується тим, що у галузях, які здійснювали регулювання конкуренції, трудових та соціальних відносин, відбувались певні спроби узгодити норми українського законодавства з правом ЄС. Основною особливістю було те, що чітко визначених зобов'язань кожної з сторін у цій сфері не було, та його здійснення відбувалось за умов виконання дій, які спрямовані на гармонізацію свого законодавства з правом Євросоюзу без погодження з європейськими інтеграційними організаціями і мали занадто односторонній характер. Перший документ, який заклав правові засади для гармонізації українського законодавства з правом Євросоюзу – Тимчасова угода між Україною та ЄС про торгівлю та торговельне співробітництво, підписана 1 червня 1995 р. у Брюсселі. Вона передбачала гармонізацію законодавства України з правом ЄС у галузях конкуренції та захисту права на інтелектуальну власність. Положеннями статей були передбачені різні способи гармонізації, які полягали зокрема в схожості законів сторін щодо регулювання конкуренції, а також з посиланням при цьому на законодавство ЄС, як на правовий орієнтир вирішення проблемних питань у цих сферах [1, с. 138].

У травні 1998 р. Тимчасову угоду замінила Угода про партнерство і співробітництво (далі – УПС). Саме вона зумовила активізацію процесу гармонізації українського законодавства з правом Євросоюзу, який не лише встановлював чіткі правові засади, а й набував різноманітніших сфер впливу. Після прийняття даної угоди гармонізація здійснювалась шляхом ухвалення внутрішніх правил, з урахуванням вимог відповідності до норм права Євросоюзу. Сферами гармонізації українського законодавства з правом ЄС визначалися захист прав на інтелектуальну власність, митна справа, право компаній, банківська справа, бухгалтерський облік компаній, податки, охорона праці, фінансові послуги, правила конкуренції, державні закупівлі, охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин, навколишнє середовище, захист прав споживачів, технічні правила і стандарти, ядерна енергія, транспорт, промисловість, сільське господарство, енергетика, відмивання грошей, соціальна сфера, діяльність малих та середніх підприємств, статистика тощо. Однак в УПС практично не йшлося про терміни здійснення гармонізації. Єдиним винятком уважалася сфера захисту прав на інтелектуальну власність, в якій Україна протягом п'яти років мала виконати зобов'язання, взяті на себе відповідно до угоди [2, с. 13].

Проте основним недоліком вищезазначеного документу було те, що його положення відносяться до категорії м'якого права. Це означало, що попри чіткі правові засади та велике коло впливу, цей документ не окреслював чіткі зобов'язання сторін, а лише певну низку намірів, не було чіткого контролю за його виконання. Отже, відсутність нагляду за цим процесом із боку компетентних українських установ та Європейського Союзу стала головною провалиною гармонізації законодавства України з правом ЄС на основі УПС. Окрім цього, як було зазначено, гармонізація законодавства унеможлиблюється без проведення відповідних реформ у

внутрішній сфері, тому в повному обсязі дана угода не змогла забезпечити якісне зближення національної правової системи з правовою системою Європейського Союзу.

З часом з метою покращення ефективності методів гармонізації виникла необхідність у підвищенні уваги до даного процесу і відведенні йому першорядної ролі. Саме тому, наступним значущим кроком у процесі злиття законодавства України з правом Європейського союзу стала Угода про асоціацію (далі – УА) прийнята від 30 березня 2012 року. Зокрема, цей документ задав руху процесу реформації в Україні, що зумовлює зближення правових систем. Слід зазначити, що відповідно до УА сфери гармонізації значно розширюються в порівнянні з попередніми угодами, тепер вона охоплює практично всі сфери, в яких відбувається співпраця України з ЄС. В основному даний документ спрямований на посилення економічної інтеграції та поглиблення політичної асоціації сторін [3, с. 19]. Проте в широкому розумінні, він не лише сприяє здійсненню економічної інтеграції, а й передбачає реформування економіки та правової системи нашої держави, що є одними з невід’ємних та найважливіших елементів процесу гармонізації законодавств.

Досить важливим є те, що процес гармонізації повинен охоплювати не лише чинне законодавство, а й створювати передумови для майбутнього проникнення права ЄС із законодавством України. Таким чином, УА відіграє важливу роль у ході проведення цього процесу. Проблемним є рамковий характер положень УА щодо гармонізації, внаслідок яких з’являється необхідність в ухваленні відповідних нормативних актів, створенні відповідних інституційних механізмів адаптації правових систем та здійсненні певних дій на міжнародному рівні взаємовідносин сторін, і в правопорядках України та Союзу. Крім того, дана угода усунула вагомий недолік попередніх нормативно-правових актів, що сприяли гармонізації законодавства, а саме переважна відсутність приписів, що належать до категорії м’якого права, встановлюючи чіткі зобов’язання сторін.

Як висновок, можна стверджувати, що гармонізація національного законодавства є досить вагомим для України. Адже цей процес відкриває перед нашою державою нові можливості та зумовлює як і міжнародне, так і національне процвітання країни. Тобто виведе її на новий етап розвитку, наближений до високорозвинених країн Європи. Таким чином, на сьогодні можна констатувати, що Україна має достатньо широкі можливості та передумови для гармонізації національного законодавства та права ЄС. Спираючись на вищенаведене, можна стверджувати, що на основі нормативно – правових актів механізм даного процесу є запущений і за умови його подальшого якісного функціонування та постійного удосконалення, буде здійсненна основна мета – приведення законодавства у відповідність до європейських правових норм і стандартів, що зумовить якісно новий рівень розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Право Європейського Союзу: Підручн. / За ред. Р.А. Петрова. – К.: Істина, 2017. – 384 с.
2. Муравйов В. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / В. Муравйов, Н. Мушак // Віче. – 2013. – № 8. – С. 12-18.
3. Муравйов В. Юридична природа порядку денного асоціації між Україною та Європейським Союзом // Віче. – 2012. – № 8. – С. 16-21.

Morozov Ya.I.

Student,

Research advisor: Kazak R.

*PhD, Assistant Professor of Legal History,
Yaroslav Mudryi National Law University*

JAPAN'S CONSTITUTION 1947 AS A PATH TO DEMOCRACY

As an aggressor in World War II, Japan was fully disarmed and obligated to establish a democratic government and society. As a part of the obligation, Proclamation of Defining Terms for Japanese Surrender, July 26, 1945, was provisioned by The Potsdam Agreement. According to the Proclamation, the Japanese territory had to be occupied by the Allies until the Japanese Government removes all obstacles to the revival and strengthening of democratic tendencies among the Japanese people [1].

The first thing that needs to be said is that immediately after Japan surrendered, the process of the Japanese transformation into a democratic state has started. General Douglas MacArthur was appointed as the Supreme Commander of the Allied Powers and took control over the occupation of Japan. It's noticeable that this appointment played a significant role in Japan's future. MacArthur employed the already existing government including the national legislative body, the Diet. In addition to it, having opposed to establish American military government and put the emperor Hirohito under a trial, MacArthur set up the basement for further democratic changes.

The first step that should have been taken was the drastic change of the Meiji Constitution (1889), which had numerous flaws that enabled the militarists to take over during the World War II. Moreover, the emperor had concentrated the whole power and was declared as «sacred and inviolable» [2]. Therefore, this provision ensured the complete lack of democracy in the state.

Thus, the new Constitution was composed by the special committee appointed by MacArthur. In fact, it consisted of dozen of army and navy officers and some civilian experts who had the special training in the government and worked on the model of the constitution. One should note here that while composing, they took into account the American Bill of Rights and some progressive policies of The New

Deal by Franklin D. Roosevelt. It's clear that such changes should have been quite efficient as long as they helped out to resolve numerous political and economic issues in the USA.

The new Japanese Constitution went into effect on May 3rd, 1947. First and foremost, it declared the emperor as the symbol of the state (Article 1). Secondly, the Article 9 stated that Japanese people forever renounce war as a sovereign right of the nation and the threat or use of force as means of settling international disputes. Thirdly, the Japanese people were guaranteed the fundamental human rights provisioned in Article 11 and the following ones: «The people shall not be prevented from enjoying any of the fundamental human rights. These fundamental human rights guaranteed to the people by this Constitution shall be conferred upon the people of this and future generations as eternal and inviolate rights» [3].

It's a well-known fact that the adopted constitution was considered a success. It was not abolished after withdrawal of American occupation as it had been predicted. Nevertheless, there have been negotiations relating Article 9 mentioned above. Ultimately, the formal ending of American occupation was accompanied by «U.S.-Japan Security Treaty». Consequently, «this treaty allowed the American military to continue to use important bases in Japan for the defense of the Far East and to intervene in Japan to put down internal disturbances should the Japanese government request such assistance» [4]. However, the further interpretations of the Article have led to the establishment of Self Defense Forces, still proscribing Japan from possessing offensive military.

The other side of the coin, however, is that unlike any other democratic constitutions, The Constitution of Japan has remained unamended since the day it went into effect. This is rare because most other constitutions' «lifespans» are quite short. From one point of view, it may be explained by an arduous process required for an amendment. It's reflected in Article 96 of the Constitution, which states that the proposal for the amendment must be brought in the Diet by the two-thirds of the super-majority and then followed by the ratification in a national referendum. On the other side, it may be caused by the specific enumeration of the human rights and respectively low specificity of institutions. This means that the Constitution profoundly provisioned the human rights rather than political institutions, that's why it has resulted in a such a long «lifespan» of the Constitution.

Indeed, the mentioned aspects are not the only ones that played a significant role in the stability of The Constitution. Hence, Kenneth Mori McElwain remarked that «for most of the postwar period, Japan experienced steady economic growth, social order, and international peace. It has not suffered from severe economic crises or foreign invasions, both of which can produce political turmoil and moments of constitutional reflection. As a result, Japanese citizens have arguably never felt the need to amend the constitution» [5].

In summary, The Constitution of Japan played a fundamental role in creation of a long-lasting democracy. It's the oldest unamended constitution today, which is going to remain the same for a longer period. Its meaning is based in transformation of an authoritarian state into a democracy the main values of which are human rights and dignity. Therefore, it may be inferred that these values must be

considerably embodied in every modern constitution. This is a direct path to a strong democracy that glorifies human rights, freedoms, and other values of the humanity.

References:

1. Potsdam Agreement Protocol of the Proceedings, August 1, 1945. – Proclamation Defining Terms for Japanese Surrender, July 26, 1945.
2. The Constitution of the Empire of Japan, 1889. – Chapter 1, Article 3.
3. The Constitution of Japan, Promulgated on November 3, 1946, Came into effect on May 3, 1947.
4. Article 9 and the U.S. – Japan Security Treaty, Conflict and Compromise Over Defense Policy. – Asia for Educators, Columbia University.
5. The Anomalous Life of the Japanese Constitution. – Kenneth Mori McElwain. – 15.08.2017.

Нінітчук О.С.

студент,

*Київський університет права
Національної академії наук України*

СУДОВА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНІ ТА ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Судова реформа є складним політико-правовим явищем, яке можливо розглядати як частину державної політики (зокрема, судово-правової), як частину правової реформи в цілому, як частину соціальної системи. Судова реформа отримує своє підґрунтя з того, що передбачає необхідність прогресивного розвитку судової влади як складової державної влади для забезпечення ефективного здійснення функцій правосуддя. Це складний політико-правовий процес, який означає перебудову наявної організації судової влади на якісно нових засадах з метою реальної реалізації права кожного на справедливий судовий розгляд справи незалежним професійним і неупередженим судом, забезпечення такого рівня правової культури в суспільстві, який би гарантував практичну реалізацію принципу верховенства права в Україні. Судова реформа – це також складний управлінський процес, який відбувається із залученням громадськості, науковців та експертів, вимагає законодавчої та політичної волі. Вона переважно проводиться з урахуванням міжнародних (щодо України також європейських) стандартів, передового зарубіжного досвіду, а також національних традицій і практики. Обов'язковим чином судова реформа потребує вибудовування змісту, цілей і завдань, етапів, строків проведення, організації взаємодії між виконавцями та інші параметри. У результаті судова реформа завершується прийняттям певних політико-правових рішень та законодавчих актів.

Метою судової реформи є реальна реалізація права кожного на справедливий судовий розгляд його справи незалежним професійним і неупередженим судом і забезпечення такого рівня правової культури в суспільстві, який гарантуватиме практичну реалізацію принципу верховенства права в Україні. Зазначена мета досягається як через створення дієвих механізмів очищення судової системи від непрофесійних, корумпованих і політично заангажованих суддів, так і через реформування існуючої системи судоустрою, судочинства й суміжних правових інститутів та підвищення рівня правової культури громадян України.

При цьому варто наголосити, що проведення судової реформи повинне розпочинатися з визначення конкретних цілей, яких повинно бути досягнуто завдяки цим реформам. Такі цілі мають передбачати створення належних правових умов, які полегшать доступ громадян до системи судового вирішення суперечок і конфліктів, підвищать ефективність і прозорість діяльності судової влади, забезпечать реальні правові та інституційні гарантії захисту прав і свобод людини й громадянина.

Становлення судової системи та судочинства на території України має понад 1000-літню історію та бере свої початки ще з часів Київської Русі. У цілому систему реформування судової влади на території України можливо розподілити на два значні періоди: період до 1991 року (до здобуття Україною незалежності); період із 1991 року дотепер (передбачає формування судової системи на нових конституційних демократичних засадах).

У свою чергу, у процесі історичного розвитку на українських землях існували різні державно-правові системи, що й вплинуло на функціонування судових систем зокрема. Серед основних етапів організації та функціонування судової системи до 1991 року можна назвати такі: 1) судова система за часів Київської Русі (IX–XIV ст.); 2) організація судової влади за часів Литовсько-Польської держави (XIV–XVI ст.); 3) судова система за часів правління гетьмана Б. Хмельницького (середина XVII ст.); 4) судова реформа гетьмана К. Розумовського 1763 р.; 5) судові реформи в Російській імперії та Австрійській імперії у 1860-х рр.; 6) організація судової влади за часів Української Держави гетьмана П. Скоропадського 1918 р.; 7) радянська судова система 1919–1991 рр.

Щодо сучасної сторінки історії України, то, з точки зору реформування судової влади (починаючи з 1991 року), варто назвати такі етапи: 1) 1991–1996 рр. як перехідний етап від радянського минулого до сучасного розуміння функціонування судової системи демократичної держави; 2) 1996–2001 рр. як етап перебудови судової влади на основі положень Конституції України, розвиток законодавства на її основі; 3) 2001–2003 рр. так звана «мала» судова реформа як етап прийняття нової редакції закону про судоустрій, а також усвідомлення важливості відповідати європейським тенденціям функціонування судової влади; 4) 2010–2016 рр. як етап певної систематизації законодавства про судоустрій, суттєве зниження ролі Верховного Суду України, а також спроба в 2014–2016 рр. оновлення та перевірки суддівського корпусу, відновлення довіри до суду та авторитету суддів України;

5) від 2016 року як прогресивний сучасний етап судової реформи, який найбільшою мірою відповідає європейським вимогам щодо функціонування судової влади, формування нових основ організації судоустрою.

«Переломним» для України став 2014 рік. В якості відповіді на прояв негативної реакції українського суспільства щодо подій кінця 2013 – початку 2014 років (проведення масових заходів щодо зміни влади в Україні під назвою «Революція гідності») Верховна Рада України ухвалила два так звані «люстраційні» закони: «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» у квітні 2014 та «Про очищення влади» у вересні 2014 року.

Закон України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» передбачав порядок проведення спеціальної перевірки суддів судів загальної юрисдикції як тимчасового посиленого заходу з використанням процедур розгляду питань про притягнення суддів судів загальної юрисдикції до дисциплінарної відповідальності та звільнення з посади у зв'язку з порушенням присяги з метою підвищення авторитету судової влади України та довіри громадян до судової гілки влади, відновлення законності та справедливості. Конкретно йшлося про тих суддів, які ухвалювали рішення в справах, пов'язаних із масовими акціями протесту в період із 21 листопада 2013 року до 21 лютого 2014 року [1].

Станом на 25 серпня 2015 року, згідно з оприлюдненими Тимчасовою спеціальною комісією статистичними даними, до неї надійшло 2192 заяви, щодо суддів призначено 331 перевірку, а 58 висновків направлено до Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. У свою чергу, Вищою радою юстиції було відкрито дисциплінарні справи, в 28 з яких прийнято остаточні рішення, з яких 20 – подання про звільнення суддів з посади за порушення присяги [4, с. 150]. Як стає очевидним із наведеної статистики, результати діяльності Тимчасової спеціальної комісії виявились продуктивними, чого не можна сказати про такі ж результати діяльності Вищої ради юстиції, адже лише щодо 28 справ було прийнято остаточні рішення. Тимчасовою спеціальною комісією було призначено 331 перевірку суддів.

У свою чергу, інший «люстраційний» закон – «Про очищення влади» – стосувався значної кількості державних службовців різного рівня, у тому числі – й суддівського корпусу. Закон ототожнював поняття «очищення влади» та «люстрація». Метою люстрації визначалось недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та / або сприяли їх здійсненню), спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підрив основ національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини [2].

Законом України «Про очищення влади» запроваджувались свого роду дві процедури люстрації щодо суддівського корпусу – загальні умови та спеціальні випадки. Щодо загальних умов, то всі судді повинні були подати голові суду заяву про відповідність або невідповідність критеріям перевірки та майнову декларацію. За наслідками перевірки в разі виявлення

невідповідності задекларованих доходів, майна та видатків фактично виявленим передбачалась процедура із вирішенням питання про звільнення судді з посади. Спеціальні випадки люстрації суддів стосувалися тих, хто приймав процесуальні рішення у справах, пов'язаних із проведенням масових заходів у процесі політичного протистояння під час Революції гідності, та передбачали за одними критеріями – «автоматичне» звільнення з посади судді, за іншими – звільнення з посади на підставі судового рішення [3, с. 26].

Як показала практика, незважаючи на те, що прийняття вказаних «люстраційних» законів відповідало тодішнім настроям українського суспільства, усе ж у такий спосіб удосконалення (чи реформування) судової влади виявилось скоріше свого роду «актом зведення рахунків», маніпуляцією суспільної свідомості, що породжена революційною доцільністю. При цьому позитивних результатів вказані акції не досягли.

Сучасний етап реформування судової влади в Україні пов'язаний з конституційними змінами в частині правосуддя від 02.06.2016, а також реалізацією положень чинних нині законів України «Про судоустрій і статус суддів» від 2016 року, «Про Вищу раду правосуддя» від 2016 року та «Про Конституційний Суд України» від 2017 року.

Список використаних джерел:

1. Про відновлення довіри до судової влади в Україні: Закон України від 08.04.2014 № 1188-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 23. – Ст. 870.
2. Про очищення влади : Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 44. – Ст. 2041.
3. Савченко К. Ю. До питання генези судової практики за часів незалежності України / К. Ю. Савченко // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – Вип. 6. – С. 24–28.
4. Хотинська-Нор О. З. Судова реформа в Україні: особливості сучасного формату / О. З. Хотинська-Нор // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 4. – С. 147–153.

Яцун О.Д.

студентка,

Національний авіаційний університет

НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО ГЕТЬМАНЩИНИ ТА ЙОГО ДЖЕРЕЛА

Перед сучасними українцями в умовах незалежності стоїть важливе завдання переосмислення процесу розвитку держави і права. Адже довгий час українські території перебували у складі Російської і Австро-Угорської імперій, а також Радянського Союзу.

В умовах євроінтеграції підвищується інтерес громадян до вітчизняної історії. Фахівці у сфері права мають об'єктивно досліджувати законодавство власної держави, якою і була Гетьманщина, бо це має велике значення у вдосконаленні чинного законодавства сьогодні.

Для Гетьманщини першої половини XVIII ст. характерним є завершення становлення української національної правової системи і перші спроби кодифікації права. Але для розуміння сутності правових систем різних періодів в історії необхідне дослідження основних джерел права, що її формують.

Щоб дослідити джерела права в Україні-Гетьманщині, необхідно класифікувати їх за певними критеріями та розглядати кожну групу окремо. Кожен дослідник у цій галузі пропонує власну класифікацію. До прикладу, А.П. Ткач класифікує джерела права наступним чином: звичаєве право; польсько-литовське законодавство; законодавчі акти автономної влади України; царське законодавство і судова практика; нормативні акти церковного права [1, с. 25]. А ось дослідник Бойко І.Й. джерела права умовно поділив на такі: система «попередніх» прав; акти української (гетьманської) автономної влади; російське царське право [2, с. 31-37]. На нашу думку, класифікація А.П. Ткача є більш зрозумілою та прозорішою.

Найдавнішим правом Гетьманщини було звичаєве право. Воно є специфічним виявом суспільної свідомості, загальнонародного переконання, моральних поглядів на те, що є правомірним і неправомірним. Показовими у цьому відношенні були неписані «права і звичаї» Війська Запорозького, офіційно не санкціоновані державою, але які регулювали фактично все внутрішнє життя січовиків. Крім становища, структури і діяльності автономних військово-адміністративних та судових установ Гетьманщини, норми звичаєвого права регулювали земельні відносини, зокрема, серед селянства і козацтва, деякі питання особистих і майнових відносин у родині, дрібні кримінальні й цивільні справи, судовий процес у сільських (копних і доменіальних) та козацьких судах.

З розвитком суспільних відносин на українських землях значення звичаєвого права зменшилась. Почався процес витіснення його норм писаними законами, зокрема, російського права. У Гетьманщині поступово зникає форма виборності «за звичаєм» на деякі посади в полках на загальних радах, ранги стали переходити в «спадщину» від батька до сина або призначалися гетьманом чи російським царем. Наприклад, Петро I призначив з «великоросіян» полковником Ніжинського полку П. Толстого.

Національно-визвольна війна Б. Хмельницького не ліквідувала так звану систему «попередніх» прав. Законність таких джерел права підтверджували універсал гетьмана І. Скоропадського від 16 травня 1721 р. у зв'язку з необхідністю здійснити переклад різних «книг правних» на «русское наречіє», «Решительні пункти» (п. 20) від 22 серпня 1728 р., інструкція гетьмана Д. Апостола судам від 13 липня 1730 р. [3, с. 24]. Із сеймових постанов і конституцій були залишені лише ті, які стосувалися панівного становища землевласників. Слід зазначити, що III Литовський статут 1588 р. залишався найавторитетнішим джерелом права Гетьманщини після її союзу з Московією 1654 р. Відомий історик В.Д. Месяц стверджував, що українська адміністрація, скаржники і сенат вважали Статути Великого князівства Литовського «малоросійським правом» [4, с. 151-152].

Значне місце у даній системі посідали збірники магдебурзького права: «Порядок прав цивільних» 1599 р., «Право цивільне хелмінське» 1584 р., «Артикули права магдебурзького» 1557 р. тощо. Після приєднання Гетьманщини до Росії з'явився їх переклад українською мовою, вони були «ручними книгами» у судах. Застосування магдебурзького права припинилося, коли було розповсюджено на територію України «Установлення про губернії» 1775 року і створення загальної судової системи.

Акти гетьманської влади видавалися у формі універсалів, ордерів, листів, інструкцій і грамот. Після укладання військово-політичного союзу Лівобережної України з Московською державою одним з головних джерел чинного права стали договірні статті, підписані гетьманом разом з козацькою старшиною, з одного боку, та російським царем і його представниками, з іншого. За ними визначалося правове становище України у складі Московії, фіксувалися важливі проблеми внутрішнього життя. Березневі статті 1654 р. закріпили існування того правового устрою, що склався в Україні під час визвольної війни. Це та інші положення підтверджувалися пізніше в інших договірних гетьманських статтях: Переяславських 1659 р., Глухівських 1663 р., Московських 1669 р., Конотопських 1674 р., Коломацьких 1687 р., Решетилівських 1709 р., «Рішительних» пунктах 1728 р. Але кожні наступні з вище перелічених статей все більше і більше обмежували автономні права і вольності Гетьманщини, що сприяло поширенню російського законодавства та посиленню царської влади.

У Гетьманщині були поширені джерела російського права: грамоти, укази, маніфести, регламенти, положення, зводи, накази та інше. Велике значення мав указ від 5 листопада 1723 р. «Про форму суду», який поширювався в Гетьманщині з 1730 р., і указ від 13 травня 1754 р. «Про втікачів». Широко застосовували указ від 12 жовтня 1760 р. «Про заміну смертної кари вічною каторгою» [5, с. 632-634]. На території України також поширилась дія актів Указ про єдиноспадковість 1714 р., Табель про ранги 1722 р., Жалувана грамота дворянству 1785 р. Також з'являлися нормативні акти, які російський уряд створював саме для України.

І останнім, проте не менш важливим, джерелом права Гетьманщини були норми церковного права. А. П. Ткач досить чітко поділив джерела церковного права на дві групи: правові акти, норми яких регулювали загальне становище церкви в суспільстві та державі (монастирський регламент; статут про чиновництво церковне; укази імперської влади; постанови урядового Синоду, російського патріарха, східних імператорів, записані в церковних книгах); правові акти, нормами якого закріплювали догми християнської віри (номоканони; правила, прийняті Вселенськими соборами, соборами російської церкви; правила святих апостолів; нова заповідь Юстиніана; книги Святого Письма, Кормчі книги). Коли царський уряд підпорядкував Київську митрополію Російському патріархові, він зберіг українські церковні суди, бо українське церковне право відрізнялося від російського церковного права. Грамотою 1686 року російський патріарх не мав права втручатися в діяльність українських церковних судів чи навіть приймати скарги на їх рішення. Проте

вже з XVIII століття втручання Росії в діяльність української православної церкви посилювалось.

З вищесказаного можна зробити висновок, що джерела права Гетьманщини мали велике значення у житті як кожної особи окремо, так і всього народу. Вони засвідчили високий рівень розвитку на той час правової системи України, що відповідав тогочасним європейським стандартам. Отже, якщо ми будемо досліджувати сторінки нашої славної історії, то зможемо і сьогодні стати однією з держав з високим рівнем правової системи, яка слідує європейським та світовим тенденціям у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Ткач А. П. Історія кодифікації дореволюційного права України / А.П. Ткач. – К.: Вид-во Київск. ун-ту., 1968. – 170 с.
2. Бойко І.Й. Держава і право Гетьманщини: навчальний посібник [для студентів вищих та середніх спеціальних юридичних навчальних закладів і факультетів] / І.Й. Бойко. – Львів: Світ, 2000. – 120 с.
3. Шаломєєв Є. В. Джерела права України другої половини XVII-XVIII століть / Є.В. Шаломєєв // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. – Вип. 161: Правознавство. – Чернівці : Рута, 2002. – С. 22-24.
4. Месяц В.Д. История кодификации права в Украине в первой половине XVIII в. / В.Д. Месяц. – М., 1964. – 160 с.
5. Пам'ятники руського права / [под. ред. професора К.А. Софроненко]. – Вип. 3. – М., 1995. – 690 с.

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ

Ячменська М.М.

студент,

Науковий керівник: Зикін А.С.

кандидат філософських наук, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕРХОВНОЇ ВЛАДИ ЗА ТОМАСОМ ПЕЙНОМ

Головне та першочергове завдання, що стоїть перед кожною розвинутою державою, полягає у постійному удосконаленні державного апарату, оскільки забезпечення належного та ефективного функціонування системи органів державної влади є основою та гарантією для забезпечення прав, свобод та інтересів людини і громадянина. Будівництво правової та демократичної держави неможливе без визначення шляхів та способів організації верховної влади. Процес організації державної влади не є однорідними і різняться в кожній країні в залежності від її історичного, соціального, економічного розвитку. Наразі в багатьох країнах державний лад знаходиться в перехідному етапі або ж потребує удосконалення, так як не відповідає міжнародним стандартам та демократичним ідеалам у зв'язку з відсутністю конституційного встановлення поділу владних повноважень, збалансування компетенцій органів державної влади, наявністю поляризації інтересів політичних сил, що представляють різні гілки верховної влади, та відсутність між ними узгоджених позицій. Такі чинники, безумовно, вказують на недостатню зрілість демократії.

Визначення ефективної моделі управління сучасної держави, що відповідатиме демократичним засадам, неможливе без узагальнення поглядів мислителів-попередників та аналізі здобутків та прорахунків їх концепцій. У зв'язку з цим доцільно звернутись до правових та політичних поглядів представника республіканізму, письменника, філософа, не менш відомого публіциста-пропагандиста Томаса Пейна в частині аналізу роздумів щодо оптимальної моделі організації верховної влади.

Серед найбільш відомих праць Томаса Пейна, які без перебільшення можна вважати науковою цінністю та історичним надбанням, належать: «Здоровий глузд» (1776 р.), «Американська криза» (1776-1783 рр.), «Права людини» (1791-1792 р.), «Вік розуму» (1794 р.), «Аграрна справедливість» (1797 р.), «Дослідження про основні принципи державної влади» (1799 р.), «Конституційна форма» (1805 р.) та ін.

Політико-правові ідеї Томаса Пейна були предметом дослідження багатьох вчених-теоретиків, таких як: Н.М. Гольдберг, М.П. Баскин, В.Л. Паррингтон, Б.С. Громаков, В.В. Согрин, А.М. Деборін, К.С. Рукшина, О.А. Кислова,

А.Л. Сагалова та інші. Разом з тим, необхідно зазначити, що науковцями, в основному, досліджувались питання біографічних даних мислителя та загальні питання його поглядів щодо держави та права. Питання організації державної влади досі не були предметом дослідження, тому необхідно приділити уваги зазначеній проблематиці.

Пейн в своїй всесвітньовідомій праці «Права людини» (1791 р.) притримується підходу недоцільності поділу верховної влади. Свою позицію він обґрунтовує наступним чином. Ціллю діяльності будь-якої влади має бути утвердження та забезпечення єдиного суспільного блага для всього народу. Тому, зважаючи на єдність мети державної влади, повністю відпадає необхідність встановлення поділу влади та встановлення механізмів стримувань однієї влади перед іншою. Тобто, народна воля не може бути представлена різними органами влади, оскільки такий поділ веде до її обмеження. Також вказує, що система стримувань та противаг є перепорою до «спокійного» здійснення політичної діяльності в напрямку досягнення єдиного народного блага [1, с. 196].

Слід зазначити, що мислитель притримувався позиції щодо підконтрольності та підзвітності виконавчої влади законодавчій, тим самим обмежував вплив та втручання виконавчої влади у виключну компетенцію законодавчої. Розвиваючи зазначену думку, Пейн зауважував, що саме Конституція країни має стати тим мірилом, яке встановлює чіткі межі повноважень органів державної влади, їх структуру та порядок обрання, тобто при дотриманні усіх нормативних положень Конституції щодо заборон втручатись у виключну компетенцію іншої гілки влади, узурпація влади законодавчою гілкою стає неможливим. В іншому випадку, така влада визнається тиранічною та має бути змінена [2, с. 14].

Наразі у сучасному розумінні основою правової держави є встановлення такої моделі управління державної влади, яка буде базуватись на основі принципу взаємодії, взаємозалежності та взаємопроникненні гілок державної влади. Кожна демократична країна намагається забезпечити рівновагу компетенції державних органів та попередити зловживання владою.

Таким чином, з аналізу праці Томаса Пейна «Права людини» дійсно можна стверджувати про прогресивність його ідей та лозунгів, оскільки автор засуджував тиранічні форми правління, що обмежували народний суверенітет, проголошував встановлення республіканського устрою. Однак, на сьогоднішньому етапі розвитку суспільних відносин його ідеї в частині розподілу повноважень державних органів та заперечення концепції системи стримувань та противаг не набули актуальності в демократично розвинутих країнах. Дійсно, владні інститути не мають втручатись у компетенцію один одного, оскільки як виконавчий, так і законодавчий органи незалежні в своїй діяльності, але згідно теорії Томаса Пейна виконавча влада є неначе похідною від законодавчої та повністю їй підконтрольна, що може призвести до зловживання нею своїми повноваженнями. Погляди Томаса Пейна щодо функціонування органів державної влади, співвідношення їх повноважень, створюють передумови до узурпації влади представницьким органом та

закладають підґрунтя до нівелювання принципу взаємної підконтрольності та відповідальності одного державного органу перед іншим. Державна влада в країні має будуватися на принципах взаємного контролю та збалансування державно-владних повноважень.

Список використаних джерел:

1. Пейн Т. Права людини / Томас Пейн; пер з англ. І. Савчака; Центр гуманіст. дослідж. Львів. нац. ун-ту ім. І.Франка. – Львів : Літопис, 2000. – 283 с.
2. Сагалова А.Л. Томас Пейн и Уильям Коббет: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 07.00.03 / А.Л. Сагалова. – Санкт-Петербург, 2000. – 20 с.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Гудим І.В.

викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ВИЩИЙ СУД З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ

На порозі початку функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності постає чимало питань щодо порядку його роботи, специфіки розгляду справ, а найголовніше, кількісного та якісного складу суддівського апарату щодо вирішення доволі складних за складеною традицією спорів у сфері інтелектуальної власності. Через доволі суперечливу практику розгляду та вирішення справ, питання кваліфікаційної спроможності кількісного складу посідає вагоме місце серед основних проблем, які гальмують процес початку правозахисної діяльності прав та інтересів осіб і організацій, які потребують судового захисту у сфері прав інтелектуальної власності безпосередньо судом. Саме тому, кадровий склад суду, їх кваліфікація та законодавчо визначені критерії відповідності займаній посаді кандидата, який претендує на зайняття посади судді Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності постають актуальними питаннями не тільки для української спільноти, а й для іноземних партнерів, співпраця з якими прямо залежить від рівня захищеності прав інтелектуальної власності.

Багатьма вченими приділялася значна увага питань законодавчої, правозахисної діяльності суду, серед яких: В. Орлова, Д. Притика, О. Добриніна, О. Дорошенко, С. Пархомчук.

Тривалий час Вищою кваліфікаційною комісією суддів відбувається процес добору кандидатів на посаду судді Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності, оскільки серед головних цілей судової реформи 2016 року є сучасний, новий суддівський склад, до якого входитимуть не лише працюючі і зараз судді, що стане запорукою швидкого, якісного та ефективного розгляду інтелектуальних спорів та підвищить довіру громадян до судових органів України.

Згідно Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддею Вищого суду з питань інтелектуальної власності може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому суді з питань інтелектуальної власності, а також відповідає одній із таких вимог:

- 1) має стаж роботи на посаді судді не менше трьох років;
- 2) має досвід професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) щонайменше п'ять років;

3) має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше п'ять років;

4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пунктами 1-3 цієї частини, щонайменше п'ять років [3].

Але норми закону «Про судоустрій і статус суддів» у частині визначення, хто може бути суддею ІР-суду, повністю суперечать зазначеній вище ідеї. Так, на конкурс до ІР-суду були позбавлені можливості подавати документи:

1) науковці;

2) юристи, що практикували у сфері інтелектуальної власності без адвокатського свідоцтва;

3) судові експерти (що є дивним, адже мало яка судова справа з інтелектуальної власності розглядається без залучення судових експертів) [2].

За офіційними даними, оприлюдненими Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, конкурс на зайняття посади судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності було оголошено 30.09.2017 року і триває він і досі.

Аналізуючи вимоги до кандидатів на посаду судді Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності в протизагуг того, що створення такого суду має за мету уніфікацію досвіду роботи в сфері інтелектуальної власності та відповідних професійних знань з правових питань щодо об'єктів інтелектуальної власності, законодавцем чомусь було вирішено, що працювати у такому суді можуть особи, які взагалі не мають ані досвіду роботи у сфері інтелектуальної власності, ані професійних спеціалізованих знань стосовно результатів інтелектуальної діяльності людини.

Новостворений Вищий суд з питань інтелектуальної власності цілком відповідає європейським стандартам законного забезпечення захисту інтелектуальних прав суспільства, і саме кадровий потенціал майбутнього суддівського складу відіграє основну роль у здійсненні правосуддя в інтелектуальних спорах.

Формування складу суддівського корпусу потребує жорстких та чітко визначених критеріїв відбору кандидатів та врешті решт, єдиного поєднання вимог з приводу головних критеріїв: професійних знань, практичного досвіду та стажу роботи, оскільки роль судових органів у визначенні державних та публічних інтересів з питань інтелектуальної власності дозволить здійснювати судочинство у сфері інтелектуальної власності максимально професійно, неупереджено та якісно.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року № № 1798-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. № 6. Ст. 56.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

4. Про утворення вищого суду з питань інтелектуальної власності. Указ Президента України. № 299/2017р. від 29.09.2017р. Електронний ресурс: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/299/2017>

5. Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Електронний ресурс: <https://vkksu.gov.ua/ua/news/stosowno-konkursu-do-wishtchogo-sudu-z-pitan-intieliectualnoi-wlasnosti/>

6. Б. Малишев. Конкурс до Вищого суду з питань інтелектуальної власності: перші висновки. Ліга.Блоки. Електронний ресурс: <https://blog.liga.net/user/bmalyshev/article/30479>

Стойков І.М.

студент,

Науковий керівник: Кармазіна К.Ю.

кандидат юридичних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ОРГАНИ ТА УСТАНОВИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Головною метою кожної демократичної держави є дотримання прав і свобод громадян. Фактичним вираженням забезпечення державою прав і свобод громадян є створення комплексної системи органів та установ, діяльність яких спрямована на підтримку на належному рівні цих благ.

Особлива увага на часі приділяється тим подіям, що розгортаються на Сході України та в Автономній Республіці Крим. Саме у зв'язку з даними подіями і виникає потреба у створенні специфічної системи органів, що мають повноваження та, головне, можливість застосування ефективних заходів з дотримання прав і свобод громадян.

Необхідність у створенні ефективної системи комунікацій між органами та установами, що забезпечують дотримання прав і свобод громадян на окупованих територіях України, надання чіткої регламентації їх дій, забезпечення належним інструментарієм засобів із забезпечення їх цілей постала ще в 2014 році. Проте, незважаючи на це, вирішення проблем, пов'язаних з окупацією, і зараз потребує ефективних рішень. Першими особами, що відреагували на такі соціально-політичні явища, стали народні депутати України та науковці в сфері конституційного, адміністративного та міжнародного права. Саме на працях таких науковців, як А. С. Аржаковський, О. О. Резнікова, Д. Б. Тимчук, Ю. Р. Шухевич, та ін., ґрунтується дана робота.

Вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості, перш за все, належить до основних завдань Кабінету Міністрів України. Дане завдання закріплене п. 2 ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України». Відповідно до п. 7 ст. 2 цього ж Закону, до його завдань також

відносять здійснення заходів щодо забезпечення обороноздатності та національної безпеки України, громадського порядку, боротьби із злочинністю, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій [1, ст. 2]. На превеликий жаль, даний орган з виконанням своїх прямих обов'язків не справляється у зв'язку з відсутністю ефективного контролю за здійсненням обов'язків підвідомчими територіальними органами.

Важливу роль відіграє і Міністерство закордонних справ України, що підтримує міжнародний дискурс та спрямовує світову увагу на вирішення проблематики питання повернення окупованих територій України, відновлення суверенітету держави та, головне, – дотримання країною-окупантом законних прав громадян на даних територіях. Проте, на сьогоднішній день одного лише спрямування уваги з боку міжнародної спільноти, що висловлює своє занепокоєння з приводу проблеми порушення прав та свобод людини та громадянина на окупованих територіях України, замало.

Одним з головних загальних інститутів, що має найбільший інструментарій можливостей до застосування, є Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений), що здійснює згідно із законом парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема, і на тимчасово окупованій території.

У своїй щорічній доповіді 2017 року Уповноважений зазначав про наявність проблемних питань щодо функціонування основного інституту з захисту прав і свобод фізичних і юридичних осіб – суду. В своїй доповіді Уповноважений спрямовує увагу на проблему відновлення матеріалів судових проваджень в судах, що знаходяться на окупованих територіях [2].

У відповідності до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя судами Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на тимчасово окупованих територіях, змінено територіальну підсудність судових справ, підсудних розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя відповідним судам м. Києва [3, ст. 12]. Аналогічні положення передбачає і Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» [4, ст. 2].

Окремим, спеціальним органом, що створений відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб» та Положення «Про Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України», є Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, що є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Одним з основних завдань цього органу є «реалізація прав і свобод громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях України» [5, п. 3].

Як окремий дорадчий орган було утворено Комісію з розгляду питань щодо надання допомоги особам, позбавленим особистої свободи незаконними збройними формуваннями, окупаційною адміністрацією та/або органами влади Російської Федерації на тимчасово окупованих територіях України та/або території Російської Федерації у зв'язку з громадською або політичною діяльністю таких осіб, а також підтримки зазначених осіб та членів їх сімей. Комісія складається з представників Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України (за згодою), заступника начальника Управління з питань внутрішньо переміщених осіб. Головою Комісії є перший заступник Міністра з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України [6].

Одними з найважливіших органів наразі в Україні виступають так звані «силові структури», що безпосередньо вступають в контакт з сепаратистами, терористами та регулярними військами Російської Федерації. До таких органів належать Служба зовнішньої розвідки України, Головне управління розвідки Міністерства оборони України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, що забезпечують своєчасне виявлення загроз національній безпеці України (що походять, зокрема, і з тимчасово окупованих територій) та оперативно вживають відповідних заходів протидії.

Основною проблемою виконання приписів чинного законодавства України з приводу дотримання прав і свобод громадян є фактична відсутність органів державної влади та місцевого самоврядування на місцях (тобто на окупованих територіях) та, більш того, наявність держави-окупанта на даних територіях, що нав'язує власну політику, впроваджує власне законодавство, знищує сформовану століттями корінну культуру та перешкоджає доступу державних органів та установ України до осіб, які потребують допомоги [7].

Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що питання специфіки регулювання процесів захисту прав і свобод людини на різних окупованих територіях України потребує подальшого дослідження. Необхідними видаються також вдосконалення наявного нормативно-правового забезпечення дотримання прав і свобод громадян на окупованих територіях України та конкретизація заходів, що можуть вживатися державою, спрямованих не тільки на сприяння забезпеченню прав і свобод громадян, але й безпосередньо на здійснення їх захисту.

Список використаних джерел:

1. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 року № 794-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 13. – Ст. 828.
2. Лутковська В. Доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захист прав і свобод людини і громадянина в Україні [Електронний ресурс] / В. Лутковська – Режим доступу: http://www.ombudsman.gov.ua/files/dopovidi/dopovid_2016_final.pdf
3. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 року № 1207-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 26. – Ст. 892.

4. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 року № 2268-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 10. – Ст. 54.

5. Деякі питання Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 року № 376-2016-п // Офіційний вісник України. – 2016. – № 51. – Ст. 1802.

6. Про утворення комісії з розгляду питань щодо надання допомоги особам, позбавленим особистої свободи незаконними збройними формуваннями, окупаційною адміністрацією та/або органами влади Російської Федерації на тимчасово окупованих територіях України та/або території Російської Федерації у зв'язку з громадською або політичною діяльністю таких осіб, а також підтримки зазначених осіб та членів їх сімей: Наказ Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України від 30.10.2018 року № z1230-18 // Урядовий кур'єр. – 2018. – № 206. – Ст. 1.

7. Аржаковський А. С. Розбрат України з Росією: стратегія виходу з піке. Погляд з Європи. / Антуан Сергійович Аржаковський. – Харків: Віват, 2015. – 256 с.

8. Резнікова О. О. Проблеми захисту конституційних прав і свобод громадян України під час врегулювання збройного конфлікту на Донбасі [Електронний ресурс] / О. О. Резнікова. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/konf_Dondas-157ee.pdf.

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Водоп'ян Т.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Національний університет водного господарства
та природокористування*

МЕДІАЦІЯ ЯК МЕТОД ВИРІШЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Конфлікти є невід'ємною частиною життя та розвитку як суспільства в цілому так і окремої особистості. Протягом усього процесу розвитку людства виникали конфлікти між численними суб'єктами, які вирішувалися за допомогою різноманітних способів та засобів. Найчастіше вирішення конфліктів відбувалося та відбувається за допомогою застосування сили. Однак такі процеси несуть значні втрати ресурсів: людських, економічних, природних, часових тощо. Відтак альтернативою насильницьким методам розв'язання конфліктів є метод медіації або посередництва.

Медіація як метод вирішення конфліктів передбачає участь у процесі третьої сторони (не суб'єкта конфлікту), яка сприяє комунікації та досягненні домовленостей між сторонами конфлікту.

В загальному розумінні «медіація» (від лат. *mediatio* – посередництво, середина), що закріпився у другій половині ХХ ст., – це процес переговорів між сторонами за участю нейтральної третьої сторони, медіатора, з метою пошуку взаємовигідного рішення.

Г. В. Єрмоєнко визначає медіацію як процес переговорів щодо вирішення спірного питання, до якого залучається нейтральна третя сторона – медіатор (посередник), що проводить цей переговорний процес, вислуховує аргументацію сторін з приводу суті спору й активно допомагає їм зрозуміти власні інтереси, оцінити можливість компромісів і самостійно прийняти рішення, що задовольнило б їх [1].

Що стосується розуміння суспільно-політичного конфлікту, то його можна визначити як сукупність певних дій, спрямованих на подолання перешкод, які виникають у сфері соціально-політичних відносин між різними соціальними спільнотами – соціальними інститутами, класами, соціальними групами, і спричинених різними позиціями та наявними у їх розпорядженні ресурсами [2]. У суспільно-політичному конфлікті можна виділити якнайменше 3 рівні: а) конфлікт чи конфлікти, що виникають в самому соціумі і впливають на появу та розвиток конфліктів у сфері політики; б) конфлікти, що виникають у сфері політики, мають суто політичну природу, але впливають на соціум і зумовлюють підвищення соціальної конфліктогенності; в) конфлікт між соціумом і політикою, чи точніше, між громадянами, які делегують державі

частину свого суверенітету, і тими органами державної влади та окремими політиками, що реалізують державно-владні повноваження [3].

У Посібнику ООН з ефективної медіації, прийнятому у 2012 році, надається наступне визначення медіації – це процес, за допомогою якого третя сторона надає допомогу двом чи більше сторонам, за згодою останніх, запобігти, управляти та вирішити конфлікт, допомагаючи їм з цією метою виробити взаємовигідне рішення [4].

Медіацію також визначають як добровільний процес врегулювання конфлікту, де безстороння третя сторона без можливості приймати рішення допомагає людям чи інституціям покращити чи встановити відносини через зміни, і, якщо це можливо, вирішити їх конфлікт [5].

А. Шмелев дає наступне визначення політичній медіації: альтернативний спосіб вирішення конфліктів за участю посередника між спеціальними (специфічним) акторами – суб'єктами політичного процесу; один з видів галузевої медіації [6].

Політичну медіацію визначають як процес врегулювання конфлікту, де уповноважена третя сторона допомагає сторонам переговорів припинити насильницький конфлікт та підтримує їх у процесі з'ясування першопричин конфлікту [7].

На думку О.А. Антонюк, міжнародна публічна медіація ґрунтується на принципах і методах, властивих інститутів безпосередніх переговорів, з урахуванням додаткових прав і обов'язків сторін щодо медіатора, а також відповідних компетенцій останнього, з додатковим урахуванням особливостей суверенного статусу сторін суперечки [8].

У публічно-правових спорах медіаторами можуть виступати держави (США, Росія, Швейцарія, Норвегія), авторитетні особи (президенти країн, Генеральний Секретар ООН,), міжнародні організації (ООН, ОБСЄ, ЄБРР тощо), організації громадянського суспільства, спеціально створені групи.

Слід відзначити, що політична медіація відбувається на декількох рівнях (так званих треках). Трек 1 – це офіційна дипломатія та медіація, яка відбувається на найвищому рівні. Він включає формальне обговорення на найвищому рівні за участю політичних, релігійних та військових лідерів та зосереджена на питаннях припинення вогню, мирних переговорах та угодах.

Дипломатія треку 1,5 включає ситуації, коли офіційні представники уповноважують недержавних суб'єктів діяти чи вести переговори в якості посередника від їх імені. Це можуть бути радники або ті особи, які прямо пов'язані із найвищим рівнем.

Дипломатія треку 2 включає неформальний діалог та дії щодо вирішення конфлікту, спрямовані на встановлення відносин та заохочення нових шляхів розуміння, які можуть надати інформацію формальному процесу.

Дипломатія 3 треку працює в полі. Вона провадиться приватними особами/групами для того, щоб заохотити розуміння між конфліктуючими громадами за допомогою організації зустрічей, організацію медіа впливу та здійснення підтримки маргіналізованих груп.

Сутністю, призначення та соціальною функцією примирювальних процедур є подолання суперечностей, суспільних конфліктів. Як вже зазначалося конфлікти є невід'ємною частиною життя суспільства, однак вони є тимчасовим станом і у разі їх вирішення раціональним шляхом наслідком є розвиток, стабілізація та покращення суспільних відносин. Чим більш помітний соціальний конфлікт, тим більший перетворювальний ефект для суспільства він матиме.

Список використаних джерел:

1. Єрмоєнко Г. Медіація як спосіб вирішення суперечок. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374>
2. Сучасний соціально-політичний конфлікт: аналіз поняття / Т. Білецька // Соціальні виміри суспільства: Зб. наук. пр. – К.: ІС НАН України, 2008. – Вип. 11. – С. 181-190.
3. Литвин В. Сучасна Україна у дзеркалі суспільно-політичних конфліктів // Урядовий кур'єр. – 23 листопада 2002 р. – № 219. – С. 5.
4. United Nations Guidance for Effective Mediation, September, 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/GuidanceEffectiveMediation_UNDPA2012%28english%29_1.pdf
5. Mediation in political conflicts : soft power or counter culture? / edited by Jacques Faget. Oxford; Portland, Or. : Hart, 2011 xi, 211 p.
6. Шмелев А.Н. Политическая медиация как способ разрешения международных и внутригосударственных конфликтов // Вестн. восстановительной юстиции. – 2013. – № 10. – С. 24-30.
7. Political mediation in modern conflict resolution : emerging research and opportunities / by Jose Pascal da Rocha. Hershey PA : Information Science Reference, [2018].
8. Антонюк О.А. Міжнародна публічна медіація: у пошуках максимальної ефективності / О.А. Антонюк // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 2. – С. 348-354. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_2_85.

Галаур А.С.

студент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ УЧАСТІ УКРАЇНИ В РАДІ ООН З ПРАВ ЛЮДИНИ

Сьогодні Україна стоїть на шляху реформування та євроінтеграції, є учасником багатьох міжнародних організацій, серед яких Рада ООН з прав людини (далі – РПЛ). Співробітництво нашої держави з зазначеною організацією є вагомим внеском у розвиток захисту прав людини, а також у поширення демократичних принципів у суспільстві. Оцінка результатів співробітництва України з РПЛ є актуальним питанням в умовах боротьби з дискримінаційними проявами, боротьби за гендерну рівність, а також відстоюванні прав людини в цілому.

Варто почати з питання сучасного становища захисту прав людини в Україні. У середині 2017 р. Фондом «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» та Центром інформації про права людини за ініціативою Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини було проведено опитування населення нашої держави для з'ясування поточного розуміння українцями поняття прав людини. Результати дослідження показали, що люди в Україні є обізнаними у своїх правах, але досить багато з них не досконало орієнтуються у даних принципах. Майже половина опитаних вважають, що в нашій державі є проблема дискримінації за расовою та іншими ознаками, але багато з них навіть не намагаються відстоювати свої права. Хоча більшість знають про національний Інститут прав людини та називають його чи не найбільш ефективним механізмом захисту своїх прав [1]. На наш погляд, проведення такого роду опитувань є дієвим способом визначення подальшої політики у сфері захисту прав людини. Воно дає змогу ясно зрозуміти, які саме права людей порушуються, визначити шляхи їх відновлення, виокремити головні чинники, що зумовлюють порушення прав людини в сучасних умовах. Результати даного дослідження мають бути враховані для створення програм та стратегій щодо захисту прав людини як на території нашої держави, так і за її межами.

Для повної та всебічної оцінки результатів роботи України в РПЛ слід почати з правового регулювання у даній сфері, що існує на сьогодні. В результаті розпаду СРСР Україна стала правонаступником низки міжнародно-правових актів у сфері захисту прав людини, а саме: Міжнародної конвенції з ліквідації всіх форм расової дискримінації (ратифікована у 1969 р.), Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (1973 р.), Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права (1973 р.) та інших [2]. На нашу думку, таке правонаступництво є головним та найбільш цінним у роботі України з РПЛ, адже зазначені міжнародно-правові акти є основоположними майже у всьому світі та встановлюють загальноприйняті міжнародні принципи у сфері захисту прав людини.

Варто зазначити про обрання України до складу РПЛ у 2006 та 2008 роках [2]. Вважаємо, що таке обрання свідчило про визнання України на міжнародній арені, а також її потенціал у розвитку захисту прав людини не тільки на своїй території, але й у всьому світі. Сьогодні вона виступає у ролі спостерігача у даному органі, але кандидатура нашої держави була знову представлена на вибори до складу РПЛ на період з 2021 по 2023 рр. [2]. На наш погляд, висування кандидатури України до складу РПЛ свідчить про панування в українському суспільстві основоположних міжнародних принципів у сфері захисту прав людини. Такий крок є вагомим у проведенні зовнішньої політики держави, а також налагодженні становища України на міжнародному рівні, прояв готовності України до співпраці з міжнародними організаціями у зазначеній сфері. В умовах євроінтеграції активна участь нашої держави у РПЛ має бути направлена саме на адаптацію європейських стандартів щодо захисту прав людини.

Важливим етапом у діяльності України в РПЛ було запрошення Урядом нашої держави Моніторингової місії ООН у сфері прав людини (далі – ММПЛУ) у середині березня 2014 р. Завданням ММПЛУ було відстеження ситуації на тимчасово окупованому Криму, а також територіях Донбасу, звітування щодо порушених прав людини у даній місцевості, регулювання відновленню таких прав. До компетенції Місії відноситься також допомога Україні у розробці Національної стратегії у сфері прав людини [3]. Вважаємо, що таким запрошенням Україна висловила своє занепокоєння щодо необхідності захисту прав людини на проблемних територіях і зробила важливий крок у сприянні відновленню прав, які були порушені внаслідок агресії ворога. Крім того, за ініціативи України під час сесії РПЛ 27 червня 2014 р. було ухвалено резолюцію «Співпраця та допомога Україні у галузі прав людини», яка складалася з доповідей Управління Верховного комісара ООН з прав людини щодо ситуації в Україні, а також пропозицій щодо її покращення. Резолюція містила схвальне положення щодо співробітництва України з міжнародними механізмами у сфері захисту прав людини [3]. Дійсно, такі дії України свідчать про її бажання боротися з порушенням прав людини, усвідомлення необхідності захистити населення від посягань на основоположні права кожного з нас.

Як висновок слід зазначити, що Україна веде активну політику у сфері захисту прав людини на міжнародному рівні. Нею було ратифіковано міжнародні конвенції, які є основоположними у сфері захисту прав людини. Вона є учасником РПЛ, що свідчить про визнання нашої держави провідними країнами світу. Україна вже була обрана до складу РПЛ у 2006–2008 рр. та заявила свою кандидатуру на період 2021–2023 рр. Наша держава є ініціатором запрошення Моніторингової місії ООН у сфері прав людини, а також підписання міжнародної резолюції «Співпраця та допомога Україні у галузі прав людини». Такий крок є важливим для відновлення порушених прав громадян на тимчасово окупованих територіях. Своїми діями Україна висловлює готовність до боротьби з порушенням прав людини, а також панування в Україні європейських демократичних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Опитування Фонду «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» та Центру інформації про права людини за ініціативою Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/articles/2017/07/13/what-ukrainians-know-and-think-of-human-rights-undp-in-ukraine-launches-human-rights-baseline-study-.html>.
2. Діяльність України в Організації Об'єднаних Націй [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/uno>.
3. Співробітництво з ООН [Електронний ресурс] – Режим доступу: Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України: <https://www.msp.gov.ua/content/spivrobitnictvo-z-onn.html>.

Гуцал І.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Корнєєв Ю.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний авіаційний університет

МІСЦЕ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ ПРАВА

Досі дискусійним залишається питання місця міжнародного приватного права в юридичній системі. З розвитком міжнародних господарських, торгівельних, спадкових, шлюбно-сімейних відносин звернення до міжнародного приватного права стало необхідністю для регулювання міжнародних діалогів між громадянами та підприємствами. Після досягнення незалежності, міжнародне приватне право стало стрімко розвиватись і в Україні. Це відбувається через те, що українські суб'єкти господарювання почали виходити на світовий ринок, громадяни подорожувати за кордон та працювати в іноземних державах, вести бізнес. Наша держава, наразі, активно вступає в правовідносини з міжнародними господарськими організаціями, іноземними юридичними та фізичними особами-підприємцями, в тому числі і майнові, а в свою чергу отримує іноземні інвестиції. В усіх цих процесах роль міжнародного приватного права є беззаперечною.

Універсального визначення міжнародного приватного права немає, адже існує більше 200 правових систем, але важливим є те, що різні системи МПрП, незважаючи на всю їх різноманітність, сприяють нормалізації міжнародних відносин і полегшують завдання розв'язання конфліктів на рівні законів та юрисдикцій [1, с. 19]. Існує велика кількість думок щодо правової природи міжнародного приватного права.

Одні науковці вважають, що міжнародне приватне право має внутрішньодержавну природу. Прибічники такого підходу зазначають, що «Міжнародність» міжнародного приватного права вбачається в тому, що оскільки питому вагу в складі норм міжнародного приватного права займають уніфіковані приписи, які не можуть бути змінені державами в односторонньому порядку, до складу міжнародного приватного права входять єдині норми. Зважаючи на те, що колізійні норми кожної держави відсилають до матеріальних норм іноземного права, в кожному окремому випадку регулювання таких відносин забезпечується міжнародною взаємодією національних правових систем [2, с. 90-91].

Друга точка зору базується на тому, що норми міжнародного приватного права є складовою міжнародного права в широкому сенсі слова. Серед аргументів, які висуваються на підтримку цього підходу, є, зокрема, таке: колізійні норми мають міжнародно-правовий характер, «оскільки з приводу тієї чи іншої норми встановилася згода держав та оскільки в основі колізійної норми нерідко лежить міжнародний звичай, що складався століттями» [3, с. 120].

В. В. Гаврилов в своїх працях зазначає, що міжнародне приватне право є штучним утворенням, яке не можна розглянути ні як частину міжнародного, ні як частину внутрішньодержавного права. Не утворює воно і власної системи права, так як саме складається з норм цих правових систем. Воно є полісистемним комплексом, що складається із норм як національного, так і міжнародного права [4, с. 13-14].

Як відомо, міжнародне приватне право регулює цивільно-правові, сімейні, трудові відносини з іноземним елементом. Звертаючи увагу на той факт, що предмет міжнародного приватного права частково збігається з предметом цивільного права існують думки, що МПрП є частиною цивільного права. Відповідно до даної концепції кожна держава має своє міжнародне приватне право. Спільного МПрП для всіх груп держав чи окремих країн не існує. У будь-якому варіанті національно-правового підходу МПрП закладено певні спільні аргументи. Ідея про те, що МПрП регулює особливу групу цивільно-правових відносин між фізичними та юридичними особами, які перебувають під верховенством держави та, відповідно, під дією її внутрішнього права, виноситься на перший план. Необхідно також зазначити, що багато з вчених-цивілістів вважають, що правовідносини МПрП регулюються лише нормами внутрішньодержавного права, серед яких окрему групу становлять трансформовані у внутрішнє право норми міжнародних договорів та звичаїв або санкціоновані державою «преднорми» міжнародних договорів [5, с. 41].

Таким чином, можемо зробити висновок, що питання щодо визначення місця міжнародного приватного права в правовій системі і надалі залишається дискусійним. Проте на сьогодні спираючись на предмет міжнародного приватного права вже можна виділити основні підходи щодо його місця в системі права.

Список використаних джерел:

1. Мережко О.О. Співвідношення міжнародного приватного з міжнародним публічним правом // Юридична газета. – 2004. – № 17 (29). – С. 18–22.
2. Ануфриева Л.П. Международное частное право. В 3 т. Т. 1: Общая часть: Учебник. – М.: БЕК, 2002. – 288 с.
3. Мережко О.О. Проблеми теорії міжнародного публічного та приватного права / О.О. Мережко. – К. : Юстініан, 2010. – 320 с.
4. Гаврилов В.В. Международное частное право: Учебное пособие. – Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 1997. – 124 с.
5. Довгерт А.С. Міжнародне приватне право. Загальна частина : [підручник] / А.С. Довгерт, В.І. Кисіль. – К. : Правова єдність, 2012. – 374 с.

Околько І.Г.
студентка,
Інститут післядипломної освіти
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЗА КОРДОНОМ

В сфері трудових відносин останнім часом відзначається посилена тенденція щодо постійного переміщення трудових ресурсів. Через нестабільність економіки, відсутність робочих місць, низькооплачуваної роботи люди змушені вирушати на пошук кращої роботи задля забезпечення власних потреб. Українці не є виключенням. За даними Державної служби статистики України, в період після революції гідності, а саме з 2015 по 2017 роки з нашої держави виїхало на заробітки близько 1,9 млн. осіб [3].

Найчастіше люди виїжджають на роботу у Польщу, Російську Федерацію та країни Європи. Як правило, частіше за все їдуть на заробітки чоловіки, серед яких більшість мешканців сільських територій. Відтак питання щодо актуальності теми правового регулювання трудових ресурсів з України за кордоном є більш ніж актуальним.

Для того, що зрозуміти специфіку сучасного правового регулювання праці українців за кордоном вважаю за доцільне розглянути міжнародне законодавство з періоду становлення незалежності України, адже саме після цього наша держава стала повноправним учасником на міжнародному ринку праці. Нагадаємо, що відповідно ст. 52 Закону України «Про міжнародне приватне право» [1] до трудових відносин застосовується право держави, у якій виконується робота, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України. Так як громадяни нашої держави найчастіше виїжджають на заробітки саме в найближчі країни, які входять до складу СНД, прослідковується логіка щодо розгляду законодавства, яке регулює трудові відносини українців за кордоном саме з цієї позиції.

Отже, звернемося до витоків історії. У 1995 році Постановою міжпарламентської асамблеї держав-учасниць СНД було прийнято рекомендаційний законодавчий акт «Міграція трудових ресурсів в країнах Співдружності Незалежних Держав».

Хоча даний акт і не має обов'язкової сили, його прийняття сприяло подальшому регулюванню процесу трудової міграції в СНД, забезпеченню прав трудящих-мігрантів, розробці та зближенню національних законодавств в країнах СНД, укладенню міждержавних угод в сфері трудової міграції.

Відповідно до ст. 5 даного Акту в'їзд громадян на територію іноземної держави з метою працевлаштування, перебування та в'їзд регулюються внутрішньонаціональним законодавством держави працевлаштування, а також укладеними цією державою міжнародними договорами.

Ст. 7 закріплює важливе положення про те, що здійснення заходів в галузі трудової міграції має проводитися державою з урахуванням існуючого

положення з зайнятістю населення і на основі консультацій з представницькими організаціями роботодавців і профспілок. Ст. 9 і 14 встановлюють принцип рівності трудящих-мігрантів і громадян країни працевлаштування в області встановлення умов праці і соціального забезпечення. Ст. 15 закріплює також право трудящих-мігрантів на вступ до профспілок [4, с. 44].

Подібні норми в даний момент закріплені й у вітчизняному законодавстві або міжнародних договорах України і підлягають обов'язковому виконанню. У 2000 році Рішенням Економічної ради СНД була схвалена «Концепція поетапного формування спільного ринку праці та регулювання міграції робочої сили держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав». Відповідно до Концепції загальний ринок праці є частиною загального економічного простору СНД. Метою політики формування спільного ринку праці, є створення умов для безперешкодного переміщення робочої сили країн СНД по території держав-учасниць СНД, що базуються на балансі соціальних і економічних інтересів, з урахуванням особливостей національних законодавств кожної держави [4, с. 53].

Під свободою пересування розуміється наявність у трудящих-мігрантів і членів їх сімей – громадян держав-учасниць СНД права:

а) безперешкодного виїзду і в'їзду на територію інших держав-учасниць з метою отримання роботи на основі двосторонніх і багатосторонніх угод з урахуванням національних законодавств;

б) перебування в країнах СНД з наміром працювати відповідно до національного законодавства, що регулює залучення робочої сили.

Створення ринку працівників держав-учасниць СНД проводилося в 3 етапи. На першому етапі була здійснена розробка модельних нормативно-правових актів та укладення міжнародних угод з питань трудової міграції.

На другому етапі узгоджено і відпрацьовано механізми формування і функціонування спільного ринку праці, що передбачають:

а) зближення трудового законодавства і законодавства в галузі соціального забезпечення держав-учасниць;

б) формування інформаційної системи загального ринку праці, в тому числі банку даних про наявність вакантних робочих місць.

На третьому етапі відбулося безпосереднє функціонування моделі ринку праці в СНД та запровадження в національні законодавства країн-учасниць відповідних єдиних правових положень.

Крім напрямку співпраці з країнами СНД, наша держава має домовленості і з ЄС. Окремі положення про регулювання трудових відносин спочатку містилися в Угоді про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським співтовариством і його державами-учасниками, ратифікованій Україною 10 листопада 1994 року, а згодом Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, яка набула чинності 1 вересня 2017 року.

Якщо брати сучасний етап регулювання трудових відносин, то найбільш новим документом у цій сфері стало прийняття 28 лютого 2018 року Постанови КМУ «Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження

господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном» [2], яким, зокрема, передбачено посилення соціального та правового захисту громадян України, які працевлаштовуються за кордоном, і відповідальності ліцензіатів за порушення вимог Ліцензійних умов. Відтак змінено умови щодо надання медичної допомоги, соціального страхування, відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю в результаті нещасного випадку на виробництві або тимчасової непрацездатності, і умов репатріації трудового мігранта.

Також Україною укладено та ратифіковано ряд двосторонніх договорів з іноземними державами, які по суті регламентують працю громадян на територіях цих держав. Як приклад, сюди можна включити такі угоди: Договір між Україною та Чеською Республікою про соціальне забезпечення, Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про трудову діяльність і соціальний захист громадян України та Республіки Молдова, які працюють за межами своїх держав, Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Польща про взаємне працевлаштування працівників, Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про трудову діяльність та соціальний захист громадян України та Республіки Білорусь, які працюють за межами своїх країн, Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Вірменія про трудову діяльність та соціальний захист громадян України і Республіки Вірменія, які працюють за межами своїх країн та багато інших.

Крім цих угод до законодавства, що регулює працю громадян України, які працюють за її межами, слід віднести Конституцію України, Кодекс законів про працю України, ЗУ «Про дипломатичну службу» та інші.

Одним із способів забезпечення прав українців, які працюють за кордоном (зовнішніх трудових мігрантів) є, по-перше, розвиток в Україні ринку легальних трудових послуг іноземних держав, що сприятиме зниженню рівня нелегальної трудової міграції з її негативними, часто небезпечними наслідками. По-друге, створення спеціальних органів моніторингу, надання правової допомоги та інформації про всіх легальних українських зовнішніх трудових мігрантів у всіх країнах ЄС і в тих країнах, якими Україна має відповідні двосторонні договори.

Список використаних джерел:

1. Про міжнародне приватне право [Електронний ресурс]: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T052709.html.
2. Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 28.02.2018 № 140 // Урядовий кур'єр. – 2018. – № 52. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-licenzijnih-umov-provadžhennya-gospodarskoyi-diyalnosti-z-poserednictva-u-pracevlashtuvanni-za-kordonom>.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.gov.ua>.
4. Пруднікова Т.А. Міжнародно-правове регулювання трудової міграції: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.10 «Міжнародне право, європейське право» / Т.А. Пруднікова, Московський університет МВС Росії. – Москва, 2007. – 188 с.

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Вітмер А.О.

студентка,

Науковий керівник: Лисанець О.С.

кандидат юридичних наук, доцент,

Інститут підготовки кадрів для органів юстиції України

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Сільське господарство у сучасних умовах є однією з найбільш важливих галузей вітчизняної економіки. В силу підвищеної чутливості до впливу різного роду негативних чинників нестабільності, сільське господарство потребує певної державної підтримки. Таким чином, одним із чинників успішного розвитку сільського господарства є державна підтримка (її ефективна реалізація сприяє прискоренню темпів зростання обсягів сільськогосподарського виробництва та підвищенню конкурентоспроможності галузі). На сьогодні фінансування більшості сільськогосподарських підприємств можна визнати не задовільним. Багато підприємств АПК не здатні реалізувати принцип самофінансування не лише розширеного, але і простого відтворення, що робить галузь інвестиційно непривабливою. Державна підтримка на державному та регіональному рівнях – одним з чинників успішного розвитку сільського господарства.

Методологічним проблемам удосконалення системи державної підтримки вітчизняного аграрного сектора та контролю за її використанням присвячено численні дослідження вчених, зокрема В. Андрійчука, О. Бородіної, А. Гайдучького, В. Галушка, М. Дем'яненка, А. Діброви, Ю. Лузана, І. Михасюка, О. Могильного, Т. Осташко, П. Саблука, Г. Черевка та ін. У роботах цих авторів обґрунтовано об'єктивну необхідність державної підтримки сільського господарства, визначено її цілі, завдання і функції у процесі ринкової трансформації галузі з урахуванням зарубіжного досвіду та національних особливостей.

Згідно із Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» а саме статті 17-2: Підтримка сільськогосподарських товаровиробників незалежно від виду та обсягу продукції, яку вони виробляють, може надаватися шляхом: виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь;

– часткового бюджетного відшкодування вартості висіяного високорепродукційного насіння сільськогосподарських культур;

– виконання цільових державних програм, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів, боротьбу із шкідниками та хворобами сільсько-

господарських рослин і тварин, ведення сільського господарства на радіаційно забруднених територіях.

Держава забезпечує підтримку у формі застосування державних форвардних закупівель зерна на організованому аграрному ринку України.

Сільськогосподарським товаровиробникам відшкодовується в обсязі до 50 відсотків вартість будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів для утримання великої рогатої худоби, свиней, птиці (в тому числі водоплавної та індиків), доїльних залів та утворених на кооперативних засадах м'ясопереробних підприємств, а також в обсязі до 30 відсотків відшкодовується вартість закупівлі техніки та обладнання для сільськогосподарського виробництва, будівництва та реконструкції підсобних підприємств з переробки та зберігання сільськогосподарської продукції. Щодо даного закону то висловив свою думку Ю. Лузан, котрий вважає рівень державної підтримки має забезпечувати стабільні темпи розвитку аграрного сектора, унеможливаючи збитковість сільськогосподарських підприємств. Відсутність в Україні єдиного нормативно-правового документу (довготермінової стратегії), в якому було б закріплено механізм забезпечення конкурентноспроможності вітчизняної аграрної продукції з гарантіями державної підтримки, формує ситуацію невизначеності пріоритетів і цілей у механізмі державної підтримки галузі. А відтак, стає доволі проблематичною і оцінка ефективності дії цього механізму.

На мою думку, є доцільним здійснення державної підтримки суб'єктам господарювання з урахуванням досягнутого рівня продуктивності, щоб не відбувалося консервування структури виробництва, яка в основі матиме обмежені джерела економічного зростання аграрного сектора економіки.

Значна частка державної підтримки спрямовується на стимулювання виробництва конкретних видів продукції, а різні підприємства можуть мати дуже істотні розбіжності в галузевій структурі.

Кондращенко І.В.

студент,

Науковий керівник: Курман Т.В.

кандидат юридичних наук, доцент, викладач,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день увага світової громадськості до органічної продукції неухильно зростає. Таке ставлення зумовлено не лише турботою про навколишнє середовище, а й піклуванням про власне здоров'я. На сьогодні Україна має унікальну можливість не тільки зрівнятися і заявити міжнародній

спільноті про наміри налагодити виробництво екологічно чистої продукції, а й здійснити це на практиці.

Вивченню та дослідженню питань у сфері законодавчого забезпечення регулювання органічного сільськогосподарського виробництва присвячені праці таких вітчизняних науковців, як В.І. Артиш, Н.А. Берlach, М.В. Капштик, С.М. Романко та ін., однак проблема правової регламентації органічного виробництва потребує додаткового дослідження.

Характерною особливістю органічного сільськогосподарського виробництва є наявність суворо регламентованих умов та правил процесу виробництва, відповідність яким визначається результатом сертифікації виробництва (може тривати до двох років) та періодичного інспектування (контроль виробництва, переробки та обігу органічної продукції). За умов дотримання стандартів органічного виробництва продукція отримує право позиціонуватись на ринку під маркою «органічна».

Згідно з європейським стандартом щодо органічного виробництва, Постановою Ради (ЄС) № 834/2007 від 28 червня 2007 року, органічне виробництво – це цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного різноманіття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання (добробуту) тварин та метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів, виготовлених із використанням речовин та процесів природного походження.

В Україні розвиток органічного виробництва та ринок органічної продукції знаходиться лише на початковому етапі, оскільки прийнятий Верховною Радою України Закон «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 03.09.2013 № 425-VII, дає змогу для врегулювання правових та економічних основ виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції та сировини, заходів контролю та нагляду за такою діяльністю. Закон спрямовано на забезпечення справедливої конкуренції та належного функціонування ринку органічної продукції та сировини, збереження навколишнього природного середовища, раціональне використання ґрунтів та відтворення природних ресурсів. Закон дуже загальний, визначає тільки основні положення, але не регламентує докладного механізму контролю за виробництвом та реалізацією екологічної продукції. Закон зобов'язує відповідні відомства протягом трьох місяців ухвалити низку підзаконних актів, які мають детально прописати всі процедури, проте цього терміну дуже мало для такої складної роботи. Також визначає поняття сировинних зон (територій, де можна вирощувати органічну продукцію), проте немає й натяку на те, за якими критеріями ці зони визначатимуться і як затверджуватимуться. Поява цього закону допомогла державі легалізувати органічне виробництво та його продукцію, а також запровадити єдиний державний реєстр, який фіксуватиме всіх виробників органічної продукції. Це створить прозорість на ринку, виведе всіх його учасників із тіні.

З 2019 року вступить в силу Закон України № 5448-д «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування

органічної продукції» прийнятий Верховною Радою. Закон встановлює загальні засади правового регулювання у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. За відповідний законопроект проголосувало 237 народних депутатів України.

Прийняття «органічного» Закону надасть поштовх до сталого розвитку органічного виробництва в Україні, підвищить конкурентоспроможність органічної продукції та розширить зовнішні ринки для її збуту. Окрім того, цей Закон є важливим для гармонізації національного законодавства з європейськими вимогами у сфері органічного виробництва.

Зазначеним Законом запроваджується чітка та прозора система реєстрації органів сертифікації, операторів ринку та органічного насіння, визначається механізм державного контролю (нагляду) за діяльністю суб'єктів ринку органічної продукції та встановлює їх відповідальність за порушення законодавства у цій сфері. Разом з цим регламентуються процедури сертифікації органічного виробництва й обігу органічної продукції, та встановлюються вимоги до органів сертифікації та їх функції.

Працюючи над стратегічними напрямками розвитку аграрного сектору на період до 2020 року, Міністерство аграрної політики та продовольства запропонувало такі основні індикативні показники розвитку органічного виробництва:

- зростання частки сільськогосподарських угідь, сертифікованих відповідно до органічних стандартів у 2017 році до 5%, у 2020 році – до 7%;
- збільшення кількості сертифікованих органічних товаровиробників, що займаються виробництвом молока, овочів, фруктів та лікарських рослин до 2017 року не менше, як у 3 рази, до 2020 р. – у 10 разів;
- зростання частки органічної продукції у 2017 році до 7%.

Маючи такі амбітні плани, слід говорити про велику кількість проблем, пов'язаних із виробництвом, переробкою та реалізацією органічної продукції. На сьогодні ми маємо такі проблеми органічного ринку: недосконале інституційне забезпечення та відсутність державної фінансової підтримки; інноваційна пасивність більшості виробників та управлінських структур; слабка обізнаність виробників щодо специфіки органічного виробництва та населення щодо органічної продукції; переважання експорту органічної сировини; переробка, виробництво, гуртова та роздрібна торгівля органічними продуктами перебувають у нерозвиненому стані; дефіцит зерна та інших сільськогосподарських культур органічного походження.

Отже, можна зробити такий висновок, що Україна має сприятливі природно-кліматичні умови та великий потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції. В Україні загалом сформована нормативно-правова база, яка врегульовує виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції. Однак вона потребує удосконалення шляхом внесення змін і доповнень до чинного Закону, а також прийняття низки підзаконних актів у цій сфері, які б розкривали конкретні заходи держави, спрямовані на підтримку виробництва та обігу цієї продукції; врегульовували державний та громадський контроль у цій сфері.

Кондращенко І.В.

студент,

Науковий керівник: Ткаченко О.М.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ДОВКІЛЛЯ ЯК ОДНА З УМОВ ГІДНОГО ІСНУВАННЯ ЛЮДИНИ

Стан екологічної безпеки довкілля в Україні значною мірою впливає на здоров'я та життя людей, а також може призводити до погіршення умов їх життєдіяльності. Екологічні проблеми сьогодення спричиняють небезпеку існування людини на всіх рівнях – від локального до глобального. На думку багатьох науковців, екологічна безпека довкілля – це такий стан системи «природа-техніка-людина», який задовольняє санітарно-гігієнічні, матеріальні та естетичні потреби при збереженні природно-ресурсного та екологічного потенціалу природної системи.

Слід зазначити, що над проблемами екологічної безпеки замислювались такі вчені, а саме : Андрейцев В.І. та Барбашова Н.В. Вони заклали фундамент для подальшого вирішення проблем екологічної безпеки. Разом з тим, аналіз стану дослідженості різних аспектів наукового напрямку «Екологічна безпека» свідчить про термінологічну невизначеність, загальний та декларативний характер більшості запропонованих методів забезпечення безпеки; знаходиться у стадії розвитку комплексний підхід, який враховує широкий спектр складових небезпеки.

Екологічна безпека довкілля вимагає більш глибокої розробки методологічних аспектів і її теорії, опрацювання наукових основ управління нею на базі всебічного дослідження процесів та умов формування небезпеки, потребує уточнення та деталізації понятійно-термінологічного апарату.

Створення системи екологічної безпеки означає задоволення екологічних вимог суб'єктів екосистеми, яка повинна мати пріоритет серед інших аспектів традиційної національної безпеки. Серед національних пріоритетів розвинених країн природоохоронний аспект посідає одне з чільних місць. Ця обставина створює для цих країн значні переваги на світовій арені у взаємовідносинах з державами, в політиці яких екологічна проблематика не є пріоритетною.

Проблеми навколишнього середовища, як правило, впливають на життя країни як вирішальний фактор або як складова національного добробуту й потенційних можливостей держави. Отож національна й міжнародна безпека неможлива без урахування екологічного фактору. З точки зору глобального підходу до питання безпеки, будь-який аспект, що загрожує виживанню планети і її природі, мусить розглядатися як загроза безпеці. Загибель внаслідок ядерної катастрофи й загибель від браку повітря – це все одно загибель.

Аналіз існуючих проблем екологічної безпеки та досліджень з розробки і впровадження технічних рішень щодо зменшення шкідливого впливу на людину та довкілля дозволяє констатувати наступне. Суттєву регіональну небезпеку спричиняють відходи виробництва та споживання. Недостатньо розвиваються дослідження з їх переробки та утилізації в окремих господарських комплексах. Також формується екологічна небезпека, пов'язана з трансформацією ландшафтів.

Вагомими чинниками формування екологічної небезпеки є різні види шкідливого фізичного впливу. Особливу небезпеку для людини і довкілля спричиняють стійкі органічні забруднювачі (СОЗ). Основними джерелами їх надходження в природне середовище є місця складування застарілих і заборонених для використання пестицидів, підприємства з виробництва хлорорганічних продуктів, а також сміттєспалювальні заводи та інші об'єкти.

Ефективність правової охорони природного середовища багато в чому залежить від стану законодавства про його охорону. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», прийнятий у 1991 р., є основним законом при регулюванні суспільних відносин щодо охорони довкілля, забезпечення екологічних прав громадян України. Важливу роль тут відіграє гуманітарний аспект екологічної безпеки.

По лінії Програми ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) у м. Женеві розташовані Секретаріати наступних природоохоронних конвенцій:

- Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням від 22 березня 1989 р.;
- Роттердамська конвенція про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі від 10 вересня 1998 р.;
- Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі від 22 травня 2001 р.;

Вашингтонська конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення від 3 березня 1973 р.

Отже, успішне розв'язання проблеми екологічної безпеки можливе лише за умови освіти громадян у поєднанні з їх екологічним вихованням. Екологічне знання включає усвідомлення та розуміння дії екологічних законів, принципів взаємовідносин різних об'єктів природи між собою та з людиною, організації, управління, використання природи та її ресурсів для забезпечення життєдіяльності людини та людства.

Важливим є також вдосконалення національного законодавчого та нормативно-правового забезпечення вільного доступу громадян до екологічної інформації з метою підвищення можливостей реалізації конституційних прав громадян на отримання екологічної інформації, ролі громадськості у процесі забезпечення та реалізації права на безпечне довкілля. Отже, забезпечення екологічної безпеки нині залишається основним способом розв'язання екологічних проблем, який відкриває нові можливості діяльності у сфері національної безпеки – воєнної, політичної, економічної, соціальної тощо.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Білан О.П.

аспірант,

*Науковий керівник: **Бабаскін А.Ю.***

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,

Інституту держави і права імені В.М. Корецького

Національної академії наук України

«ІНТЕРЕСИ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА» ЯК ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

Цивільний інтерес, як і будь-яка інша наукова категорія, має своє наповнення та підстави виникнення, вона є загальнонауковою категорією та вивчається філософією, психологією, економікою, правом тощо. Проблема інтересу досліджується як у юридичній літературі із загальної теорії права, так і в спеціальній літературі з цивільного права. В якості прикладу можна навести фундаментальні праці таких науковців як Грибанов В.М. «Интерес в гражданском праве», Михайлов С.В. «Категория интереса в российском гражданском праве», Венедіктова І.В. «Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві». Разом з тим, незважаючи на достатньо велику кількість досліджень, проблематика інтересу в цивільному праві залишається актуальною та потребує нових наукових досліджень.

Так, значення інтересу для цивільного права є вагомим, оскільки він є передумовою виникнення, зміни та припинення цивільних прав та обов'язків. З однієї сторони без відповідного інтересу не можуть виникнути цивільні правовідносини, з іншої – втрата інтересу тягне за собою зміну або навіть припинення цивільних правовідносин (ч. 3 ст. 612 ЦК України). Відповідно цивільне право можна розглядати як систему врегульованих інтересів різних соціальних груп (суб'єктів), при цьому об'єктом таких інтересів є особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників (ст. 1 ЦК України). Суб'єктами інтересу в цивільному праві є фізичні та юридичні особи (ч. 1 ст. 2 ЦК України), а також суспільство і держава (ст. ст. 203, 228 ЦК України). Зокрема, згідно з приписами ст. 2 ЦК України учасниками цивільних відносин є фізичні особи та юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права. Всі перелічені суб'єкти можуть мати законні інтереси, які полягають у реалізації тих чи інших норм цивільного права. Інакше кажучи, об'єктивна сторона інтересу знаходить своє відображення у відповідних цивільно-правових нормах. Зокрема, з приписів ч. 1 ст. 1 ЦК України вбачається, що інтерес у цивільному праві може бути у двох формах:

майновий та немайновий. У свою чергу визнання за всіма фізичними особами правоздатності (ст. 25 ЦК України) є гіпотетичним визнанням за суб'єктами цивільного права можливості мати цивільні інтереси, конкретизація яких відбувається за допомогою відповідних цивільно-правових норм, які і формують характер відповідних цивільних правовідносин.

З огляду на вищезазначене феномен інтересу полягає в гармонійному поєднанні суб'єктивного та об'єктивного навантаження [1, с. 36].

Приписами ст. 3 ЦК України принцип судового захисту інтересу віднесений до загальних засад цивільного законодавства. Зазначений цивільно-правовий принцип є відображенням ст. 55 Конституції України, згідно з якою, права і свободи людини та громадянина захищаються судом. Реалізація цього принципу відбувається в порядку, встановленому статтями 15, 16 ЦК України. У свою чергу правовий аналіз ст. 15 ЦК України дає підстави стверджувати, що Цивільний кодекс України не ототожнює поняття «цивільного права» та «інтересу». Зокрема, ст. 15 ЦК України встановлено право кожної особи на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання та захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства. Стаття 16 ЦК України також встановлює право кожної особи на звернення до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та законного інтересу. Таким чином, з наведеного вбачається, що статті 15, 16 ЦК України не ототожнюють «цивільне право» та «цивільний інтерес». Такий розподіл вказує на те, що всі визначені цивільним законодавством матеріальні та нематеріальні блага можуть бути об'єктом суб'єктивного цивільного права та/або законного інтересу, у зв'язку з чим виникає питання: в чому полягає різниця між категоріями «суб'єктивне цивільне право» та «законний інтерес»?

З приводу розмежування понять «інтерес» і «суб'єктивне право» Конституційний Суд України зазначає, що і суб'єктивне право і пов'язаний з ним інтерес є перш за все дозволами. Перше є дозволом, що відображається у формулі: «Дозволено все, що передбачено у законі»», а друге – дозволом, до якого можна застосувати правило: «Дозволено все, що не забороняється законом». При цьому інтерес, навіть перебуваючи під охороною закону чи права, на відміну від суб'єктивного права не має такої правової можливості, як останнє, оскільки не забезпечується юридичним обов'язком іншої сторони. Законний інтерес – це лише прагнення особи до того, що не заборонено законом, тобто її бажання, мрія, потяг до нього, а отже – й не юридична, а фактична (соціальна) можливість. Це прагнення у межах сфери правового регулювання до користування конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом.

Крім того, Конституційний Суд України в своєму рішенні наводить перелік основних елементів (ознак), притаманних поняттю «охоронюваний законом інтерес». Зокрема, на думку Конституційного Суду України, «охоронюваний законом інтерес» – це правовий феномен, який: (1) виходить за межі змісту суб'єктивного права; (2) є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони; (3) має на меті задоволення усвідомлених індивідуальних і колективних потреб; (4) не може суперечити

Конституції і законам України, суспільним інтересам, загальновизнаним принципам права; (5) означає прагнення (не юридичну можливість) до користування у межах правового регулювання конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом; (6) розглядається як простий легітимний дозвіл, тобто такий, що не заборонений законом; (7) охоронюваний законом інтерес регулює ту сферу відносин, заглиблення в яку для суб'єктивного права законодавець вважає неможливим або недоцільним [2].

Отже, вищезазначені ознаки вказують на те, що цивільно-правова категорія «законний інтерес» є достатньо багатогранною і складною для її правильного та об'єктивного сприйняття. Разом з тим на нашу думку наведені елементи надають можливість стверджувати, що законний інтерес – це передумова придбання, реалізації та захисту як вже встановлених цивільно-правовими нормами суб'єктивних прав, так і ще не опосередкованих ними (за умови, що вони не суперечать загальним засадам цивільного права), яке у цивільному праві реалізується за правовою формулою «все, що не заборонено, дозволено».

Приписами ч. 2 ст. 1 ЦК України встановлено, що до майнових відносин, заснованих на адміністративному або іншому владному підпорядкуванні однієї сторони другій стороні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство не застосовується, якщо інше не встановлено законом.

Отже, за загальним правилом цивільне право не охоплює правовідносини між юридично нерівними учасниками, такі (публічно-правові) відносини регулюються імперативним методом за допомогою актів публічного законодавства (адміністративними, бюджетними). Разом з тим цивільне законодавство встановлює певні виключення із зазначеного загального правила, коли воно може застосовуватись до публічно-правових відносин. Так, відповідно до ст. 82 ЦК України на юридичних осіб публічного права у цивільних відносинах поширюються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено законом. Стаття 329 ЦК України регулює порядок набуття права власності юридичними особами публічного права.

Отже, держава, Автономна Республіка Крим та територіальні громади беруть участь у цивільних відносинах у формі юридичних осіб публічного права (ст. ст. 167, 168, 169 ЦК України). Таким чином, суб'єкти публічного права можуть бути учасниками цивільних правовідносин нарівні з іншими суб'єктами приватного права.

Слід зазначити, що цивільному законодавству притаманний конфлікт інтересів між нормами публічного та приватного права. Зокрема, держава імперативним методом, за допомогою публічно-правових категорій встановлює межі здійснення цивільних прав (обмежує реалізацію приватних інтересів). Так, ч. 1 ст. 13 ЦК України встановлено, що цивільні права особа здійснює у межах, наданих їй договором або актами цивільного законодавства. У свою чергу захист публічних інтересів у приватноправових відносинах здійснюється за допомогою таких публічно-правових категорій як «інтереси держави і суспільства» та «публічний порядок». Зокрема, ч. 1 ст. 203 ЦК України обмежує здійснення цивільних прав категорією «інтереси держави і суспільства», а ст. 228 ЦК України – категорією «публічний порядок». Такий підхід є традиційним для

захисту публічних інтересів: у переважній більшості сучасних континентальних системах цивільного права існують подібні правові норми, спрямовані на захист публічних інтересів у приватноправових відносинах. Нажаль цивільне законодавство України не розкриває зміст категорії «інтереси держави і суспільства». Щодо публічного порядку, то розкриття останнього фактично наводиться ч. 1 ст. 228 ЦК України, зокрема, під публічним порядком розуміються, по-перше, конституційні права і свободи людини та громадянина; по-друге, правовий порядок направлений на недопущення знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним.

Наведене визначення публічного порядку підштовхує до висновку про те, що категорія «інтереси держави і суспільства» є тотожною з категорією «публічний порядок» і фактично поглинається останньою. Зазначене підтверджується і судовою практикою, зокрема, Вищий адміністративний суд України в мотивувальній частині ухвали зазначає, що відповідно до статті 228 ЦК України правочин, учинений з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, водночас є і таким, що порушує публічний порядок [3]. Очевидно, що в цьому випадку можна ставити питання про доцільність ототожнення таких категорій цивільного права України як «інтереси держави і суспільства» та «публічний порядок». Відповідно, якщо виходити з того, що публічний порядок та інтереси держави і суспільства – це тотожні категорії, розкриття змісту публічного порядку, яке наведене у ч. 1 ст. 228 ЦК України, одночасно розкриває зміст інтересів держави і суспільства. Так, інтереси держави і суспільства полягають у недопущенні порушення конституційних прав та свобод людини і громадянина, знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним.

Таким чином, правова позиція щодо ототожнення вищезазначених категорій виглядає логічною, адже інтереси держави і суспільства у цивільному праві перш за все полягають у захисті конституційних прав і свобод людини та громадянина, їх майна. Такі інтереси повинні бути направлені на захист закріплених у Конституції України основ правопорядку, на якому власне і тримається державний устрій. Інші свої цивільні інтереси держава повинна реалізовувати у загальному порядку, встановленому цивільним законодавством, зокрема, вона не може несанкціоновано втручатись в останній з метою створення для себе певних переваг під виглядом необхідності захисту інтересів держави і суспільства.

Список використаних джерел:

1. Венедіктова І. В. Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві : монографія – К. : Юрінком Інтер, 2014. – С. 36.
2. Рішення Конституційного Суду України від 01.12.2004 у справі № 1-10/2004 (справа про охоронюваний законом інтерес). Інформаційно-аналітичний центр «Ліга».
3. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 25.11.2010 у справі № К-6248/07. Інформаційно-аналітичний центр «Ліга».

Галєєв Я.В.

студент,

Науковий керівник: Гриценко Г.Г.

кандидат юридичних наук, асистент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА КОСМІЧНІ ОБ'ЄКТИ

Право не є метафізичним елементом людського існування, разом із розвитком людства, розвивається і право (в об'єктивному та суб'єктивному розумінні). З кожним роком людство поширює або розширює сфери суспільних відносин, а отже, виникає об'єктивна потреба для правого регулювання новоутворених відносин. Наразі, активно здійснюються космічні дослідження, які вимагають від міжнародної спільноти активних дій по створенню нормативно-правової бази, щодо космічних об'єктів, особливостей їх статусу та можливості набуття права власності на них.

Встановлюючи сутність поняття «космічний об'єкт» варто наголосити, що в сучасній правовій думці немає єдиного нормативного визначення цього поняття, що міжнародне, що національне законодавство виходять із різних критеріїв оцінки цієї категорії. Зокрема, в Енциклопедії космонавтики вказано: «космічний об'єкт – це тіло, що знаходиться в космічному просторі» [1, с. 189]. Тобто, під поняття космічного об'єкту підпадає абсолютно будь-яке тіло, незалежно від того, як воно потрапило до космічного простору: штучно чи природньо.

Однак, більшість українських науковців притримуються думки, відповідно до якої: «космічний об'єкт – це цілісний майновий комплекс, що складається зі споруд і технічних засобів для збирання, підготовки та запуску космічних апаратів. Космічні об'єкти складаються з: космічних апаратів для польоту в космос; технічної позиції; стартового комплексу; обслуговуючих об'єктів тощо [2, с. 108-109]. Тобто, розглядають космічний об'єкт, саме під призмою його штучності і неприродності.

Міжнародні акти, також наголошують на розумінні космічного об'єкта саме у розрізі його штучного характеру. Так, Конвенція про відповідальність за шкоду, завдану космічним об'єктам у статті I, наголошує: «термін «космічний об'єкт» включає складові частини космічного об'єкта, а також засіб його доставки і його частини» [3]. Беззаперечно, наведене визначення не уточнює жодних суттєвих ознак космічних об'єктів, крім цього, саме визначення не є детальним та таким, що у повному обсязі розкриває вказане поняття. Однак, в той же час підтверджується думка про те, що космічний об'єкт є штучним і неприродним.

Тобто, можливо говорити, що наразі під космічним об'єктом потрібно розуміти певний штучний об'єкт, що призначений для космічної діяльності і

саме цей об'єкт і є об'єктом права власності. Однак, виникає питання щодо права власності на космічні об'єкти природнього походження, себто, планети, астероїди та інші космічні тіла, що перебувають у космічному просторі. Адже, відомі непоодинокі випадки, коли «продавалися» саме такі космічні об'єкти природнього походження. По відношенню до космічних об'єктів природнього походження, доречно застосовувати поняття «небесні тіла».

Відповідно до статті II Договору про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла (далі – Договір): «Космічний простір, включаючи Місяць та інші небесні тіла, не підлягає національному присвоєнню ані шляхом проголошення на них суверенітету, ані шляхом використання або окупації, ані будь-якими іншими засобами» [4]. Тлумачачи вказане положення, можливо впевнено стверджувати, що Договором заборонене будь-яке державне привласнення небесних тіл, однак, постає питання про приватне привласнення. Адже у договорі взагалі не загадано про право власності приватних осіб. Зокрема, виходячи з тлумачення статей Договору, дослідник С. Вільямс стверджує, що: «За замістом Договору небесним тілами є всі природні об'єкти в космічному просторі, що знаходяться в межах Сонячної системи і використання яких державами або їх групами не повинно змінити їх» [6, с. 107]. Проте, виходячи з такого розуміння небесного тіла, виникає прецедент, відповідно до якого, все що поза межами Сонячної системи вже не підпадає під розуміння небесного тіла, а отже може стати об'єктом привласнення з боку держав чи їх груп, разом із тим дослідник наголошує саме на праві використання (користування) небесними тілами.

Для розуміння приватного права власності на небесні тіла, необхідно звернутися до «духу закону», а саме положень статті II Договору. Незважаючи на те, що стаття говорить виключно про національне привласнення, це не означає, що дозволяється приватне привласнення небесних тіл, оскільки особа «привласнюючи» небесне тіло, поширює на нього дію національного законодавства, що суперечить Договору. Виходячи з термінології Цивільного кодексу України так право власності є нікчемним. Хоча, як вже наголошувалося, були неодноразові випадки, щодо «привласнення» різних небесних тіл.

Проте, незважаючи на неможливість такого привласнення, виникає об'єктивна проблема, стосовно прав першовідкривача, тобто, суб'єкта права який безпосередньо здійснить висадку чи навіть колонізацію небесного тіла. Враховуючи, що наразі існує значна кількість проектів освоєння Місяця чи Марсу. Взяти наприклад запуск «Тесла-мобілью» на Марс [5]. Чи виникне у Ілона Маска право першовідкривача, якщо так, то який буде його обсяг. Іншим прикладом є висадка американських космонавтів на Місяці у далекому 1969 році, чи виникло таким чином у Сполучених Штатів Америки право першовідкривача. В будь-якому випадку, на мою думку, міжнародне космічне право зіткнеться з проблемою використання території небесних тіл. Одним із можливих варіантів «законного» використання буде застосування сервітутів чи подібних інститутів речового права, що наявні в сучасній доктрині цивільного права.

Разом із цим, цікавою є думка про те, що небесні тіла є об'єктами які повністю виключені із цивільного обороту, тобто по відношенню до них неможливо здійснити жодних дій, що пов'язані із їх привласненням, хоча вони знаходяться в загальному користуванні.

Таким чином, підводячи підсумки можливо стверджувати, що наразі наявна плутанина з поняття «космічний об'єкт», зокрема, через те, що чинні міжнародні нормативно-правові акти не містять жодного сутнісного визначення вказаного поняття, що призводить до численних дискусій з боку теоретиків права. Проте, виходячи з тлумачення міжнародних норм, потрібно наголосити, що під космічним об'єктом розуміють штучний об'єкт, що створений людиною для задоволення потреб у космічному просторі і який є об'єктом цивільного регулювання. Однак, виникає складне питання щодо об'єктів природнього походження – небесних тіл (планет, астероїдів тощо). Міжнародне законодавство чітко стверджує принцип неможливості привласнення небесних тіл, хоча і робить це дещо незграбно. Також, висловлюється позиція, що небесні тіла є виведеними з цивільного обороту. Однак, разом із тим існує об'єктивна необхідність до встановлення певного режиму власності на небесні тіла (сервітут, користування, використання тощо). Також, цікавим є те, що Договір «поширює» свою силу на об'єкти Сонячної системи, а далі ні, що спричиняє певний правовий колапс. Міжнародне законодавство наразі повинно детально регламентувати поняття «космічного об'єкта» та відділити його від поняття «небесне тіло», крім цього, однією із необхідних умови вирішення проблеми «власності» на небесні тіла є розробка та прийняття спеціального міжнародного акту, що буде детально регламентувати статус саме небесних тіл: можливості їх використання, права першовідкривачів тощо.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 1: А – В [ред. П. Й. Горєцький, А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, Н. І. Швидка]. – К.: Наукова думка, 1970. – 799 с.
2. Козьяков Ю. Щодо окремих питань застави повітряних та морських суден, суден внутрішнього плавання, космічних об'єктів / Ю. Козьяков. // Іпотека – аналіз, коментарі, практика застосування. – Х., 2006. – С. 104-109.
3. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами [Електронний ресурс]. – 1972. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_126.
4. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 27.01.1967 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_480
5. Billionaire Musk successfully launches world's largest rocket [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://www.euronews.com/2018/02/07/billionaire-musk-successfully-launches-world-s-largest-rocket>.
6. Малков С. П. Международное космическое право: Учебное пособие / СПбГУАП. СПб., 2002. – 344 с.

Квітко В.В.

аспірант,

Запорізький національний університет

ПОНЯТТЯ СВОБОДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основоположний принцип свободи підприємницької діяльності, безумовно у рамках дозволеного, закріплений у ст. 3 Цивільного кодексу України. У даному законодавчому акті, цей принцип стоїть на одному ряду з іншими принципами цивільного законодавства. Проте, важливість даного принципу проявляється у тому, що він походить і першочергово відображається у Конституції нашої держави.

Так, у ст. 42 Конституції України визначено, що кожен має право займатися підприємницькою діяльністю. Але, що стосується Конституції, то в ній йде мова про підприємницьку діяльність в цілому, а от цивільне законодавство, в силу того, що його основною задачею являється детальна регламентація різноманітних сфер людської діяльності, наголошує саме на свободі відповідної діяльності, тим самим зосереджуючи увагу на даному, надзвичайно важливому факторі.

І якщо брати до уваги, що навіть у Конституції України приділено окрему увагу підприємництву, то це говорить лише про одне – підприємництво являється надзвичайно важливою складовою загального розвитку держави, більше того на етапі становлення та приведення стандартів до світових [4; 1].

Першочергово необхідно з'ясувати сутність, напевно головного слова в назві даного принципу – «свобода». А.В. Сакун наголошує на тому, що «свобода» повинна асоціюватися саме з процесом, з тим, що людина може робити під час певної діяльності, а не лише з певним дозволом або спрощенням. Тобто, беручи до уваги принцип «свобода підприємницької діяльності», слід розуміти під цим не тільки змогу кожного стати підприємцем, заснувати та зареєструвати певне товариство тощо, але й мати змогу якісно проводити дану діяльність, мати змогу приймати важливі рішення лише на основі власних поглядів та тенденції у світі, а не втрачати часу у процесах, пов'язаних з роботою державних органів, які відповідають за надання дозволів тощо. Науковець впевнений, що нині світ наскільки ускладнився, що вже не можливо уявити і розглядати соціальне суспільство окремо від ринку, окремо від процесів, котрі відбуваються у сфері економіки тощо [3, с. 108].

А тому, необхідно вносити у законодавство ті принципи та норми, які самостійно устаткувалися у нашому суспільстві за минулі роки: це абсолютна свобода дій, завдяки відкритим кордонам, завдяки мережі Інтернет тощо. Тобто, на сьогоднішній день, людина вже не може уявити свій світ без інноваційних технологій, і логічним висновком тут буде той факт, що необхідно відповідну свободу вводити і закріплювати, в тому числі і у сфері

підприємництва, надаючи представникам даної сфери діяти більш самостійно та незалежно.

Таким чином, під словом «свобода», саме в даному контексті, необхідно розуміти змогу кожної людини як створити суб'єкт підприємницької діяльності, так і реально впливати, самостійно, на всі внутрішні процеси, без будь якого негативного впливу держави, у вигляді контролюючих органів тощо. Проте, нажаль, декларування владою того, що ми маємо повну свободу та доступність підприємництва не зовсім відповідає реаліям, які зараз існують, і котрі всім відомі.

Для того, щоб в повній мірі все ж досягнути те, що ми повинні розуміти під «свободою підприємницької діяльності», необхідно більш детально проаналізувати загалом, що таке «підприємництво» в сучасному розумінні, і відповідно, в чому має проявлятися вище згадана «свобода».

Т.П. Романенко визначає підприємництво як явище, котре обов'язково повинне характеризуватися: незалежністю, ініціативністю, ризикованістю, самостійністю, професійністю тощо. Разом з тим, на його думку, повинні робитися кроки у напрямку удосконалення системи регулювання підприємництва, його існування та розвитку. Дані кроки можуть якісно та ефективно вплинути на стан оподаткування, реального захисту підприємницької діяльності правоохоронними органами, посприяти відсутності різноманітних бюрократичних процедур, які являються джерелами корупції та сповільнення загального розвитку держави [2, с. 239].

Отже, «свободу підприємницької діяльності», необхідно розуміти як один із критеріїв розвитку підприємництва загалом. З точки зору цивільного законодавства, це поняття являється широким і всеосяжним, адже воно уособлює змогу представників підприємництва діяти спонтанно, діяти так, щоб не відставати від світових тенденцій та розвитку ринкових відносин в цілому.

І на сьогоднішній день є абсолютне переконання у тому, що для того, щоб українське підприємництво мало змогу дійсно відчувати реальну свободу у своїй діяльності, слід відмовлятися від давно застарілих підходів розроблення законодавчих актів у даній сфері, потрібно впроваджувати такі норми та правила, котрі будуть не тільки давати змогу вільно та без перешкод займатися підприємництвом, у будь якому вигляді, зараз, але й будуть адаптовані та здатні сприймати зміни у сфері ринкових відносин та інноваційних технологій, які на сьогоднішній день з'являються кожного дня. Тільки такий підхід зможе гарантувати успішний розвиток української економіки та української держави в цілому.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : від 28 червня 1996 р. : станом на 03 травня 2018 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Романенко Т. П. Держава як гарант забезпечення умов для розвитку та ефективного функціонування підприємницької діяльності [Електронний ресурс] / Т. П. Романенко //

Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2017. – Вип. 68. – С. 239-253. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2017_68_25

3. Сакун А. В. Синергія «свободи» і «несвободи» у суперечностях глобального світу [Електронний ресурс] / А. В. Сакун // Нова парадигма. – 2014. – Вип. 123. – С. 102-111. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nora_2014_123_13

4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435–IV: за станом на 03 травня 2018 р. Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

Леонт'єв І.М.

студент,

Науковий керівник: Кулик Т.О.

кандидат юридичних наук, доцент,

Навчально-науковий інститут заочного та дистанційного навчання

Національної академії внутрішніх справ України

ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

У Кримінальному процесуальному, Цивільному процесуальному, Господарському процесуальному кодексах зазначено, що завданням судочинства є неупереджене розслідування, неупереджений судовий розгляд та вирішення справ, спорів (стаття 2) [1; 2; 3].

Це також кореспондується із Конституцією України, якою закріплено право судового захисту, згідно з яким права і свободи людини і громадянина захищаються судом (стаття 55) [4].

В останні роки рівень довіри суспільства до судової влади демонструє зростання – 16% респондентів загальнонаціонального опитування населення визнали, що довіряють судовій владі, і це втричі більше у порівнянні з критично низькими 5% в 2015 році. Проте все одно 59% респондентів визнають, що скоріше не довіряють чи зовсім не довіряють судовій владі [5].

А 42% громадян, що мали досвід участі в судових провадженнях, визнали, що вони використовували свої зв'язки, знайомства та інші засоби впливу на суд, що значно вище ніж в 2017 році, коли цей показник склав 33% [5].

Тобто, виявляється, що у 42 випадків судові рішення приймається під тим чи іншим впливом.

За таких обставин не дивно, коли суд повністю задовольняє майновий позов, навіть не мотивуючи свої дії посиленням на докази, що підтверджували б правомірність нарахувань, за повної відсутності останніх, вочевидь вирішуючи справу упереджено та суто на власний розсуд [6].

Здавалося б, суд апеляційної інстанції має виправити недоліки судового розгляду. Адже у судовому рішенні апеляційної інстанції мають бути зазначені мотиви прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного

учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу (ст. 382 ЦПК України, ст. 282 ГПК України).

Проте правило «сорока двох відсотків» працює і у апеляційній інстанції, при цьому маючи свої особливості.

Так, суд першої інстанції, коли упереджений, замовчує ті обставини, на які посилаються сторони, що їдуть у розріз з його рішенням, аби ухвалити рішення неправоподільне, але при цьому щоб воно мало видимість законного.

Але суд апеляційної інстанції не тільки замовчує ключові аргументи сторін, він як би іронізуючи, казуїстичне перекручує правові норми, насміхаючись на ними.

Наприклад, в тексті ухвалі Апеляційного суду м. Києва читаємо таке: «Відсутність наданих відповідачем контрозрахунків заборгованості не спростовує доводів позивача щодо їх механізму розрахування» [7]. Тобто, хоча позивач і не повідомив суду як він розраховував заборгованість, та не надав ніяких документів на підтвердження правомірності нарахувань, але ж відповідач нічого, на думку суду, не спростував, а тому вимогі підлягають до задоволення.

Отже суд, замовчавши аргументи апелянта, перекрутив норму статті 81 ЦПК України стосовно обов'язку позивача щодо доведення правомірності його нарахувань, в порушення принципу диспозитивності судового процесу поклавши на відповідача обов'язок спростування обставин, які позивачем не доводилися, чим повністю викривив сутність норми статті 81 ЦПК, навіть придавши їй протилежний смисл.

Принцип диспозитивності судочинства, як складової справедливого та неупередженого розгляду і вирішення справи, є одним із вихідних положень його системи.

То чи може вважатися правосудним суд, що вирішує справу, принципово перекручуючи норми права?

У цієї же ухвалі можна знайти і таке: «Також відповідач зазначала, що 13.11.2015 року вона повідомила позивача про розірвання договору, укласти новий договір позивач не пропонував, у зв'язку з чим з 20.11.2015 року вважала взагалі повністю зникли підстави надання позивачем послуг. Колегія суддів вважає, що дані доводи не ґрунтуються на матеріалах справи, так як відповідачем не береться до уваги відсутність за умовами укладених між сторонами договорів підстав за якими договори можуть бути припинені в односторонньому порядку. [7]»

Зазначене міркування суду взагалі не має жодних юридичних підстав, воно засноване на абстрактному твердженні, яке не має під собою правової основи. Тобто, у даному випадку суд зробив вигляд, що почув аргумент сторони, але відкинув його, обґрунтувавши свої дії довільним висновком, дуже далеким від будь-якого розумного суддівського розсуду.

На думку автора, негативним фактором також є те, що новели Цивільного кодексу, якими запроваджено інститут малозначних справ, зробили апеляційні суди по факту судами останньої інстанції для величезної кількості справ. Хоча ЦПК України, ГПК України і передбачають випадки, за якими справа може

бути переглянута у касаційному порядку, але практика нового Верховного Суду вказує на те, що частіше за все суд відмовляє у перегляді так званих малозначних справ, не звертаючи увагу на доводи касатора щодо наявності підстав для касаційного перегляду. У згаданій справі Верховний суд також відмовив у касаційному перегляді, обмежившись у своїй ухвалі лише загальними фразами [8].

Отже, на думку автора, навіть за існування досить досконалого процесуального законодавства, детально прописаних процесуальних норм, суддівська упередженість перешкоджає справедливому судовому процесу на усіх рівнях.

Чи варто згадувати, що неможливість реалізації та захисту прав у суді, наочне бачення несправедливого судового процесу – підриває довіру до судової системи, знецінює у громадян розуміння дотримання законності, демотивує учасників економічного процесу.

Автор вважає, що певною гарантією справедливого судового процесу є слідування принципам та суддівська нейтральність, коли суддя підкоряється лише законові, а не впливу. Рішення має прийматися виключно на підставі закону, а не за розсудом [9].

На думку автора, існуючий суддівський резерв себе вичерпав, і потрібно формування нового резерву кандидатів на посаду суддів.

Згідно з останніми законодавчими змінами, всі діючі судді мають пройти кваліфікаційне оцінювання – перевірку доброчесності та дотримання етичних стандартів. Але процес рухається дуже повільно, не встигаючи за викликами, що постають перед суспільством. Зважаючи на велику кількість суддів, цей процес може затягнутися на роки.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 10.11.2018. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.11.2018).
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 20.11.2018).
3. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06 листопада 1991 № 1798-XII. Дата оновлення: 28.08.2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 20.11.2018).
4. Конституція України: станом на 30 верес. 2016 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 04.04.2018).
5. Результати другого всеукраїнського опитування населення України щодо довіри до судової влади, судової реформи та сприйняття корупції за 2018 рік: Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Київ, листопад 2018 р. URL https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/1_NJ_October_2018_SurveyPublic_Result_UKR.pdf (дата звернення: 20.11.2018).
6. Рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 28 листопада 2017 р., судова справа № 761/4115/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70778369> (дата звернення: 22.11.2018).

7. Постанова Апеляційного суду м. Києва від 29 травня 2018 р., судова справа № 761/4115/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74535048> (дата звернення: 22.11.2018).

8. Ухвала Верховного суду від 20 липня 2018 року. Справа № 761/4115/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75498131> (дата звернення: 22.11.2018).

9. Доповідь «Про верховенство права», п. 37: Венеціанська комісія, 22-26 березня 2011 р. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-rus](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-rus) (дата звернення: 22.11.2018).

Ліщук Ю.Г., Мороз Д.А.

студенти,

Науковий керівник: Ярош А.О.

кандидат юридичних наук, доцент,

Університет державної фіскальної служби України

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ТА МЕТОДИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

Інтенсивна інформатизація всіх сфер життєдіяльності суспільства нині є одним із визначальних глобальних чинників подальшого соціально-економічного, інтелектуального та духовного розвитку людства. Водночас людство вступає в нову еру розвитку, котра може бути охарактеризована як період інформаційних воєн. Зокрема, інформаційний складник становить ключовий елемент гібридної війни проти України, що створює реальні загрози національній безпеці. Відтак за умови швидкого формування й розвитку інформаційного суспільства в Україні особливого значення набуває проблема інформаційної безпеки [1].

Дослідження інформаційної безпеки в складі державної інформаційної політики припускає вирішення цілого комплексу питань загальнонаукової властивості. При цьому важливим стає не лише з'ясування сутнісних рис, функцій державної інформаційної політики в області інформаційної безпеки, але і виявлення основних чинників, що впливають на неї. Цьому присвячені різнопланові праці А. В. Герасімова, О. Н. Забузова, Б. В. Коваленко, А.В. Костіна, А. А. Кочеткова, В. Ф. Коломійця, А. В. Манойло, А. І. Марушака, С. А. Модестова, В. Ф. Ніцевіча, О. В. Олійника, О. В. Сосніна, Н. Н. Панаріна, А. І. Пірогова, А. І. Позднякова, Г. Г. Почепцова та ін.

Згідно Доктрини інформаційної безпеки [2], інформаційна безпека України, як невід'ємна складова сфери національної безпеки, є комплекс соціально-економічних, морально-політичних, духовно-ідеологічних і військово-стратегічних ініціатив, що підкоряються жорсткій логіці державних інтересів. У Концепції національної безпеки України [3] та Законі України «Про основи національної безпеки» [4] розглядаються основні напрямки забезпечення безпеки в інформаційній сфері, під якою часто розуміють інформаційну безпеку як складову національної безпеки України.

Аналіз поглядів і концептуальних підходів до формування сучасних ефективних систем інформаційної безпеки дозволив сформулювати основні функції та завдання і намітити організаційні основи функціонування відповідних підрозділів інформаційної безпеки.

У сучасному поданні рольових функцій служби інформаційної безпеки можна виділити чотири напрями [5]:

1) розробка методології та методик аналізу загроз, оцінки рівня інформаційної безпеки і системи її забезпечення;

2) організація і здійснення конкретних видів діяльності із захисту інформації; 3) експлуатація технічних засобів захисту інформації;

3) аудит і контроль функціонування системи інформаційної безпеки об'єктів [6, с. 131].

Завдання забезпечення інформаційної безпеки необхідно вирішувати системно.

Технології захисту даних повинні ґрунтуються на застосуванні сучасних методів, які запобігають витоку інформації та її втраті.

Сьогодні використовується шість основних способів захисту: перешкода, маскування, регламентація, управління, примус, спонукання. Усі перераховані методи націлені на побудову ефективної технології захисту інформації, при якій виключено витрати через недбалість і успішно відображено різні види загроз. Під перешкодою розуміється спосіб фізичного захисту інформаційних систем, завдяки якому зловмисники не мають можливості потрапити на територію, що охороняється.

Маскування – способи захисту інформації, що передбачає перетворення даних у форму, не придатну для сприйняття сторонніми особами. Для розшифровки потрібне знання принципу.

Управління – способи захисту інформації, при яких здійснюється управління над всіма компонентами інформаційної системи.

Регламентація – найважливіший метод захисту інформаційних систем, що припускає введення особливих інструкцій, згідно з якими повинні здійснюватися всі маніпуляції з даними, що охороняються.

Примус – методи захисту інформації, тісно пов'язані з регламентацією, що припускають введення комплексу заходів, при яких працівники змушені виконувати встановлені правила [7].

Способи захисту інформації передбачають використання певного набору засобів. Для запобігання втрати та витоку таємних даних використовуються засоби:

- фізичні;
- апаратні;
- програмні;
- апаратно-програмні;
- законодавчі;
- криптографічні та організаційні методи [8].

Для того, щоб створити ефективну систему інформаційної безпеки України, необхідно, на наш погляд, виконати два кроки. По-перше, запровадити відповідне законодавче рішення. По-друге, об'єднати у цьому напрямі дослідження науковців, досвід практиків і зусилля Ради національної безпеки і оборони України. Саме РНБО на початковому етапі має стати об'єднавчою структурою для всіх учасників процесу формування системи інформаційної безпеки. Таким чином, інтенсивний пошук шляхів забезпечення інформаційної безпеки України і, в першу чергу, виявлення інформаційно-психологічного впливу на населення України та кібернетичних атак на державні й відомчі інформаційні ресурси є важливим питанням вітчизняної науки. Порушені проблеми повинні виноситися на розгляд спеціалістів і науковців в означеній сфері з метою спільного пошуку шляхів їх вирішення в інтересах надійного забезпечення національної безпеки нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України : Указ Президента України від 15.03.2016 № 96/2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.president.gov.ua/documents/962016-19836.
2. Указ Президента України «Про Доктрину інформаційної безпеки України» від 8.07.2009 р. № 514/2009.
3. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : Постанова Верховної Ради України від 18.07.1995 р. № 532-95-п (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1849 (1849-98-п) від 23.11.1998 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 10. – Ст. 85.
4. Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
5. Іванов О. В. Інформаційна складова сучасних війн / О. В. Іванов // Вид. Моск. ун-та: сер. 18 : Соціологія і політологія. – 2004. – № 4. – С. 64-70.
6. Маруніч А. В. Захист інформації як основна складова економічної безпеки підприємства / А. В. Маруніч // Управління розвитком. – 2014. – № 14. – С. 130-132.
7. Ясенєв В. Н. Інформаційна безпека в економічних установах: підручник. [Електронний ресурс] / В. Н. Ясенєв. – Н. Новгород : Вид.ННГУ, 2006. – Режим доступу: <http://ebib.pp.ua/informatsionnaya-bezopasnost-ekonomicheskikh88.html>.
8. Захаркін О. О. Інформаційні системи та технології у фінансових установах : конспект лекцій [Електронний ресурс] / О. О. Захаркін, М. Ю. Абрамчук, М. А. Деркач. – Суми : Вид-во СумДУ, 2007. – 80 с. – Режим доступу: http://elkniga.info/book_188.htm

Пасакас Л.М.

студентка,

*Навчально-науковий юридичний інститут
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ЖИТЛА ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ ТА ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Поняття житла є поняттям багатоаспектним, яке має свій прояв у різних сферах людського буття. Житло є особливим, соціально значущим об'єктом, є необхідною умовою нормального існування людини, а також є засобом реалізації природного права людини на життя, що відображає право особи на задоволення її потреби в житлі. Потреби людини задовольняються благами, якими є засоби, придатні для задоволення природних потреб.

Термін «житло» використовує велика кількість нормативно-правових актів різних галузей права, зокрема, даною категорією оперують законодавчі акти цивільного, житлового, кримінального процесуального права.

У ст. 6 Житлового кодексу України зазначено, що це жилі будинки і жилі приміщення, призначені для постійного проживання громадян, а також для використання в установленому порядку в якості службових приміщень [1]. За ст. 379 ЦК України, житлом фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення, призначені та придатні для постійного проживання в них [2]. Поняття «житло», вміщене у цій статті є більш вдалим, ніж у ст. 6 Житлового кодексу України, адже воно не тільки встановлює перелік об'єктів, що можуть визнаватися житлом, а й визначає конкретні ознаки, яким воно має відповідати й відсутність яких зумовлює неможливість віднесення такого приміщення до складу житлових.

У ч. 3 ст. 233 КПК зазначається, що під житлом особи розуміється будь-яке приміщення, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також всі складові частини такого приміщення [3].

Варто зазначити, що в національній правовій доктрині зустрічаються різні підходи до трактування категорії «житло», а також існують і суміжні категорії як: «житловий будинок», «житлове приміщення», «помешкання» тощо. Під житлом в житловому праві розуміють не тільки житлові (в т.ч. багато-квартирні) будинки та дачі, призначені для постійного проживання, а й відокремлені квартири та інші ізольовані приміщення (наприклад, окремі ізольовані кімнати в квартирах), гуртожитки, будинки-інтернати, спеціальні будинки для громадян похилого віку й інвалідів тощо [4, с. 21]. У цивільному праві житло – це різновид нерухомості, яке функціонально призначене для проживання фізичної особи.

Вивчаючи доктринальні підходи до трактування досліджуваної категорії, варто відзначити, що М. Скаржинський пропонує поняття житла розглядати у декількох значеннях. Житло у вузькому розумінні – це призначений для постійного проживання і визначений цивільним правом різновид нерухомого майна як складова частина загально-правового конституційного інституту житла у вигляді обраного місця, адресно-географічні координати якого визначають приміщення, спеціально призначене для вільного проживання людини, яке становить поняття «житло» в широкому розумінні [5, с. 77]. Слушною є думка, яку висловив Л. Лічман, що поняття «житло» в цілому необхідно розглядати як побутове позначення жилого, іноді й нежилого приміщення, об'єктів, що підпадають під режим «житло» [6, с. 95]. Український цивіліст Є. О. Мічурін у своїх дослідженнях суттєво обмежує перелік об'єктів, котрі можуть бути визнані житлом. Цей автор дотримується позиції, що житло – це квартири багатоквартирних будинків, одноквартирні будинки, кімнати в квартирах чи однокімнатних будинках, а також інші приміщення, призначені для постійного або тимчасового проживання людей, що завершені будівництвом та віднесені у встановленому порядку до житлового фонду [7, с. 92].

Поняття житла можна знайти і в науково-практичних коментарях до Цивільного кодексу України. Так, у науково-практичному коментарі до Цивільного кодексу України за редакцією В. М. Коссака пояснюється, що під житлом, виходячи зі змісту чинного законодавства України, слід розуміти квартиру або інше ізольоване житлове приміщення, одноквартирний будинок, чи його частину [8, с. 644]. Інший колектив авторів, під керівництвом Є. О. Харитонова, висловлює точку зору, що «житло» є поняттям, яке включає в себе житловий будинок, квартиру, садибу, котедж, дачу, які розраховані на тривалий час служби та призначені для проживання [9, с. 236].

О. Аврамова до загальних (обов'язкових) ознак житла відносить такі: об'єкт нерухомого майна, призначений для постійного проживання громадян, будівництво якого виконувалося відповідно до затвердженого проекту і завершено; розташований на законно відведеній ділянці і пройшов державну реєстрацію; прийнятий в експлуатацію; інвентаризований; відповідає санітарним, технічним нормам і встановленій мінімальній нормі жилої площі; має певну вартість; є товаром з особливим характером [10, с. 38]. Горобець Н.О. виділяє наступні декілька ознак притаманних житлу. По-перше – це місце, або об'єкт матеріального світу, де живуть люди, тобто фактично проживають. По-друге – це місце, де можуть жити люди. По-третє – це місце, що призначене для проживання людей, тобто відповідає певним установленим вимогам [11, с. 43]. Виходячи з цього, можна характеризувати житло як об'єкт матеріального світу, що задовольняє матеріальні та духовні потреби людини, яке призначене для проживання в ньому.

В свою чергу, на законодавчому рівні ст. 29 ЦК України пов'язує місце проживання фізичної особи з житлом із притаманними йому ознаками: 1) житловий будинок, квартира, інше приміщення; 2) придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо); 3) має розташовуватись у

відповідному населеному пункті; 4) в ньому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово [2].

У європейському правовому полі категорія «житло» тлумачиться доволі широко. Зокрема, до житла в практиці Європейського Суду з прав людини відносять: 1) власне житлове приміщення, в якому проживає заявник; 2) переважно місце, де особа мешкає, навіть якщо воно облаштоване нею під житло з порушенням національного законодавства (зокрема, крита повозка (кибитка), в якій збиралася жити циганка на землі, що вона придбала з цією метою); 3) конкретне місце проживання, щодо якого особа мала достатньо тривалі зв'язки, навіть якщо заявник не проживав у ньому протягом тривалого часу; 4) приміщення особи, яке пов'язане з її професійною діяльністю (діловий офіс типу адвокатського), діловий офіс нотаріуса; 5) житло фізичної особи, яке водночас є офісом очолюваної нею компанії; 6) офіційний офіс компанії, її філій або службових приміщень; 7) місце, куди особа має намір повернутися чи де було її постійне помешкання [12, с. 384].

Отже, можна із вищенаведеного підсумувати, що житло є цивільно-правовою категорією. Під поняттям житла у праві України розуміють об'єкт нерухомого майна, тобто приміщення, призначене для постійного проживання громадян, будівництво якого виконувалося відповідно до затвердженого проекту. Житло як об'єкт матеріального світу повинно задовольняти матеріальні та духовні потреби людини. Дещо ширше розуміння даного поняття подається у праві ЄС, яке трактують і як офіс особи, пов'язаний з її професійною діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Житловий Кодекс Української РСР: закон від 30.06.1983 № 5464-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5464-X>
2. Цивільний Кодекс України: закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2055#n2055>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Галянтич М. К. Житло як об'єкт правовідносин. К.: НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2006. 56 с.
5. Скаржинський М. Поняття житла в цивільному праві України. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 9. С. 76–79.
6. Лічман Л.Г. Зміст права на житло. Українські наукові записки. 2006. № 4 (16). С. 95-101.
7. Мічурін Є. Особливості правового режиму житла та його співвідношення з іншими видами нерухомого майна. Право України. 2002. № 11. С. 91–93.
8. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за ред. В. М. Коссака. К.: Істина, 2008. 992 с.
9. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред.. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонові, Н. Ю. Голубові. К. : Правова єдність, 2008. 740 с.
10. Аврамова О. Понятие жилья и его правовое значение. Предпринимательство, хозяйство и право. 2000. № 6. С. 37–41.
11. Горобець Н. О. Право на недоторканність житла: цивільно-правовий аспект : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2010. 199 с.
12. Кваша О. О. Захист права на повагу до житла у практиці Європейського суду з прав людини. Правова держава. Випуск 18. Київський інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. С. 380-388.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Дзюбіна М.В.

студентка,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

ФОТОГРАФІЧНИЙ ТВІР ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Цифрові технології розвиваються настільки стрімко, що світ ледве встигає ознайомлюватися з новинками та навчатись правильно і вміло їх використовувати. Фото як результат застосування таких технологій на сьогоднішній день вважається одним із найпопулярніших видів відтворення людей, природу, всього світу, що використовується в різних сферах – інформування, реклама, наука, побут, освіта. Тому важливим питанням постає яке місце фотографія займає серед об'єктів авторського права та яким чином здійснюється його охорона.

Доступність до фотографій настільки висока, що постійно збільшується число незаконного використання фотографічних творів іншими особами, а це означає порушення авторського права. Очевидною є необхідність створення ефективних правових засобів регулювання авторських прав на об'єкт авторського права – фотографію. Адже правову охорону в Україні фотографії отримали тільки після прийняття закону про авторське право 23 грудня 1993 року.

Актуальним питанням є прогалини у правовому врегулюванні захисту прав та інтересів авторів фотографічних творів. Відсутність чіткого законодавчого визначення положень у сфері авторського права на фотографічні твори викликає науковий інтерес до об'єкта дослідження.

За рахунок популяризації фотографії як об'єкта інтелектуальної власності, багато науковців зацікавились цим питанням і приділяють велику увагу дослідженню та вивченню фотографічних творів як об'єктів авторського права. Зокрема, такими науковцями є: В. Іонас, В. Колосов, Д. Липщик, В. Мельникова, Т. Романченко, О. Семенової, С. Сударікова та інші.

Першою проблемою, що виникає є відсутність єдиного визначення поняття «фотографічний твір» в цій сфері. Стаття 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон), зазначає одним з об'єктів авторського права «...фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії...». Але ні в Законі, ні в Цивільному кодексі, ні в інших нормативно-правових актів національного чи

міжнародного рівня, прийнятих верховною Радою не має єдиного визначення даного поняття.

Фотографічні твори – це втілені на матеріальному носії зображення об'єкта навколишнього світу в деякий момент часу, призначені для зорового сприйняття, в тому числі за допомогою технічних засобів [5, с. 106].

У словнику-довіднику з інтелектуальної власності за редакцією В. І. Святоцького та В. Дроб'язка під фотографією розуміють сукупність методів відтворення зображень за допомогою проектування відображуваних ними світлових променів на поверхню світлочутливого матеріалу і наступного одержання цих зображень на непрозорому або прозорому матеріалі; зображальний оригінал (авторський, видавничий), що становить собою позитивне зображення, одержане на фотопапері (фотовідбиток), для поліграфічного репродукування [4, с. 257].

Фотографічний твір – твір, який фіксується на будь-якому матеріальному носії (паперовому носії, фотоплівці, негативі, позитиві, магнітній плівці, магнітному диску, компакт-диску, комп'ютерних пристроях для запису зображення в цифровому вигляді і тому подібне) у вигляді зображення (аналогових або дискретних сигналів, які відображують або кодують зображення), сприйняття якого можливо візуально на матеріальному носії або за допомогою певних технічних засобів [3, с. 263].

Директива 2006/116/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 12 грудня 2006 року про строк охорони авторського права і деяких суміжних встановлює єдиний критерій, щодо того, яка саме фотографія підпадає під правову охорону: фотографія, яка є самотньою, оригінальною, тобто становить інтелектуальний витвір автора, що відображає його особистість [6, ст. 8].

За законодавством країн Союзу зберігається право визначати термін охорони фотографічних творів і творів прикладного мистецтва, охоронюваних у якості художніх творів; проте цей термін не може бути менший двадцяти п'яти років від часу створення такого твору [п. 4 ст. 7]. Але за загальним правилом, права на фотографію охороняються протягом життя автора і 70 років після його смерті.

Законодавство України встановило, що не кожна фотографія може та буде охоронятися, а лише ті фото, що являють собою твір мистецтва. А ідеї, способи, концепції теорії, процедури, системи, відкриття, методи згідно з українським законодавством не захищаються авторським правом, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у фотографії.

Окремою проблемою регулювання авторських прав на фотографічний твір є те, що різні фотографії по-різному можуть сфотографувати один і той же об'єкт і виникає питання чия фотографія є об'єктом інтелектуальної власності і повинна охоронятись законом, адже кожна робота суб'єктивна.

Найкращим доказом авторства фотографії є наявність негативу, слайду та самого відбитку, тобто всі носії фотографічного зображення як негативного, так і позитивного вигляду можуть бути підтвердженням. Але в той же час, правовій охороні нормами авторського права підлягає не сама плівка, слайд,

негатив, фотографічний відбиток тощо, а сукупність ідей та образів, зображених на них, тобто форма їх вираження.

Отже, можна зробити висновок, що законодавство України про інтелектуальну власність має безліч недоліків, зокрема, такому об'єкту як фотографічний твір присвячено лише 1 пункт статті. На сьогодні чітко не визначено багато аспектів щодо даного об'єкту. Тож вважаємо за потрібне, провести більше досліджень щодо місця фотографії в сфері інтелектуальної власності, чіткого визначення термінології та методів і способів охорони фотографічного твору у всіх видах діяльності людини.

Більш детального дослідження потребує і питання захисту прав на фотографічні твори в цифровому форматі (веб-дизайн, мережа Інтернет), адже прослідкувати хто і коли зберіг певну фотографію в такому випадку дуже складно, що, в свою чергу, означає виникнення проблем в охороні майнових прав автора на твір. В цьому випадку для уникнення порушення прав автора на фотографічні об'єкти авторського права, необхідно реєструвати свої літературні твори або при публікації проставляти знак копірайта ©, який попереджує про наявність авторських прав.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» // Відомості Верховної Ради України (ВВР) від 23.12.1993 N 3793-XI.
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 р., ратифікована Верховною Радою України 25.10.1995 р.
3. Дьомін Ю. В., Перевалова Л.В. Захист авторського права на фотографічні твори. – НТУ «ХПІ». – Харків.
4. Інтелектуальна власність : словник-довідник. У 2 т. Т. 1. Авторське право і суміжні права / за ред. О. Д. Святоцького, Р. В. Дроб'язка; [уклад.: В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко]. – К. : Вид. дім «ІнЮре». – 2000. – 356 с.
5. Судариков С. А. Авторское право: учебник для бакалавров. – Москва: Проспект, 2013. – 464 с.
6. Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Василенко Ю.О.

студентка,

*Інститут післядипломної освіти
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ЗАПОВІТ ПОДРУЖЖЯ

Проблеми правового регулювання майнових відносин у сім'ї завжди були об'єктом пильної уваги як законодавця, так і вчених.

З прийняттям Цивільного кодексу України у питанні регулювання майнових правовідносин громадян на випадок смерті з'явився новий, раніше не відомий вітчизняному законодавцю, особливий правовий інститут – заповіт подружжя (глава 85 «Спадкування за заповітом»). Відповідно до ст. 1243 ЦК України подружжю надано право скласти спільний заповіт щодо майна, яке належить їм на праві спільної сумісної власності [3]. Заповіт подружжя є новелою чинного ЦК та не був передбачений ЦК УРСР 1922 року та 1963 року, де імперативно встановлювалося складення виключно особистого заповіту.

Законодавець України запропонував у Цивільному кодексі України новий вид (підвид або різновид) заповіту – заповіт подружжя. Зрозуміло, що такий крок зумовлений не виключною новизною цього інституту у світовій практиці, а, навпаки, запозиченням його із цивільного законодавства інших держав, зокрема, Німеччини, де заповіт подружжя називають ще «Берлінським заповітом».

Головна особливість такого заповіту полягає в суб'єктному складі, оскільки скласти такий заповіт може лише подружжя, тобто чоловік та жінка, шлюб яких зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану.

Встановлення судом режиму окремого проживання подружжя (ст. 119 Сімейного кодексу України) не є перешкодою для складення ними спільного заповіту, адже за правилом ст. 120 СК такий режим проживання не припиняє прав та обов'язків подружжя.

Оскільки спільний заповіт складається виключно щодо майна, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності, кожен із подружжя має право окремо скласти заповіт щодо своєї особистої приватної власності.

Судова практика з приводу змісту заповіту подружжя неоднозначна. У переважній більшості випадків суди виходять із буквального тлумачення ст. 1243 ЦК та справедливо відзначають, що спільний заповіт може складатися виключно з приводу спільного сумісного майна подружжя.

На жаль, Цивільне законодавство та Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України не містять спеціальних положень стосовно посвідчення заповіту подружжя.

У разі складення спільного заповіту частка у праві спільної сумісної власності після смерті одного з подружжя переходить до другого з подружжя, який його пережив. У разі смерті останнього право на спадкування мають особи, визначені подружжям у заповіті (ч. 2 ст. 1243 ЦК).

На нашу думку, норми спадкового права щодо заповіту подружжя в існуючому вигляді потребують доопрацювання з наступних підстав:

- спадкодавцю – одному з подружжя потрібно окремо скласти заповіт на майно, що знаходиться у його приватній власності і додатково щодо майна, яке є спільною сумісною власністю подружжя;

- укладення заповіту подружжя, його скасування і зміна можуть постійно породжувати суперечки між подружжям, обмежувати волю одного або обох з подружжя та суперечити принципам спадкового права. Так, наприклад, якщо встановлено законодавче обмеження можливості зміни чи скасування заповіту після смерті одного з подружжя, то немає необхідності у встановленні заборони на відчуження спадкового майна. Тут логічніше було б встановити відкриття спадщини щодо заповіту подружжя одразу після смерті одного з подружжя.

Ще одним прикладом підстави для суперечок між подружжям з приводу їх спільного заповіту є бажання одного з подружжя виключити одного або кількох із спадкоємців з кола спадкоємців за заповітом і відмова від цього іншого з подружжя;

- виходячи зі змісту ст. 1243 ЦК, можна дійти висновку, що кожен з подружжя може розпорядитись виключно лише своєю часткою у спільному сумісному майні. Цим спростовується необхідність у існуванні інституту заповіту подружжя як способу розпорядження майном, що знаходиться в їх спільній сумісній власності;

- необхідність у існуванні заповіту подружжя не виключається існуванням альтернативних йому правочинів. Це, наприклад, може бути шлюбний договір, в якому особи можуть обговорити й умови розпорядження майном, котре знаходиться у спільній сумісній власності. Права одного з подружжя можуть бути захищені у заповіті іншого шляхом встановлення умови щодо утримання і проживання разом зі спадкоємцем того з подружжя, хто ще залишився живим. Альтернативи заповіту подружжя передбачено у ст. 1242 ЦК (вона має назву «Заповіт з умовою») та ст. 93 СК (має назву «Зміст шлюбного договору»). Спадкодавець у відповідності до положень статей 1237 та 1238 ЦК може у заповідальній відмові забезпечити право іншого з подружжя на користування майном, яке знаходилося у їх спільній сумісній власності;

- у ст. 1243 ЦК законодавець сам собі суперечить – у разі складення спільного заповіту частка у праві спільної сумісної власності після смерті одного з подружжя переходить до другого з подружжя, який його пережив. А потім вказується, що на майно накладається заборона відчуження. Хоча

позитивний характер заборони відчуження майна полягає у тому, що захищаються майнові права спадкоємців, визначених у спільному заповіті;

– законодавчо не визначено питання про те, які правові наслідки виникнуть у разі, коли шлюб буде визнано недійсним після смерті одного з подружжя або зникнення когось з них безвісти. Разом з тим, існує думка, що визнання шлюбу недійсним у судовому порядку спричиняє втрату чинності заповіту подружжя [2, с. 96]. Цікавим у цьому сенсі є випадок, коли спадкодавця – одного з подружжя – визнано померлим у судовому порядку, але він з'явився після відкриття спадщини;

– небажаним, на нашу думку, наслідком складання заповіту подружжя є порушення права спадкоємців на відмову від спадщини у співвідношенні положень ч. 5 ст. 1273 ЦК (щодо безумовності і беззастережності відмови від спадщини) та ст. 1231 ЦК (щодо спадкування обов'язку відшкодування майнової шкоди (збитків) та моральної шкоди, яка була завдана спадкодавцем), у випадку спричинення шкоди діями лише одного із подружжя-спадкодавців. Адже до спадкоємця переходять всі права і обов'язки обох із подружжя, і він не може відмовитись від відшкодування шкоди, завданої лише одним з них, як би це могло бути при складанні окремих заповітів кожним з подружжя.

Імплементация європейських норм в законодавство України значно покращить його, поверне обличчям до потреб кожної особистості. І, можливо, в найближчому майбутньому українські подружжя частіше будуть складати спільні заповіти, адже сьогодні статистика свідчить про те, що більшість подружніх пар посвідчують заповіти від кожного окремо, щоб уникнути в майбутньому спірних питань.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2-х тт./ [О.О. Кот, Т.В. Боднар, С.І. Шимон та ін.]; за відп. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т. II. – 1088 с.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року//Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
4. Бостон С.К., Гусарев С.Д., Пархоменко Н.М. та ін. Теорія держави і права: Навч. посіб. [С.К. Бостон, С.Д. Гусарев, Н.М. Пархоменко та ін.]. – Київ: Академія, 2013. – 348 с. (Серія «Альма Матер»)
5. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского. Електронний ресурс: <http://www.koob.ru/hobbes/>
6. Дзера О.В., Кузнецова Н.С., Луць В.В. та ін. Зобов'язальне право: теорія і практика. Навч. посіб. / [О.В. Дзера, Н. С. Кузнецова, В.В. Луць та ін.]; за ред. О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 912 с.
7. Проценко І.О. Види забезпечення належного виконання зобов'язань у цивільному праві України: єдність та диференціація : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / І. О. Проценко; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2007. – 18 с.
8. Тополевський Р.Б. Регіональна система джерел права (на прикладі Європейської правової системи). Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2003.

Шкабаровська А.А.

студент,

Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки

Національної академії Служби безпеки України

**АКТУАЛЬНІ ЗМІНИ У СІМЕЙНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ
В РОЗРІЗІ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРІВ,
ПРИСУДЖЕННЯ ТА СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ**

У наш час в умовах розширення та спрощення можливостей регулювання правовідносин як з боку держави, так і з боку суспільства проходить процес всестороннього розвитку та удосконалення нормативно-правових актів. Кінець минулого року та початок нового приніс багато нововведень у правовому полі. Не оминув змін і Сімейний кодекс України, як основний документ, що регулює сімейні правовідносини.

Одними із низки змін було питання щодо порядку присудження аліментів. Аліменти – це платежі цільового призначення, тож якщо буде доведене їхнє використання не для потреб дитини, їхню частку може бути зменшено або вони будуть зараховуватися на банківський рахунок дитини.

На сьогоднішній день, стягнути аліменти буде значно простіше, оскільки законодавчо передбачена можливість стягнення аліментів не лише в порядку позовного провадження, але і в порядку наказного, що значно швидше.

Основна зміна порядку стягнення аліментів полягає в тому, що в абсолютній більшості випадків аліменти тепер будуть стягуватися на підставі судового наказу, який, по своїй суті, вже є виконавчим документом. Такий наказ можна буде отримати в середньому за місяць і відразу звернутися до виконавчої служби для примусового стягнення (для порівняння – стягнення аліментів в порядку позовного провадження, займало і займає в середньому 2-3 місяці).

У той же час, можливо, що термін отримання наказу буде ще більш стислим, і залежати це буде від того, як складеться судова практика щодо вступу наказу про стягнення аліментів в силу. За загальним правилом, судовий наказ набирає чинності після закінчення строку на подання заяви про його скасування. Але за новим законом наказ про стягнення аліментів не можна оскаржити – потрібно тільки подавати позов про зміну розміру аліментів [2]. Відповідно, теоретично, видача вступило в законну силу наказу можлива вже через 3-5 днів.

Так, частиною 5 ст. 183 Сімейного кодексу України передбачено, що той із батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів у розмірі: на одну дитину – однієї чверті, на двох дітей – однієї третини, на трьох і більше дітей – половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину.

У разі ж, якщо позивач претендує на більшу частку від доходу ніж зазначено в ст. 183 Сімейного кодексу, додатково просить аліменти на особисте утримання до досягнення дитиною трьохрічного віку або ж бажає отримувати кошти в твердій грошовій формі в розмірі, більшому ніж 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, – справа буде розглядатися в порядку позовного провадження [1].

Крім того, були внесені зміни до ст. 182 Сімейного кодексу України та збільшено мінімальний розмір аліментів. Так, мінімальний розмір аліментів на одну дитину не може бути меншим ніж 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку [1].

З одного боку, стягнення аліментів у твердій сумі тепер стало можливо в будь-якому випадку, а не тільки тоді, коли платник аліментів має нерегулярний дохід.

З іншого боку, для того, щоб довести наявність у платника аліментів доходу і можливості виплачувати аліменти, суду можна приводити, як аргументи, наявність нерухомого та рухомого майна, а також наявність у платника аліментів витрат, які не співвідносяться з офіційними доходами.

Як піде судова практика в цьому питанні прогнозувати досить складно, але, скоріше за все, не просто буде подолати інерційність логіки Сімейного кодексу і ставлення суддів до справ про стягнення аліментів як «безпроблемним», а відповідно небажання розбиратися і збирати докази.

Збільшено також перелік обставин, які враховуються судом при визначенні розміру аліментів. Зокрема, зараз, окрім стану здоров'я та матеріального становища дитини; стану здоров'я та матеріального становища платника аліментів; наявності в платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина, судом, також будуть враховуватися: наявність рухомого та нерухомого майна, грошових коштів, доведені стягувачем аліментів витрати платника аліментів, у тому числі на придбання нерухомого або рухомого майна, сума яких перевищує десятикратний розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи, якщо платником аліментів не доведено джерело походження коштів. Таким чином буде досягнуто більш точне визначення розміру аліментів. Та їх більш справедливе врахування. Також це можливість для позивача довести в суді те, що платник аліментів в той час як має мінімальну заробітну плату, при цьому, як то кажуть, «живе на широку ногу». Цими обставинами збільшено коло інструментів позивача для доказування майнового стану відповідача.

Новим законом чітко визначено, що аліменти це не власність батьків, що проживають з дитиною, а власність самої дитини. Крім того, передбачена можливість перевірки цільового використання аліментів в інтересах дитини. Скоріше за все, це зроблено для того, щоб у органу опіки та платника аліментів з'явився механізм впливу на те, щоб аліменти дійсно витрачалися на дитину. Під цільовим призначенням прийнято розуміти, що гроші повинні бути спрямовані на забезпечення потреб та інтересів дитини, таких як харчування, лікування, одяг, гігієна, придбання речей необхідних для розвитку і виховання дитини, реалізації її здібностей.

Отже, удосконалення та розвиток правового регулювання в цілому та реформування конкретних нормативно-правових актів – це рух держави до стандартів реальної, діючої демократичної та цивілізованої, соціально орієнтованої країни. Нові зміни у Сімейному кодексі повинні реалізовуватися на практиці. З їх допомогою можна буде зменшити заборгованість зі сплати аліментів. Також це забезпечить належне утримання дітей, які отримують аліменти.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів» [Електронний ресурс]: Закон України від 17.05. 2017 № 2037-VIII // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2037-19>

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Продан М.А.

студентка,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

ПОРЯДОК УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА В УКРАЇНІ ТА ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВАХ

Належне регулювання оренди державного та комунального майна має важливе значення для економічного розвитку держави та добробуту населення. Для ведення більшості видів господарської діяльності необхідна наявність приміщень та інших видів нерухомого майна, яке часто доцільніше використовувати на умовах оренди. У свою чергу, показник кількості активних підприємств допомагає зрозуміти стан економіки країни, а також вагомість перешкод, які повинен подолати підприємець для досягнення своїх цілей [1, с. 12]. Вважаємо, що неефективність орендних відносин в державі, насамперед тих, що стосуються державного та комунального майна як об'єктів оренди, є однією з таких перешкод, які вимагають негайного усунення.

Варто зауважити, що ефективні орендні відносини передбачають забезпечення інтересів як бізнесу, так і держави. Так, орендна плата є важливим і стабільним джерелом наповнення державного та місцевих бюджетів, а також дозволяє утримувати відповідне майно у належному стані. Отже, важливим є дотримання балансу публічних і приватних інтересів у процесі виникнення, зміни та припинення орендних правовідносин. Слід відмітити, що в багатьох державах дотримуються політики пріоритету оренди державної нерухомості перед її продажем. Насамперед зазначене стосується земельних ділянок. Наприклад, у Фінляндії земельні ділянки державної власності передають в користування виключно шляхом їх передачі в оренду [2, с. 4].

Однією з основних проблем орендних відносин в Україні є наявність складної та тривалої процедура передачі державного майна в оренду. Відносини з передачі державного майна у тимчасове користування опосередковує договір оренди. Порядок укладення договору, який визначений у ст. 9 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» [3], можна поділити на декілька етапів: 1) направлення орендодавцеві заяви, проекту договору оренди, а також інших документів відповідно до Наказу Фонду державного майна України «Про затвердження Переліку документів, які подаються орендодавцеві для укладення договору оренди майна, що належить до державної власності» від 15.02.2013 № 201 [4]; 2) надіслання орендодавцем копій матеріалів органу, уповноваженому управляти

відповідним майном; 3) розгляд органом, уповноваженим управляти державним майном, поданих йому матеріалів і надіслання орендодавцеві висновків про умови договору оренди або про відмову в укладенні договору оренди; 4) розміщення орендодавцем в офіційних друкованих засобах масової інформації та на веб-сайтах орендодавців оголошення про намір передати майно в оренду або відмова в укладенні договору оренди з повідомленням про це заявника; 5) прийняття орендодавцем заяв про оренду відповідного майна протягом 10 днів; 6) ухвалення рішення за результатами вивчення попиту на об'єкт оренди: у разі подання однієї заяви – укладення договору оренди із заявником; 7) оголошення конкурсу на право оренди у разі надходження двох і більше заяв; 8) проведення конкурсу відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення конкурсу на право оренди державного майна» від 31.08.2011 № 906 [5]; 9) укладення договору із переможцем конкурсу та передача орендованого майна за актом.

Крім того, що зазначена процедура є обтяженою нераціональними бюрократичними діями, вона є тривалою – в середньому займає п'ять місяців. Недоцільним з точки зору ефективного ведення господарських відносин є також обмеження повноважень державних підприємств бути орендодавцем лише нерухомого майна, загальна площа якого не перевищує 200 квадратних метрів (ст. 5 Закону України «Про оренду державного та комунального майна»).

У розвинених державах операції із державною власністю вже тривалий час здійснюються онлайн, а також із застосуванням механізму електронних аукціонів. Прикладом зручного і зрозумілого процесу передачі майна в оренду є універсальна онлайн-платформа «Інформація про державну власність (SPIO)» [6], яка діє щодо власності держави Сінгапур. Так, цей веб-сайт передбачає дві основні категорії майна, доступного для оренди: житлова нерухомість та комерційна нерухомість. Тендерні документи можна завантажити з веб-сайту; там же вказуються дата та час проведення тендеру.

Слід відмітити ще одну позитивну рису сінгапурського законодавства – серед доступних шляхів передачі майна в оренду є два способи: пряма передача та за результатами проведеного тендеру. Натомість за українським законодавством, незалежно від розміру, значення та призначення об'єкта, передача відбувається за результатом конкурсу. Таке положення не сприяє ефективності орендних відносин, адже конкурсна процедура – процес, який вимагає значних затрат часу та зусиль, які часто не співмірні зі значенням майна для конкретного суб'єкта господарювання.

Багато держав спрощують власне пошук доступного для оренди майна. Наприклад, веб-сайт уряду Великобританії «Пошук державного майна» («Government Property Finder») [7] пропонує пошук у межах зведених записів щодо всієї державної власності, яка може бути передана в оренду.

Отже, передача державного майна в оренду найбільш ефективно відбувається завдяки спеціальному веб-порталу. Існуючий порядок в Україні є непрозорим і передбачає значні корупційні ризики. Фахівці вказують на

існування чисельних тіньових схем, за яких державну власність віддають в оренду на тривалий строк за вкрай заниженою вартістю.

Відзначимо, що перші кроки у напрямку запровадження технологій у сферу орендних відносин вже зроблені. Так, проведення аукціонів можливе через електронну торгову систему ProZorro. Продажі – інформаційно-телекомунікаційну систему, що забезпечує можливість створення, розміщення, оприлюднення та обмін інформацією і документами в електронному вигляді, необхідними для проведення публічних торгів [8]. У квітні 2017 року був запущений пілотний проект щодо передачі в оренду державного майна через цю систему. На сьогодні на сайті ProZorro. Продажі у вкладці «Оренда» знаходяться об'єкти власності таких орендодавців, як ПАТ «Укрпошта» (більшість лотів), деякі з регіональних відділень Фонду державного майна. Фахівці вже наголошують на позитивному досвіді таких торгів, які дозволили максимізувати доходи від оренди і знайти належного орендаря серед представників малого та середнього бізнесу [9]. Для участі в аукціоні необхідно зареєструватись на будь-якому із підключених до системи Prozorro. Продажі майданчиків.

Однак, відповідні зміни, які б передбачали систему електронного аукціону для передачі майна орендарю замість застарілої процедури проведення конкурсу, повинні бути внесені до Закону України «Про оренду державного та комунального майна». А саме, створення єдиного каталогу державного майна, що пропонується в оренду з постійним його оновленням. Крім того, потребує значного спрощення, скорочення та переведення в онлайн сам порядок укладення договору оренди, адже відповідно до чинного законодавства конкурс є лише одним з етапів цього порядку. Більше того, слід допустити передачу в оренду об'єктів невеликої площі або на короткий строк без проведення конкурсу, тому пропонуємо ввести градацію за площами приміщень та визначити відповідні умови передачі їх в оренду. Також створити сітку ліквідності об'єктів із залученням в якості консультантів незалежних експертних оцінювачів та спеціалістів з операціями з нерухомістю. В будь-якому випадку, пошук по всіх об'єктах державної та комунальної власності, доступних для передачі в оренду, повинен бути доступний на спеціальному веб-сайті. Загалом всі дії щодо об'єктів державного майна доцільно здійснювати в електронному вигляді, що сприятиме також швидкому та простому електронному інформаційному обміну з іншими ресурсами: реєстраційними, податковими тощо.

Список використаних джерел:

1. Шавалюк Л. Підприємництво: сплячий талант. Український тиждень. 2018. № 36 (564). С. 12-15.
2. Гуськова І.Б. Сучасний закордонний досвід управління комунальною власністю. Теорія та практика державного управління. 2013. Вип. 3 (42). С. 1-8.
3. Про оренду державного та комунального майна : Закон України 10.04.1992 р. № 2269-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 30. Ст. 416.
4. Про затвердження Переліку документів, які подаються орендодавцеві для укладення договору оренди майна, що належить до державної власності: Наказ Фонду державного

майна України від 15.02.2013 № 201. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0346-13> (дата звернення: 10.09.2018)

5. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на право оренди державного майна: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 906. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/906-2011-%D0%BF> (дата звернення: 10.09.2018)

6. Rental of State Property and Land. Singapore Government: веб-сайт. URL: <https://www.sla.gov.sg/Services/Rental-of-State-Property-and-Land> (дата звернення: 10.09.2018)

7. Government Property Finder. Gov.uk: веб-сайт. URL: <https://e-pims.cabinetoffice.gov.uk/government-property-finder/home.aspx> (дата звернення: 10.09.2018)

8. Про реалізацію пілотного проекту щодо організації електронних торгів (аукціонів) з використанням електронної торгової системи ProZorro.Продажі: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2017 р. № 717. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/717-2017-%D0%BF> (дата звернення: 10.09.2018)

9. Соболев О. Прозора оренда. URL: <https://prozorro.sale/news/prozora-orenda-skilki-maye-koshtuvati-coffee-point-na-golovposhtamti> (дата звернення: 10.09.2018)

Смолярчук О.П.

студент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Україна прагне стати економічно розвиненою європейською країною з високим рівнем життя, але без побудови ефективної економіки ринкового типу це зробити неможливо. Зараз в нашій країні активно відбувається процес реформування економіки. Це також стосується такого стратегічно важливого сектору економіки, як ринок фінансових послуг. Без доступу бізнесу до якісних фінансових послуг неможливий його результативний розвиток.

Проблема правового регулювання ринку фінансових послуг завжди була і є актуальною в нашій країні. Доступність фінансових послуг є важливим інструментом для розвитку бізнесу будь-якої країни.

Ринки фінансових послуг – сфера діяльності учасників ринків фінансових послуг з метою надання та споживання певних фінансових послуг. До ринків фінансових послуг належать професійні послуги на ринках банківських послуг, страхових послуг, інвестиційних послуг, операцій з цінними паперами та інших видах ринків, що забезпечують обіг фінансових активів [1]. Відносини, які виникають у процесі функціонування ринку фінансових послуг та безпосередньо наданням фінансових послуг регулюються Конституція України, Господарський кодекс, Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», Закон України «Про банки

та банківську діяльність», Закон України «Про Національний банк України», Закон України «Про страхування», Законом України «Про кредитні спілки», Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок», Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», декретами Кабінету Міністрів України «Про довірчі товариства», «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» та іншими нормативно-правовими актами [2].

Державне регулювання ринку фінансових послуг здійснюється з метою:

- здійснення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг;
- захист інтересів споживачів фінансових послуг;
- створення сприятливих умов для розвитку та функціонування ринків фінансових послуг;
- створення умов для ефективної мобілізації і розміщення фінансових ресурсів учасниками ринків фінансових послуг з урахуванням інтересів суспільства;
- забезпечення рівних можливостей для доступу до ринків фінансових послуг та захисту прав їх учасників;
- додержання учасниками ринків фінансових послуг вимог законодавства;
- запобігання монополізації та створення умов розвитку добросовісної конкуренції на ринках фінансових послуг;
- контроль за прозорістю та відкритістю ринків фінансових послуг;
- сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг [3].

Учасниками ринку фінансових послуг в Україні: юридичні та фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які відповідно до чинного законодавства мають право здійснювати діяльність з надання фінансових послуг на території України, а також споживачі фінансових послуг [5].

Для забезпечення ефективного розвитку ринку фінансових послуг в Україні та інтеграції його у світовий фінансовий простір необхідно насамперед забезпечити довіру до учасників ринку фінансових послуг.

Для цього необхідно:

- зробити діяльність учасників ринку фінансових послуг більш прозорою;
- посилити контроль за учасниками ринку фінансових послуг з боку держави;
- гармонізація вітчизняного законодавства, яке регулює відносини пов'язані з наданням фінансових послуг із міжнародним законодавством;
- впровадження інноваційних фінансових послуг в Україні;
- необхідно і заповнити прогалини у законодавстві, створити вузько направлені на розвиток бізнесу нормативно-правові акти, які б не ускладнювали діяльність підприємця.

У підсумку необхідно зазначити, що саме державі відведена провідна роль в усуненні всіх перешкод на шляху вільного розвитку та інтеграції ринку фінансових послуг у світовий фінансовий простір. Уряд має проводити

політику створення всіх можливих умов для його успішного розвитку, бо як вже було вказано – ринок фінансових послуг – надзвичайно важлива галузь економіки країни для успішного розвитку бізнесу. Разом з успішним розвитком бізнесу Україна зможе стати заможною, процвітаючою країною.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 1. – Ст. 1.
2. Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2015. – 328 с.
3. Господарське законодавство Мачуський В.В., Постульга В.С. Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2004. – 275 с.
4. Фінансове право. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
5. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К.: Знання, 2010. – 532 с.

Шеремет М.С.

студент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

На сьогоднішній день в Україні суб'єктами господарювання використовуються майже всі природні ресурси. Серед них водні ресурси, які використовуються для обводнення і зрошення сільськогосподарських угідь, водозабезпечення населених пунктів, тваринницьких ферм, розвитку рибного господарства і водоплавної птиці. Надра для геологічного вивчення, в тому числі для дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, для видобування прісних підземних вод і розробки родовищ торфу. Ресурси рослинного, тваринного світу, які використовуються переважно в сільському господарстві та ресурси земель які є головним засобом виробництва в сільському господарстві, а також просторовою базою для розміщення галузей народного господарства.

Природні ресурси – це сукупність об'єктів та систем живої та неживої природи, компоненти природного середовища, що оточують людину, які використовуються в процесі суспільного виробництва для задоволення матеріальних і культурних потреб людини та суспільства [1]. Відповідно до Конституції України земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони

є об'єктами права власності Українського народу. Від імені народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України [2].

Суб'єкти господарювання використовують у господарській діяльності природні ресурси в порядку спеціального або загального природо-користування відповідно до цього Кодексу та інших законів. Кабінет Міністрів України забезпечує державний облік природних ресурсів, що належать до державної власності, перебувають в управлінні Автономної Республіки Крим та належать до комунальної власності і можуть використовуватися у господарській діяльності.

Суб'єктам господарювання може передаватися у власність земля із закритими водоймами, ділянками лісів, загальнопоширеними корисними копалинами, що знаходяться в ній, у тому числі громадянам для ведення фермерського господарства, а також сільськогосподарським підприємствам – для господарської діяльності. Порядок надання землі у власність визначається виключно законом з урахуванням необхідності визначення гарантій ефективного використання землі суб'єктами господарювання, запобігання її безгосподарному використанню та псуванню [3].

Особливості правового регулювання використання, відтворення та охорони конкретних природних ресурсів (земель, вод, надр, лісів, атмосферного повітря, тваринного та рослинного світу) конкретизуються у нормах по-ресурсових законодавчих актів: Земельному, Водному, Лісовому кодексах, Кодексі про надра, законах «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про охорону атмосферного повітря», та ін.

Постійно зростаючі потреби суспільства не відповідають обмеженим можливостям біосфери. Головними природними ресурсами виступають земля, повітря, океани, річки, озера, підземні води, рослини, тварини, мікро-організми, корисні копалини.

На сьогоднішній день, ринкова система, яка розвивається на Україні, змушує запровадити і далі прискорено розвивати економіку природо-користування. Оскільки ресурси є предметом купівлі-продажу, крім того, руйнування природи (виснаження ресурсів, забруднення природного середовища) спонукає до пошуку нових методів природокористування, бо деградація природи боляче вдарить по кишені підприємців.

Враховуючи перебудову всього економічного механізму, переходу до ринкових відносин, економіка природокористування дає конкретні рекомендації щодо найефективнішого використання природних ресурсів, зменшення відходів виробництва за рахунок впровадження економічно ефективних і екологічно чистих технологій. При цьому необхідно вирішити три основні завдання.

По-перше, як найекономічніше використовувати природні ресурси, зберігаючи їх, та замінюючи традиційні енергоносії на інші, доступніші та екологічно чистіші енергоресурси.

По-друге, спрямувати науково-технічний прогрес на допущення забруднення навколишнього середовища.

По-третє, спрямувати людську діяльність на відновлення екологічно чистого середовища біосфери (землі, води, повітря), надання їм природної чистоти.

По-четверте, запроваджувати використання в у сфері господарювання альтернативних джерел енергії.

Список використаних джерел:

1. Вступ до економічної і соціальної географії: Підручник / А. П. Голиков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К.: Либідь, 1996.
2. Стаття 148. «Особливості правового режиму використання природних ресурсів у сфері господарювання». Господарський кодекс України від. 16.03.2003.
3. Стаття 149. «Використання природних ресурсів суб'єктами господарювання». Господарський кодекс України від. 16.03.2003.
4. Стаття 153. «Обов'язки суб'єктів господарювання щодо використання природних ресурсів». Господарський кодекс України від. 16.03.2003.

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ришиковець В.М.

студентка,

Науковий керівник: Сидоренко А.С.

кандидат юридичних наук, старший викладач,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

АУСТАФІНГ ТА АУТСОРСИНГ ЯК НОВІ СПОСОБИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Стрімкий розвиток суспільних відносин зумовлює появу нових явищ та інститутів в правовому просторі. Не минулось без новел і в трудовому праві. На даний момент вже нікого не здивуєш укладанням контракту або використання роботи надомників. Все більше українських роботодавців, беручи приклад з іноземних колег, звертаються до таких нових форм використання персоналу як аутстафінг та аутсорсинг. Дані форми є досить ефективним засобом оптимізації персоналу та витрат на нього.

Незважаючи на застосування українськими роботодавцями таких форм співпраці з працівниками, законодавчо дані терміни не визначено. Світовою спільнотою застосування таких видів працевлаштування регулюється Конвенцією про приватні агентства зайнятості № 181 від 19.06.1997 року, але Україною вона не ратифікована [1]. Однак, визначення даних понять можна визначити з практики.

Законодавчого визначення терміну «аутстафінг» немає, але в загальному розумінні воно означає оренду персоналу. В законодавстві міститься визначення «послуга з оренди персоналу». Відповідно до Податкового кодексу послуга з надання персоналу – це господарська або цивільно-правова угода, за якою особа, що надає послугу (резидент або нерезидент), направляє у розпорядження іншої особи (резидента або нерезидента) одну або декількох фізичних осіб для виконання визначених цією угодою функцій [2]. А от в Законі України «Про зайнятість населення» міститься регламентація діяльності суб'єктів господарювання, які наймають працівників для подальшого виконання ними роботи вже в іншого роботодавця [3].

Важливою умовою здійснення такої діяльності є отримання спеціального дозволу виданого центральним органом виконавчої влади. Кабінетом Міністрів України в 2015 році своєю Постановою № 359 було затверджено Порядок видачі такого дозволу. Однак, він досі так і не набрав чинності. Оскільки, даний Порядок не набрав чинності, то даний дозвіл відсутній і в Переліку документів дозвільного характеру в сфері господарської діяльності.

А вимагати подачі документів, які не містяться в даному Переліку заборонено. Ось тут і постає головна проблема: дозвіл на проведення діяльності з найму працівників для подальшого надання їх іншим роботодавцям отримати не можливо, однак і штраф за проведення такої діяльності без дозволу до суб'єкта господарювання застосувати не можна. До того ж, відповідно до ч. 3 ст. 36 даного Закону центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, формується та ведеться перелік суб'єктів господарювання, які здійснюють наймання працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в інших роботодавців [3]. Формування та ведення такого переліку регулюється Порядком № 400, п. 5 якого передбачено, що суб'єкти господарювання, які наймають працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні у інших роботодавців, зобов'язані надіслати до Державної служби зайнятості рекомендованим листом з повідомленням про вручення заяву за формою, встановленою Мінсоцполітики України для включення до переліку.

Послуги аутстафінгу надаються на підставі договору. Оскільки, законодавчо дане питання поки що не регулюється і не існує типового договору, то в даному випадку будуть застосовуватися норми цивільного законодавства. Предметом такого договору буде послуга з надання працівників.

Отже, під час аутстафінгу один суб'єкт господарювання надає іншому суб'єкту господарювання працівників для виконання робіт. Це може бути проведено як компанією-замовником щодо компанії-виконавця, так і навпаки.

Проблема застосування такого явища як «аутстафінг» полягає в тому, що без законодавчого визначення це призводить до фактичного зменшення соціальної захищеності працівника, виникнення спірних питань, пов'язаних з особливими умовами праці, компенсаціями, нарахуванням трудового стажу, роботою у шкідливих умовах тощо.

Щодо аутсторсингу, то тут все трішки складніше, тому що посилання на даний механізм немає в жодному нормативному акті і застосовується він дедалі рідше.

Під аутсорсингом розуміється угода, згідно з якою замовник доручає підрядникові виконати певні завдання, частину виробничого процесу або повний виробничий процес, надати послуги щодо підбору персоналу, виконати допоміжні функції [5]. Дане визначення міститься в Класифікаторі видів економічної діяльності. Воно близьке за назвою, але, на жаль, не схоже за юридичною наповненістю. Однак, дозволяє зрозуміти суть такого явища.

Тобто під час аутсорсингу виконуються роботи або надаються послуги, провадиться певний бізнес-процес.

Аутсорсинг має ряд переваг:

- допомагає отримати послуги вищої якості або дешевше;
- поліпшує можливості компанії;
- забезпечує більшу гнучкість компанії у разі раптової зміни ситуації на ринку;
- прискорює придбання нових навичок та ресурсів;

- дозволяє зосередитися на таких операціях, які ефективно виконуються силами компанії, і які доцільно зберегти під її контролем [6, с. 63].

Таким чином, різниця між аутсорсингом та аутстафінгом є майже непомітно. Однак, за своєю суттю аутстафінг направлений на конкретного кваліфікованого працівника визначеного профілю, якого потребує компанія-замовник, а аутсорсинг – на конкретний результат, виконання визначеного завдання чи надання певної конкретної послуги, при цьому питання кількості та якості залученого персоналу є, як правило, вторинним [4].

Отже, ні у трудовому законодавстві ні в будь-якому іншому не закріплено поняття «аутстафінг» та «аутсорсинг», тому, відповідно, відсутні законодавчі норми, які регулюють це питання. Однак, зважаючи на те, що законодавчої заборони щодо застосування роботодавцем таких видів працевлаштування немає, на сьогодні такий механізм найму працівників в Україні застосовується. Це є досить прогресивним та доречним явищем.

Список використаних джерел:

1. Про приватні агентства зайнятості: Конвенція Міжнародної організації праці від 19 червня 1997 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_046.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
4. Вісник. Офіційно про податки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100005125-autstafing-ta-autsorsing-yak-novi-formi-vikoristannya-personalu>.
5. Класифікатор видів економічної діяльності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kved.biz.ua/>.
6. Ржепішевська В.В. Аутсорсинг як інноваційна кадрова технологія управління бізнесом / В.В. Ржепішевська // Економіка і регіон. – 2015. – № 1(50). – С. 62-67.

Сорока В.В.

студент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ В УКРАЇНІ

Сім'я являє собою складне соціальне явище, в якому переплітаються різноманітні форми соціальних відносин і процесів. Важко порівняти з нею інший соціальний інститут, в якому задовольнялося б стільки різноманітних людських і суспільних потреб. Особливим соціальним суб'єктом є молода сім'я. Дана категорія населення зіштовхується з великою кількістю

труднощів, що включають психологічні, соціальні, економічні та інші проблеми і потребує допомоги, включаючи соціальний захист з боку держави.

В останні роки соціальна політика держави спрямована на соціальну підтримку сім'ї, материнства і дитинства та покликана пом'якшити існуючі демографічні проблеми в країні. В Україні сім'ям з дітьми державою гарантується соціальний захист у формі соціальних допомог, соціальних послуг та пільг [1, с. 92]. Проте, основною формою соціальної підтримки сімей з дітьми є грошова, яка здійснюється переважно через допомогу, щомісячні виплати і компенсації та ін. При цьому вона носить фрагментарний характер – фінансова підтримка в основному спрямована на стимулювання народження дитини, а не на надання підтримки в процесі його подальшого виховання і розвитку.

Стан соціальної підтримки сімей із дітьми в Україні на сьогодні оцінюється досить негативно, оскільки чинна система допомог має на меті лише часткове подолання соціальних ризиків у цій сфері. Водночас, у силу невеликих розмірів допомог (вони в більшості своїй не досягають навіть прожиткового мінімуму) зазначена система не виконує свого основного призначення – забезпечення рівня життя населення, не нижчого за прожитковий мінімум. Тому, набуває своєї актуальності дослідження теоретичних і практичних проблем правового регулювання порядку призначення й виплати допомоги при народженні дитини як виду матеріального забезпечення сімей із дітьми та надання пропозицій щодо його вдосконалення.

Під поняттям «соціальна допомога» розуміють «гарантовані, врегульовані нормами права разові або періодичні виплати соціально-аліментарного характеру чи набір товарів і послуг, що надаються з метою матеріальної підтримки громадян, які через певні соціальні випадки, передбачені законом, потребують такої допомоги» [2, с. 91]. Соціальна допомога в широкому значенні – це «діяльність держави з втілення в життя цілей та пріоритетних завдань соціальної політики, з реалізації сукупності законодавчо закріплених економічних, правових і соціальних гарантій, що забезпечують кожному членові суспільства дотримання найважливіших соціальних прав», у вузькому значенні – «комплекс цілеспрямованих конкретних заходів економічного, правового й організаційного характеру для підтримки найбільш уразливих верств населення» [3].

Соціальна допомога сім'ям з дітьми надається майже в усіх розвинених країнах з метою покриття тих недоліків, що виникають в інших системах соціального забезпечення, і тим самим має сприяти боротьбі з бідністю [4, с. 45]. Світовий досвід свідчить про доцільність надання сімейної допомоги: по-перше, сімейні допомоги стабілізують становище в складний для їх споживачів час; по-друге, оскільки бідність тісно пов'язана з величиною родини, то сімейні виплати є адресними, надаються найбільш уразливим категоріям сімей та враховується добре помітний показник бідності [5].

Система соціальної допомоги в Україні побудована за двома принципами – категорійності та адресності. Протягом останніх років категорійні види

допомоги поступово почали замінюватися на адресні допомоги, але діюча система адресної допомоги майже не підвищує ефективність витрачання бюджетних коштів. Це пояснюється як невідповідністю задекларованих доходів реальному рівню добробуту сімей, так і недоліками методичного забезпечення системи адресної допомоги [6, с. 153].

Згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 28 червня 1996 року, громадяни України, в сім'ях яких виховуються та проживають неповнолітні діти, мають право на державну допомогу у випадках та на умовах, передбачених цим Законом та іншими законами України. Така допомога, відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» при народженні дитини за цим Законом надається одному з батьків дитини (опікуну), який постійно проживає разом з дитиною.

Відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» у редакції від 3 лютого 2014 року, допомога при народженні дитини нараховувалася, виходячи з розміру прожиткового мінімуму для дітей віком до шести років, установленого на день народження дитини, а не так, як на даний момент, – у фіксованому розмірі, без прив'язки до прожиткового мінімуму на дитину віком до 6 років.

Враховуючи положення Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» від 7 грудня 2017 року, варто звернути увагу на затверджений розмір прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років, який з 1 січня 2018 року становить 1 492 грн.. Порівнюючи щомісячні виплати, які здійснюються протягом 36 місяців у рівних частинах, а саме у розмірі 860 грн., на нашу думку, спостерігається суттєва різниця між розміром наявної державної соціальної допомоги і належним розміром прожиткового мінімуму для дітей такого віку.

Окрім того, станом на сьогодні існують організаційні проблеми надання державної допомоги сім'ям з дітьми. Так, складність процедури надання допомоги; необхідність значної кількості документів для призначення допомоги; нечіткість критеріїв надання допомоги і можливість впливу суб'єктивних факторів при прийнятті рішення про надання допомоги.

Слід відмітити, що важливою складовою системи державної соціальної підтримки сімей з дітьми є надання соціальних послуг, насамперед, багатодітним, неповним, малозабезпеченим, неблагополучним сім'ям з дітьми, сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах тощо. В цьому аспекті варто зауважити, що для забезпечення кращого життя та встановлення матеріального і духовного добробуту всіх верств населення важливим є європейський досвід, який сприятиме оптимізації моделі соціальної політики України, що на даний момент перебуває у незадовільному стані [7, с. 71].

З метою вдосконалення механізму надання державної допомоги сім'ям з дітьми необхідно продовжувати удосконалювати систему адресної підтримки, що базується на ґрунтовній оцінці потреб сімей з дітьми та формуванні індивідуальних комплексних стратегій щодо їх вирішення.

При цьому, необхідно активніше залучати додаткові кошти для здійснення матеріальної підтримки багатодітних та малозабезпечених сімей з дітьми; розробляти регіональні та місцеві програми підтримки таких сімей; стимулювати громадські ініціативи благодійної допомоги; а також необхідно впровадити систему оцінки ефективності надання соціальної допомоги сім'ям з дітьми та її впливу на поліпшення становища дітей.

Список використаних джерел:

1. Малюга Л. Ю. Теоретико-правові питання соціального захисту багатодітних сімей в Україні в контексті євроінтеграційного спрямування / Л. Ю. Малюга // Eurasian Academic Research Journal. 2017. Т. 1 С. 89-95.
2. Куранда Л. Соціальна допомога як вид соціального забезпечення. Світовий досвід реформування системи соціальної допомоги / Л. Куранда // Акт. пробл. держ. упр. – О.: ОРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 1 (41). – С. 91-94.
3. Шевчук П. І. Соціальна політика / П. І. Шевчук. – Л.: Світ, 2003. – 400 с.
4. Брюхина А. А. Государственная политика по предоставлению адресной социальной помощи в Украине / А. А. Брюхина // Сб. науч. тр. Акад. упр. при Президенте Республики Беларусь. – Минск, 2005. – Вип. 6. – С. 43-50.
5. Давидович О. О. Адресна соціальна допомога як складова соціальної політики: теоретичні та методичні підходи / О. О. Давидович, Л. І. Ільчук. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=860>
6. Скуратівський В.А. Соціальна політика / В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. – 2-ге вид. доповн. та перероб. – К. : Вид-во ЖДУ, 2003. – 343 с.
7. Малюга Л. Ю. Європейські соціальні стандарти: сучасний стан та шляхи імплементації у соціальне законодавство України / Л. Ю. Малюга // Журнал східноєвропейського права – 2018. – № 48. – С. 70-77.

Чучко І.В.

*студент юридичного факультету,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Реформування економіки України протягом останніх декількох років відбувається в умовах соціально-економічної нестабільності, військових дій на сході держави та адаптації вітчизняної нормативно-правової бази до стандартів Європейського Союзу. Не зважаючи на те, що науковці зазначають, що у цілому українське законодавство містить необхідні основи для впровадження європейських соціальних стандартів якості життя, проте, в той же час, задекларовані в нормативно-правових актах стандарти, є значно нижчими в порівнянні з європейськими, внаслідок недостатнього рівня економічного розвитку та через наявність прояву корупції стосовно реалізації даних норм [1, с. 56].

На сьогодні поряд із проблемами трудової міграції, підвищенням рівня безробіття в окремих областях країни та сільській місцевості, низьким рівнем заробітної плати, одним із невирішених питань залишається і забезпечення зайнятості молодого населення країни.

Випускники вищих навчальних закладів при працевлаштуванні, як і раніше, зіштовхуються із такими перепонами як проблема відсутності досвіду роботи або необхідних знань і навичок для отримання роботи за спеціальністю, недотримання їх соціальних прав та гарантій роботодавцем.

За останніми даними Міжнародної організації праці (МОП) глобальний рівень безробіття серед молоді складає 13,1%, тобто 70,9 млн. осіб. Однак, очікується, що кількість молодих безробітних у всьому світі зросте ще на 134, 000 до кінця 2018 року й сягне 71,1 млн. осіб [2]. Водночас, згідно даних Державної служби статистики України у 2015-2017 роках серед українців найбільшу частку безробітних склали особи у віці від 15-24 років та 25-29 років [3].

Відтак, стає зрозуміло, що забезпечення молодіжної зайнятості є одним із ключових завдань не лише в Україні, а й в усьому світі.

На міжнародному рівні вирішення цього питання було розпочато ще в середині XX сторіччя. Саме тоді за ініціативи громадських організацій та об'єднань роботодавців положення щодо підтримки молоді були закріплені у законодавчих актах. Так, на Міжнародній Конференції Праці 04-25 червня 1935 року була прийнята Рекомендація МОП про безробіття серед молоді № 45 [4]. Пізніше у 1939 році під час генеральних конференцій Міжнародної організації праці було ухвалено Рекомендацію щодо професійного навчання № 57 [5] та Рекомендацію щодо учнівства № 60 [6].

Згодом більш деталізовано і широко питання професійної орієнтації, працевлаштування, першого місця роботи були визначені такими законодавчими актами як: Конвенція про сприяння зайнятості і захист від безробіття № 168, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р., Європейська соціальна хартія від 18.10.1961 р., Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників та ін.

За період незалежності в Україні було ратифіковано переважну більшість міжнародних нормативно-правових актів у цій сфері, змінилося два закони про зайнятість населення (1991 р. та 2012 р.), було скасовано радянську систему обов'язкового працевлаштування після закінчення ВНЗ, яка вже фактично не діяла, прийнято ряд відповідних законів та підзаконних нормативно-правових актів.

Сьогодні державна політика у сфері соціальної підтримки та сприяння зайнятості молоді фактично спрямована на реалізацію положень Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» та Концепції державної системи професійної орієнтації населення, затвердженої постановою КМУ від 17.09.2008 р.

При цьому, варто зауважити, що за останні роки Урядом та органами виконавчої влади було зроблено важливі кроки для спрощення переходу учнів

та студентів від навчання до трудової діяльності, розвитку підприємництва серед молоді, осучаснення системи освіти та вибудови співпраці між закладами освіти й роботодавцями.

Так у 2016 році було затверджено Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2016-2020 роки [7], метою якої є створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації української молоді, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості.

У рамках цієї програми 07.03.2016 р. за ініціатииви Центру «Розвиток КСВ» та підтримки Міністерства молоді та спорту України відбулось підписання Українського Пакту заради молоді – 2020 [8]. Документом передбачено створення як мінімум 300 партнерських проектів між бізнесом та освітнім сектором та забезпечення 10 000 місць для стажування й першого робочого місця молоді.

Організації, що підписали пакт: Нестле в Україні, Байер в Україні, Метлайф, Сингента, Укртелеком, ДТЕК, ЕУ, КПМГ, Deloitte, Київстар, Кока-Кола, 1+1 медіа, Небесна криниця, Delta M Group, Kreston GCG, Укрсиббанк, Ашан Рітейл Україна, Леруа Мерлен, GMS, Eterna Law, lifecell, АДВ Дистриб'юшен, KEEPSOLID, Кредобанк, Ензим, ТРК «Львів», Прикарпаттяобленерго, АГРАНАФРУТ, Інженерно-технічна компанія «Автоматик груп», Мережа аптек «D.S.», Львівобленерго, Концерн-Електрон, Сумське та Львівське обласні управління АТ «Ощадбанк», МАЙНДКЕЙ, Львівська ОДА, UNFPA, Державна служба зайнятості. Разом із тим, щороку з'являється багато нових партнерів.

Як вбачається із інформації розміщеної на офіційному сайті Міністерства молоді та спорту України, за цим пактом у 2016 році було створено 106 партнерств та забезпечено 5 500 місць для стажування й працевлаштування. У 2017 році ці цифри зросли до 386 партнерств та 21 063 місць.

Звідси стає зрозуміло, що об'єднання зусиль компаній, держави та закладів освіти для вирішення проблем з працевлаштування молодих людей є досить ефективним. Систему, яка вже третій рік поспіль впроваджується, необхідно й надалі розвивати та удосконалювати, популяризувати серед державних та приватних підприємств, установ і організацій, а також у громадському секторі.

Крім того, важливу роль відіграють молодіжні програми, які фінансуються державою, міжнародними організаціями та донорами з інших країн. Кожна з них пропонує різні форми особистісного та професійного розвитку, дає можливість навчатися й стажуватися за кордоном, однак за умови повернення після цього в Україну.

Так, наприклад AIESEC організовує професійне стажування за кордоном для спеціалістів у різних сферах. За програмою Professional Fellows Program від Бюро з питань освіти та культури Державного Департаменту США молоді юристи та політологи можуть отримати досвід роботи у органах законодавчої та виконавчої влади США.

Загальновідомий Фонд Конрада Аденауера надає фінансування для навчання у вищих навчальних закладах Федеративної Республіки Німеччина,

підтримуючи в тому числі українських студентів та молодих науковців. Також відома в Україні організація USAID реалізує багато проектів, спрямованих на розвиток і успішність української молоді: Глобальна трудова програма: Україна (лютий 2016 року – січень 2021 року), Програма сприяння малим проектам (жовтень 2018 року – вересень 2023 року), Створення сприятливого середовища для діяльності громадянського суспільства в Україні (липень 2014 року – липень 2019 року).

Однак, поки що наша держава досі зазнає втрат людського капіталу, адже кількість молодих людей, які виїжджають на навчання та на роботу за кордон і не повертаються, стрімко зростає. На нашу думку, така тенденція має місце, оскільки рівень заробітної плати молодого працівника виявляється все таки недостатнім для нормального життя: здорового харчування і занять спортом, купівлі одягу, лікування, відпочинку, придбання власного житла чи автомобіля.

Майбутнє будь-якої держави у довготривалій перспективі прямо пов'язане із залученням трудового потенціалу – молодих фахових працівників у всіх сферах економічного, політичного й соціального життя держави. Відтак, вибудовуючи систему соціальної підтримки та зайнятості молодого покоління, державі необхідно впроваджувати цільові програми, які б забезпечували гідні умови для молоді не лише у сфері праці, а й у охороні здоров'я та фізичної культури, створення і зміцнення сім'ї, підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Малюга Л.Ю. Європейські соціальні стандарти як основа для формування соціальної політики України. Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 8 червня 2018 року / за ред. проф. Р.С. Мельника, відпов. ред. к.ю.н. Л.Ю. Малюга. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 380 с. – С. 54-57.
2. Global Employment Trends for Youth 2017: Paths to a better working future. – International Labour Office – Geneva: ILO, 2017. – 115 pages. – p. 15.
3. Безробіття населення (за методологією МОП) 2000-2017 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm.
4. Рекомендація МОП про безробіття серед молоді № 45: прийнята 04 червня 1935 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docs.cntd.ru/document/901757378>.
5. Рекомендація щодо професійного навчання № 57: прийнята 27 червня 1939 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/993_045.
6. Рекомендація щодо учнівства № 60: прийнята 28 червня 1939 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/993_066.
7. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки: прийнята 18 лютого 2016 року// Офіційний вісник України. – 2016р., № 21, стор. 9, стаття 828.
8. Пакт заради молоді – 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/30229>.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Близнюк К.В.

слухач,

Національна академія внутрішніх справ

МЕХАНІЗМ КОНТРОЛЮ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ЯВИЩАМ

Оскільки корупція є глобальною проблемою майже будь-якої країни, слід мати на увазі, що значення для боротьби з нею має не тільки внутрішній, а й зовнішній контроль за цією вадою суспільства на рівних умовах.

Внутрішній контроль. Сюди входять внутрішні механізми і стимули, що існують в самому апараті управління: ясні стандарти виконання посадовими особами своїх обов'язків і строгий нагляд над кожним службовцем. З метою забезпечення нагляду часто виділяють особливі управління, які функціонують автономно. Наприклад, правоохоронні органи часто підкоряються розділу виконавчої влади, так само як і бюрократичний апарат, проте при цьому зберігають значну незалежність.

Діяльність із запобігання і протидії корупції ґрунтується на принципах:

- 1) верховенства права;
- 2) законності;
- 3) комплексного здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів;
- 4) пріоритетності запобіжних заходів;
- 5) невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень;
- 6) відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- 7) участі громадськості у заходах щодо запобігання і протидії корупції, державного захисту осіб, які надають допомогу у здійсненні таких заходів;
- 8) забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, завданої корупційним правопорушенням.

Внутрішній контроль був основним способом боротьби з корупцією в монархіях періоду абсолютизму і досі зберігає високу ефективність. Зокрема, Макіавеллі вважав, що в монархіях, «правлячих за допомогою слуг», корупція менш небезпечна, оскільки всі «слуги» зобов'язані милостям государя і їх важче підкуповувати.

Зовнішній контроль. До процесу зовнішнього контролю корупції відносяться механізми, які мають високий ступінь незалежності від виконавчої влади. Незалежна судова система, при якій бюрократ, що порушив закон, може бути легко і ефективно визнаний винним, різко знижує

потенційну привабливість корупції. Одними з найефективніших інструментів контролю над корупцією бюрократичного апарату є свобода слова і ЗМІ [2].

Зовнішній контроль характерний для країн з ринковою економікою і ліберальною демократією. Ймовірно, це пов'язано з тим, що для реалізації нормального функціонування ринку необхідні чіткі правила, механізми забезпечення виконання зобов'язань, зокрема, – ефективна правова система, що забезпечує здорове конкурентне середовище [3]. Ліберальна демократія для досягнення своїх цілей також спирається на систему виборів, правову державу, незалежне правосуддя, розділення властей і систему «стримувань і противаг». Всі ці політичні інститути служать одночасно механізмами зовнішнього контролю над корупцією.

Проте не всі положення ліберальної демократії однозначно сприяють боротьбі з корупцією. Прикладом може служити принцип розділення влади. Розділення влади по горизонталі стимулює їх нагляд один над одним. Наприклад, в парламентській демократії представницька влада має повноваження відправити уряд до відставки. З іншого боку, в президентській демократії гілці влади ще більш функціонально розділені. Не зважаючи на це, корупція в президентських республіках в цілому вища, ніж в парламентських, що можливо пов'язане саме з труднощістю процедури імпичменту президента. Далі, розділення властей за територіальним рівнем і пов'язане з цим перенесення більшої частини повноважень виконавчої влади на рівень місцевого самоврядування приводить до ефективного зменшення розмірів органів влади. Це підвищує інформаційну прозорість влади і зменшує корупцію. Проте, федеральний устрій держави, що забезпечує максимальну децентралізацію, часто приводить до регулювання різних аспектів однієї і тієї ж діяльності чиновниками різних інстанцій, і отже, до більшої корупції в порівнянні з унітарними державами [4].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
2. Brunetti A., Weder B. «Вільна преса – погана новина для корупції» // Journal of Public Economics. – 2003. – С. 87.
3. Бродман Г., Риканатини Ф. Корни коррупции: важны ли рыночные институты? / Пер. с англ. // World Bank Policy Research Working Paper. – 2000.
4. Lederman D., Loayza N. V., Soares R. R. Accountability and corruption: political institutions matter // Economics & Politics. – 2005. – P. 17.

Буряк І.В.
аспірантка,
Національний університет
державної фіскальної служби України

ПРАВОВІ ВИМОГИ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ПРО МІСЦЕВУ ГАРАНТІЮ

З розвитком економіки України та утвердженням ринкових засад її функціонування постає питання пошуку оптимальних засобів стимулювання інноваційного розвитку комунальних підприємств, пошуку додаткових засобів інвестування в державний та комунальний сектор економіки додаткових фінансових ресурсів. Важливим інструментом забезпечення виконання зобов'язань комунальних підприємств перед інвесторами, кредиторами та контрагентами в сфері господарювання є місцеві гарантії, які відповідно до ст. 17 БК України можуть надавати міські ради та Верховна рада Автономної Республіки Крим (АРК) «для забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України, що належать до комунального сектору економіки, розташовані на відповідній території та здійснюють на цій території реалізацію інвестиційних проектів, метою яких є розвиток комунальної інфраструктури або впровадження ресурсозберігаючих технологій» [1]. В процесі підготовки рішення місцевої ради про надання місцевої гарантії формується досить велике документів: інвестиційний договір, проект рішення відповідної ради про надання місцевої гарантії, проекти договорів (кредитного договору, договору гарантії, договору про погашення заборгованості позичальника перед Автономною Республікою Крим або територіальною громадою міста за виконання гарантійних зобов'язань), прогнозу місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, проекту рішення про місцевий бюджет та інших). Проте значного інтересу заслуговує такий документ як проект договору про гарантію, яка надається Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста в особі відповідних органів АРК чи місцевого самоврядування. Після прийняття виконавчим комітетом міської ради чи Ради міністрів АРК рішення про доцільність залучення кредитних коштів для реалізації інвестиційного проекту, підготовленого суб'єктом комунального сектору економіки, готуються проекти вищезазначених договорів у взаємодії з фінансовою установою, міжнародною фінансовою організацією (МФО) тощо, комунальним підприємством, органами місцевого самоврядування (АРК).

В законодавстві встановлені основні вимоги щодо змісту рішення про надання місцевої гарантії, в якому відповідно до ч. 3 ст. 17 БК України має міститися положення, що гарантія надається на умовах платності, строковості, а також забезпечення виконання зобов'язань у спосіб, передбачений законом [1], а також повинні бути визначні основні умови правочину щодо надання

місцевої гарантії та його форма, повноваження щодо укладання такого договору. Відповідно до п. 2 Порядку надання місцевих гарантій рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим або відповідної міської ради повинно містити такі відомості: 1) назву інвестиційного проекту, для виконання (реалізації) яких залучається кредит (позика) під гарантію; 2) повне найменування та місцезнаходження суб'єкта господарювання, для забезпечення боргових зобов'язань якого надається гарантія (далі – позичальник); 3) умови надання кредиту (позики) – обсяг, строк, відсотки за користування кредитом (позикою) та строки їх сплати; 4) строк надання гарантії; 5) розмір і вид забезпечення виконання боргових зобов'язань позичальника; 6) розмір плати за надання гарантії [2].

Щодо договору гарантії, то слід зазначити, що питання змісту та форми договору місцевої гарантії врегульовано переважно нормами приватного права, а саме ЦК України та ГК України, проте, оскільки стороною договору є орган місцевого самоврядування, який зобов'язаний діяти на підставі та в межах повноважень та в спосіб визначений законом питання складання та підписання договору гарантії регулюються також нормами публічного, передусім бюджетного права. Отже, при підготовці договору гарантії мають бути враховані положення ст. 560 ЦК України, відповідно до якої гарант гарантує перед кредитором (бенефіціаром) виконання боржником (принципалом) свого обов'язку [3], при цьому має бути враховані такі положення ст. 561-563 ЦК України: 1) гарантія діє протягом строку, на який вона видана; 2) гарантія є чинною від дня її видачі, якщо в ній не встановлено інше; 3) гарантія не може бути відкликана гарантом, якщо в ній не встановлено; 4) зобов'язання гаранта перед кредитором не залежить від основного зобов'язання (його припинення або недійсності), зокрема і тоді, коли в гарантії міститься посилання на основне зобов'язання; 5) разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого гарантією, гарант зобов'язаний сплатити кредиторowi грошову суму відповідно до умов гарантії інше. Додаткові і особливі вимоги щодо договору гарантії містяться в ч. 3 ст. 17 БК України, де передбачено, що правочин щодо надання державної (місцевої) гарантії оформляється в письмовій формі та має визначати: 1) предмет гарантії; 2) повні найменування та місцезнаходження суб'єкта господарювання і кредитора (у разі гарантування виконання зобов'язань за кредитним договором); 3) обсяг кредиту (позики); 4) обсяг гарантійних зобов'язань та порядок їх виконання; 5) умови настання гарантійного випадку; 6) строк дії гарантії. Обов'язковою умовою надання місцевої гарантії є укладення договору між відповідним місцевим фінансовим органом та суб'єктом господарювання про погашення заборгованості суб'єкта господарювання перед Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста за виконання гарантійних зобов'язань (абз. 3 ч. 3 ст. 17 БК України). Переважно повноваження щодо підписання кредитного договору керівнику комунального підприємства встановлюється в рішенні міської ради про надання місцевої гарантії, зокрема в п. 4 Рішення Чернівецької міської ради «Про надання гарантії Чернівецької міської ради для забезпечення

виконання боргових зобов'язань міському комунальному підприємству «Чернівцітеплокомуненерго» за кредитом Північної Екологічної Фінансової Корпорації (НЕФКО)» від 28.04.2016 року передбачено: «Надати дозвіл Позичальнику, що знаходиться за адресою:..., на укладення Кредитного Договору з Кредитором під гарантію Чернівецької міської ради (надалі – Гарант), для реалізації проекту згідно з наведеними нижче істотними умовами:...», а п. 4 Рішення уповноважено Директора міського комунального підприємства «Чернівцітеплокомуненерго» укласти Кредитний Договір з Північною Екологічною Фінансовою Корпорацією (НЕФКО) на умовах, викладених в п. 4 цього рішення [4].

На підписання договору гарантії рішенням міської ради чи Верховної ради Автономної Республіки Крим переважно уповноважується голова відповідної міської ради. Зокрема, в п. 4 Рішення Чернівецької міської ради «Про надання гарантії Чернівецької міської ради для забезпечення виконання боргових зобов'язань міському комунальному підприємству «Чернівцітеплокомуненерго» за кредитом Північної Екологічної Фінансової Корпорації (НЕФКО)» від 28.04.2016 року уповноважено Чернівецького міського голову укласти від імені міської ради Договір Гарантії з Кредитором на умовах, викладених у п. 4 цього рішення». Другим прикладом є уповноваження міського голови на підписання договору гарантії не власне рішенням про надання місцевої гарантії, а рішенням міської ради про надання дозволу на укладання кредитного договору. Зокрема, в Рішенні Вінницької міської ради «Про надання дозволу комунальному підприємству «Вінницякартсервіс» на укладання кредитного договору з Європейським банком реконструкції та розвитку під гарантію Вінницької міської ради» від 30.09.2016 року № 394 міститься положення в п. 5 про надання доручення «Вінницькому міському голові С.А. Моргунову від імені Вінницької міської ради укласти з Кредитором Договір Гарантії на умовах, вказаних в даному рішенні» [5].

Неоднакова практика уповноваження щодо підписання договору гарантії породжена відсутністю прямих вимог на рівні закону та досить фрагментарним регулюванням відносин надання місцевих гарантій на рівні закону. Слід зазначити також, що в БК України відсутнє положення, яке б прямо регулювало питання суб'єкта підписання договору місцевої гарантії, зокрема не встановлено, що право підписання такого договору належить міському голові. Натомість в ч. 3 ст. 16 БК України передбачено, що «Право на здійснення місцевих запозичень у межах, визначених рішенням про місцевий бюджет, з урахуванням статті 74 цього Кодексу належить Автономній Республіці Крим, територіальній громаді міста в особі керівника місцевого фінансового органу за дорученням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, міської ради» [1]. Відповідно пропонуємо доповнити ст. 17 положенням, де доцільно закріпити право міського голови підписувати договір місцевої гарантії. Також, на нашу думку, зважаючи на те, що відповідно до договору гарантії, що укладається з кредитором (бенефіціаром) (фінансовою установою, банком, МФО, Міністерством фінансів України тощо), фінансовий орган виконкому міської ради (Київської міської

адміністрації) або відповідно Міністерство фінансів АРК є представником гаранта (територіальної громади чи АРК), відіграє роль фінансового агента гаранта і виступає розпорядником коштів бюджету, що спрямовуються на виконання фінансових зобов'язань за місцевою гарантією. Оскільки договір місцевої гарантії має змішаний характер і питання його укладення регулюються нормами як приватного, так і публічного права, участь територіальної громади у відносинах з надання місцевої гарантії як гаранта, що діє в особі відповідних органів місцевого самоврядування, врегульована нормами передусім публічного права, і лише в частині підписання вказаного договору та його виконання підпадає під приватно-правове регулювання.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 року № 2456-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print1443617528865648#n348>
2. Порядок надання місцевих гарантій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2012 року № 541. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/541-2012-п>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Про надання гарантії Чернівецької міської ради для забезпечення виконання боргових зобов'язань міському комунальному підприємству «Чернівцітеплокомуненерго» за кредитом Північної Екологічної Фінансової Корпорації (НЕФКО): Рішення Чернівецької міської ради від 28.04.2016 року. URL: chernivtsy.eu/portal/f/mrp/ses2016006-06.doc
5. Про надання дозволу комунальному підприємству «Вінницякартсервіс» на укладання кредитного договору з Європейським банком реконструкції та розвитку під гарантію Вінницької міської ради: Рішенні Вінницької міської ради від 30.09.2016 року № 394. URL: [www.vmr.gov.ua/Docs/.../2016/№ 394%2030-09-2016%20Про%20надання.pdf](http://www.vmr.gov.ua/Docs/.../2016/№%20394%2030-09-2016%20Про%20надання.pdf)

Гаврилова К.Ю.

*кандидат юридичних наук, доцент,
старший викладач,*

*Комунальний вищий навчальний заклад
«Херсонська академія неперервної освіти»
Херсонської обласної ради*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ ОBOB'ЯЗКІВ ОСОБАМИ, ВІДПОВІДАЛЬНИМИ ЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Правила пожежної безпеки в Україні, затвердженні наказом МВС України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила) обов'язкові для виконання суб'єктами господарювання, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах [1].

Центральні органи виконавчої влади з урахуванням специфічних умов та особливостей щодо забезпечення пожежної безпеки об'єктів, віднесених до їх сфери управління, за необхідності видають галузеві правила пожежної безпеки, які не повинні суперечити Правилам та знижувати їх вимоги.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 15.08.2016 № 974 затвердженні Правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України (далі – Наказ № 974), але вони розроблені на підставі вже не чинного Закону України «Про освіту» від 23 травня 1991 року (далі – Закон № 1060-XII). Пункт 5 Наказу № 974 зазначає, що забезпечення пожежної безпеки в закладах та установах покладається на їх власників або уповноважені ними органи, керівників (ректори, директори, начальники, завідувачі) (далі – керівники навчальних закладів та установ), керівників структурних підрозділів (факультети, кафедри, лабораторії, навчальні кабінети, цехи, склади, бібліотеки, архіви, майстерні тощо) відповідно до законодавства [2].

Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 року (далі – Закон № 1060-XII), який втратив чинність у зв'язку із прийняттям 05 вересня 2017 року нового Закону України «Про освіту» передбачав, що забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання у навчальних закладах покладається на їх власника або уповноважений ним орган, керівника навчального закладу [3].

В новому ж Законі України «Про освіту» жодного згадування про повноваження (права і обов'язки) та відповідальність керівника закладу освіти у сфері пожежної безпеки і безпеки навчання не має [4].

У п. 1 розділу II Наказу № 974 зазначено, що керівники закладів та установ з метою забезпечення протипожежного режиму зобов'язані визначити обов'язки посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки, призначити відповідальних осіб за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, інженерного обладнання, а також за утримання та експлуатацію засобів протипожежного захисту, що мають бути передбачені у функціональних обов'язках, посадових інструкціях тощо.

За порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки може настати адміністративна відповідальність або кримінальна.

Статтею 175 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено настання відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, а також використання пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням і тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від 0,5 до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [5].

Тобто покарання у грошовому еквіваленті виглядає так, штраф від 8,5 до 119 гривень, а для посадових осіб від 34 до 170 гривень, дана санкція занадто м'яка, посадовим особам, керівникам освітніх закладів простіше сплатити штраф, ніж виділити кошти на протипожежні заходи.

Крім того, найчастіше до адміністративної відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки притягається особа, відповідальна за пожежну безпеку в закладі, а розмір встановлених штрафів не лякає жодного посадовця.

Для забезпечення Правил в закладах освіти (керівниками, відповідальними особами) необхідно підвищити розмір штрафних санкцій та додатково встановити персональну відповідальність керівників закладів, навіть до звільнення з посад.

На даний час спостерігається позитивна тенденція виконання протипожежних робіт та послуг в закладах освіти, можливо це наслідок трагічної події в Одесі? Пожежа, що сталась в ніч на 16 вересня 2017 року в Одесі в дитячому оздоровчо-спортивному таборі «Вікторія», в результаті якої троє дітей загинули.

Профілактичні заходи органів нагляду (контролю) в сфері цивільного захисту щодо безпеки життєдіяльності спрямовані на підвищення рівня усвідомлення громадянами щодо настання негативних наслідків для життя і здоров'я людей, майна, екології у разі невиконання протипожежних заходів та Правил.

Але профілактичні заходи це доведення інформації для подальшого осмислення, тільки підвищення державного осуду у формі покарання за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки та не відвернення його настання є запорукою виконання правил.

Список використаних джерел:

1. Правила пожежної безпеки в Україні: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 року № 1417. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>
2. Правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України: Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.08.2016 № 974. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1229-16>
3. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 року № 1060-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення //Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
6. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011.

Галєєв Я.В.

студент,

Науковий керівник: Мельник О.Д.

кандидат юридичних наук, асистент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Українська Конституція закріплює принцип рівності громадян перед законом та у їх конституційних правах та обов'язках (стаття 24), що разом з конституційним правом на судовий захист (стаття 55) слугує конституційними гарантіями доступу до правосуддя. Проте, такі гарантії не виключають можливість розвитку феномену «зловживання процесуальними правами», що беззаперечно, спричиняє неможливість у повному обсязі реалізувати гарантоване Конституцією право на судовий захист. Тому новелою адміністративного судочинства стало введення нового принципу – неприпустимості зловживання цивільними правами, який довгий час практикується Європейським судом з прав людини.

Категорія «зловживання правом» не є новою і використовувалась ще у римському праві. Наразі, йдуть численні спори щодо уніфікованого поняття, однак різні науковці визначають по-різному. Проте, аналізуючи практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) можна вивести таке поняття: «Під зловживанням правом, як матеріальним, так і процесуальним, Європейський Суд з прав людини розуміє таке його використання, яке спрямоване на боротьбу із закладеним у ньому ж позитивним регулятивним потенціалом, в тому числі, що суперечить принципу правової визначеності [1]. У контексті цього дослідження, зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві призводить до втрати процесуальним законодавством його регулятивної спроможності, а отже неможливості стабільного виконання основної функції права – регулювання суспільних відносин, у контексті вирішення публічно-правових спорів. При цьому, порушення принципу правової визначеності створює передумови для поліваріативності вирішення одного і того самого публічно-правового спору, що в свою чергу, може призвести до появи негативної судової практики.

Головною підставою можливості зловживання процесуальними правами є наявність самих прав, які визначені у статті 44 Кодексу адміністративного судочинства (далі – КАС), серед яких: право на подання доказів; ознайомлення з документами; подання клопотань, заяв, пояснень; оскарження судового рішення та інші.

Відповідно до статті 45 КАС: «Учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами.

Зловживання процесуальними правами не допускається» [2]. На мою думку, це положення є черговим виявом впливу прецедентної практики ЄСПЛ, зокрема відсилки на рішення у справі «Union Alimentaria Sanders S.A. v. Spain» від 7.07.89. У якому вказано, що: «заявник зобов'язаний демонструвати готовність брати участь на всіх етапах розгляду, що стосуються безпосередньо його, утримуватися від використання прийомів, пов'язаних зі зволіканням у розгляді справи, а також максимально використовувати всі засоби внутрішнього законодавства для прискорення процедури слухання» [3].

Одним із механізмів подолання цього явища є можливість застосування до сторони, яка недобросовісно використовує свої процесуальні права (з метою: затягування, призупинення, дискредитування іншої сторони або суду тощо) певних санкцій, саме процесуального характеру.

КАС містить цілу главу, щодо заходів процесуального примусу. Заходи процесуального примусу – це процесуальні дії, які вчиняються судом з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених в суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства [2]. На мою думку, заходи процесуального примусу є прикладом дії філософського закону «заперечення заперечення», тобто такі процесуальні дії «заперечують» зловживання процесуальними правами, тим самим відновлюють принцип правової визначеності, який порушується першим «запереченням» – самим актом зловживання процесуальними правами.

У відповідності до ст. 145 КАС, до порушника можливо застосувати 5 видів процесуального примусу: попередження, видалення із зали судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід; штраф.

Важливо наголосити, що наразі формується практика застосування положень статті 45 КАС, наприклад: Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 14.08.2018 року, де особа через пропуск строків оскарження рішення, почала «закидати» суд постійними клопотаннями та заявами, щодо неправомірності дій суду апеляційної інстанції, державного виконавця, поновлення строків оскарження тощо. Суд дослідивши всі матеріали справи встановив в діях заявника порушення ст. 45 КАС, підкріпивши своє рішення посиланням на рішення ЄСПЛ «Union Alimentaria Sanders S.A. v. Spain», тим самим залишивши касаційну скаргу без розгляду [4].

У іншій справі позивач заявив безпідставний відвід судді, котрий не було задоволено, після чого позивач подав повторне клопотання про відвід, в чому суд побачив зловживання процесуальними правами та застосував до позивача захід процесуального примусу – штраф у відповідності до статті 145 КАС [5]. Іншим прикладом застосування заходу процесуального примусу є Постанова Київського адміністративного суду від 02.08.2018 року, у якому позивач оскаржував дії суду першої інстанції щодо накладення штрафу як заходу процесуального примусу. Суд обґрунтував це тим, що; «представник відповідача, будучи належним чином повідомленим про розгляд справи,

призначений на 26.03.2018, та явка якого була визнана судом обов'язковою, в судові засідання не з'явився, про причини неявки не повідомив, відзив на адміністративний позов не подав, що мало наслідком перенесення судового засідання та затягування строків розгляду справи» [6]. Ці дії були визнані зловживанням процесуальними правами, а застосування заходу процесуального примусу – обґрунтованим.

Таким чином, підводячи підсумок, можливо стверджувати, що зловживання процесуальними правами є різновидом зловживанням права, яке Європейський суд з прав людини розглядає як використання права, яке спрямоване на боротьбу із закладеним у ньому ж позитивним регулятивним потенціалом, в тому числі, що суперечить принципу правової визначеності. Зловживання процесуальними правами є формою затягування судового процесу та поляризації судової практики, щодо вирішення тотожних публічно-правових спорів. Закріплення у Кодексі адміністративного судочинства принципу про недопустимість зловживання процесуальними правами та можливість застосування до порушників заходів процесуального примусу створює механізм протидії та сприяє формуванню судової практики, яка базована на принципі правової визначеності, що беззаперечно, позитивно впливає на розвиток судової системи. Аналізуючи судові рішення, можливо стверджувати, що адміністративна юстиція починає активно використовувати механізми протидії зловживанням процесуальними права з допомогою засобів процесуального впливу.

Список використаних джерел:

1. Петренко В.С механізми запобігання та протидії зловживанням процесуальними правами у цивільному судочинстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4100/Petrenko.pdf?sequence=1>
2. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
3. UNION ALIMENTARIA SANDERS S A v/SPAIN [Електронний ресурс]. – 1989. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/emorozov/article/23480>
4. Постанова ВС від 14.08.2018 у справі № 813/3842/17 [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75872986>
5. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду. Справа № 753/20260/17 [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73137159>
6. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду. Справа № 826/4757/18 [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75670858>

Конет А.В.
аспірант,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Побудова інформаційного суспільства в Україні та входження нашої держави до інформаційної ери сприяла трансформації багатьох соціальних сфер. Зрозуміло, що певних перетворень набула й вітчизняна правова система. Аналіз наслідків впливу процесу інформатизації на її структурні елементи, дозволяє констатувати, що одних з найбільш серйозних змін зазнала система законодавства. Динамічне та інтенсивне ухвалення інформаційних нормативно-правових актів різною юридичної сили сприяло виокремленню інформаційної галузі законодавства. Однак, нині в юридичній доктрині не приділена достатня увага окресленню наслідків впливу інформатизації на вітчизняну систему законодавства, що й обумовлює актуальність написання цієї наукової статті.

За даними Держкомстату України ще у 2008 року інформаційні відносини було урегульовано 257 законами України та 290 постановами Верховної Ради України, 368 указами та 87 розпорядженнями Президента України, 1149 постановами та 206 розпорядженнями Кабінету Міністрів України, а також 1095 нормативними актами міністерств і відомств України [1, с. 480]. Зважаючи на подальше становлення інформаційного суспільства та інформатизації в Україні, а також входження нашої держави в європейський та міжнародний інформаційний простір, кількість таких актів щорічно збільшується. О. Г. Марценюк стверджує: «Сьогодні Україна має сотні законодавчих та інших нормативно-правових актів, що зорієнтовані на розвиток інформаційних процесів, захист національного інформаційного простору, прискорення інтегральних процесів в світовому інформаційному просторі» [2, с. 35].

Після чергового круглого столу, присвяченому державному управлінню перехідних суспільств в умовах глобалізації, з метою розвитку інформаційної сфери учасниками було запропоновано розробити такі закони:

- про розвиток галузі інформаційних технологій;
- організація обліку і моніторингу;
- впорядкування систем сертифікації, стандартизації, ліцензування;
- розвиток інформаційних систем;
- забезпечення інформаційної безпеки;
- захист і використання інтелектуальної власності;
- захист авторського права [2, с. 8].

Хоча є діаметрально протилежні думки з цього приводу: «...нам не потрібно створювати нові закони у сфері інформації, а систематизувати вже

існуючі, визначаючи у них правові гіперзв'язки з метою подальшого їх кодифікування на рівні Кодексу України про інформацію» [2, с. 82].

Попри таку жваву дискусію науковців з приводу необхідності подальшої динамічної та інтенсивної правотворчої діяльності в інформаційній сфері, трактування поняття «інформаційне законодавство» й донині є нормативно невизначеним. Майже в кожному інформаційному нормативно-правовому акті міститься власне поняття: «законодавство про інформацію» (Закон України «Про інформацію»), «законодавство України про наукову і науково-технічну діяльність» (Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»), «законодавство про Національну програму інформатизації» (Закон України «Про Національну програму інформатизації»), «законодавство України про державну таємницю» (Закон України «Про державну таємницю») тощо.

Складність проблеми законодавчого регулювання процесів розвитку інформаційної сфери обумовлена тим, що ці процеси охоплюють різні комплекси не тільки юридичних, а ще й різні комплекси економічних та технічних проблем. Їх вирішення в найближчому майбутньому стане першочерговою задачею [2, с. 176; 3, с. 7-32].

Інформаційне законодавство складається з кримінальних, цивільних, адміністративних, конституційних норм тощо. За змістом інформаційне законодавство є комплексним міжгалузевим правовим явищем, що складається з приписів приватно-правового та публічно-правового характеру, об'єднаних таким предметом правового регулювання, як суспільні відносини, які формуються у сфері інформаційної діяльності суб'єктів інформаційних відносин [3, с. 91].

закони та підзаконні акти, що регулюють суспільні відносини, об'єктом яких є інформація, приймалися в різні часи і, особливо, без узгодження понятійного апарату. Такі нормативні акти не мають чітко визначеного змісту, недостатньо коректні. Термінологічні розбіжності, різне тлумачення однакових за назвою та формою визначень призводить до варіантного розуміння та застосування норм на практиці. Найбільш важливі терміни, які передбачають тільки одне визначення, мають різні визначення в різних нормативних актах. До них відносяться «таємна інформація», «таємниця», «документ», «документована інформація», «майно», «власність», «володіння», «інтелектуальна власність», «автоматизована система», «суб'єкт суспільних відносин», «учасники суспільних відносин», «система інформаційних відносин» та деякі інші. Значна кількість законів та підзаконних нормативних актів в сфері інформаційних відносин ускладнює їх пошук, аналіз та узгодження для практичного застосування. Має місце розбіжність відносно розуміння структури та складу системи законодавства в сфері інформаційних відносин та підходів до їх формування. В окремих законах до системи законодавства залучаються норми, що встановлені в підзаконних актах. В практиці правозастосування це призводить до колізії норм, ігнорування норм закону на користь норм підзаконного акту. Нові правові акти в сфері суспільних інформаційних відносин часто неузгоджені концептуально з раніше прийнятими, що призводить до правового хаосу [2, с. 38].

Крім суто правових недоліків нормативно-правового регулювання інформаційних правовідносин та як наслідок неефективності інформаційного законодавства, негативно на стан реалізації відповідних інформаційних норм впливає й недостатній рівень правової та інформаційної культури осіб, що покликані їх реалізовувати. Наприклад, погоджуюсь з міркуваннями О. Г. Марценюка щодо хаотичності та масовості інформаційних нормативно-правових актів, відсутності узгодження інформаційних дефініцій тощо. Однак які можуть виникати проблеми в правозастосуванні, якщо є колізія норм між законом та підзаконним нормативно-правовим актом? Які причини застосовувати норми тих актів, що були ухвалені раніше, зважаючи на загальновизнані правила подолання темпоральних, ієрархічних та змістовних колізій?

Отже, інформаційне законодавство займає надзвичайно важливе місце в правовій системі України. Зважаючи на стихійний та ситуативний характер ухвалення інформаційних нормативно-правових актів, говорити про ефективність вітчизняного інформаційного законодавства неможливо. Саме тому виправданим вбачаються пропозиції науковців щодо необхідності проведення фахової систематизаційної діяльності у цій сфері з врахуванням тенденцій міжнародного нормативно-правового регулювання інформаційних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Правова інформатика: підруч.: за ред. В. Дурдинця, Є. Моїсєєва, М. Швеця. [2-е вид.]. – К. : ПанТот, 2007. – 524 с.
2. Марценюк О. Г. Теоретико-методологічні засади інформаційного права України: реалізація права на інформацію: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Олександр Геннадійович Марценюк. – К., 2009. – 276 с.
3. Державне управління перехідних суспільств в умовах глобалізації: матеріали засідання міжнародного круглого столу. – К., 2001. – 269 с.

Кузнєцова О.С.

слухач,

Національна академія внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ СТАТУС УПОВНОВАЖЕНОГО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З ПРАВ ДИТИНИ

На світовому рівні закріплені стандарти у галузі захисту прав дитини, у вигляді міжнародних письмових документів. Ще у 1924 році Лігою Націй було прийнято Женевську декларацію прав дитини. Питання захисту прав дитини знайшли відображення у Загальній декларації прав людини, прийнятій ООН у 1948 році, у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 року. У 1959 році ООН схвалила Декларацію прав дитини, а у

1989 році – Конвенцію про права дитини, яку можна сміливо іменувати міжнародною дитячою конституцією.

Конвенцією запроваджено високі міжнародні стандарти, які мають слугувати орієнтирами щодо забезпечення прав дітей у світі й у кожній країні зокрема. У Конвенції проголошується право дитини мати свою думку, закріплюється, що при вирішенні будь-яких питань, які стосуються дитини, її інтереси враховувались якнайкраще.

Конвенція ратифікована Україною 27 лютого 1991 року – однією із перших країн-членів ООН. Таким чином, Українська держава визнала дітей особливою групою населення, яка потребує посиленого догляду і захисту, а також взяла на себе зобов'язання у рамках Конвенції, зокрема здійснити реформування законодавства відповідно до міжнародних стандартів.

Захист прав дітей відповідно до вимог Конвенції ООН про права дитини потребує консолідації зусиль органів державної влади і місцевого самоврядування, громадськості, а також підвищення рівня освіченості дітей та дорослих про існуючі механізми і можливості захисту конституційних прав та свобод дитини; запровадження єдиної загальнодержавної програми виховання підростаючого покоління; розробки та впровадження системи організації дозвілля дітей, доступної для кожної дитини; забезпечення державної підтримки діяльності дитячих організацій; запровадження дієвого механізму запобігання та боротьби з найгіршими формами використання дитячої праці; посилення відповідальності за порушення прав дитини.

Конституцією України проголошено, що «сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою». В Україні сформовано систему органів державної влади й місцевого самоврядування, які покликані вирішувати питання забезпечення прав дитини, а також сприяти запобіганню негативним явищам у дитячому середовищі. Це відповідає вимогам статті 3 Конвенції ООН про права дитини, згідно з якою держави-учасниці мають забезпечити, щоб установи, служби і органи, відповідальні за піклування про дітей або їх захист, відповідали нормам, встановленим компетентними органами, зокрема, в галузі безпеки й охорони здоров'я та з точки зору придатності їх персоналу, а також компетентного нагляду.

З метою забезпечення належних умов для реалізації громадянських, економічних, соціальних та культурних прав дітей в Україні, беручи до уваги необхідність особливого піклування про дитину, на виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері прав дитини та відповідно до статті 102 Конституції України, Указом Президента України від 11 серпня 2011 року № 811 «Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини» встановлено, що здійснення Президентом України повноважень щодо забезпечення додержання конституційних прав дитини забезпечується Уповноваженим Президента України з прав дитини. Основними завданнями Уповноваженого є: постійний моніторинг додержання в Україні конституційних прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері та внесення в установленому порядку Президентіві України пропозицій щодо припинення і запобігання повторенню порушень прав і законних інтересів

дитини; внесення Президентів України пропозицій щодо підготовки проєктів законів, актів Президента України з питань прав та законних інтересів дитини; здійснення заходів, спрямованих на інформування населення про права та законні інтереси дитини [1, с. 3].

Запровадження посади Уповноваженого Президента України з прав дитини відповідає Конвенції ООН про права дитини та рекомендаціям Комітету ООН про права дитини: «Комітет настійно рекомендує Україні вжити усіх необхідних заходів для створення посади Уповноваженого з прав дітей. Комітет також рекомендує вжити заходів для забезпечення цього національного механізму належними людськими і фінансовими ресурсами для гарантування його незалежності та дієвості» [2].

Для надання консультативної допомоги Уповноваженому створена і діє Громадська консультативна рада з питань захисту прав дитини. До складу Громадської консультативної ради увійшли 40 міжнародних та всеукраїнських громадських організацій, що працюють в інтересах дітей. У роботі Ради беруть активну участь представники всіх релігійних конфесій України. Протягом року відбулося 15 засідань Громадської консультативної ради або її секцій з окремих питань захисту прав дитини, напрацьовані рекомендації для центральних органів виконавчої влади.

Рівень знання дітей та їх батьків про наявність в Україні інституції Уповноваженого Президента України з прав дитини є досить високим. За даними соціологічного опитування «Права дітей в Україні: реалії та виклики після 20 років незалежності», більше половини опитаних дітей (53%), 84% експертів і 64% батьків знають про наявність в державі посади Уповноваженого [3].

Необхідно переглянути систему підготовки та перепідготовки спеціалістів, до компетенції яких належить забезпечення прав дитини. Перш за все працівників правоохоронних органів, медичних, педагогічних, соціальних працівників. Необхідно посилити роз'яснювальну роботу щодо того, що права дитини за суттю є більш глобальним поняттям, ніж просто виконання посадовою особою своїх функціональних обов'язків.

Суттєвих змін вимагає батьківський всеобуч. Батьки одночасно є і найбільш активними захисниками дітей, і найбільш активними порушниками їх прав. Часто і те, і інше поєднується в одній особі. Отже, потребує розробки та видання методичний посібник, який би роз'яснював батькам суть прав дитини, їх зміст та способи застосування, важливість дотримання ними у спілкуванні з дитиною вимог Конвенції ООН про права дитини [4].

Список використаних джерел:

1. Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини: Указ Президента України від 11 серпня 2011 року № 811/2011 // Офіційний вісник України. – 2011 (26.08.2011). – № 63. – С. 7. – Ст. 2494.
2. Заключні спостереження Комітету ООН з прав дитини за результатами розгляду третьої та четвертої періодичної доповіді України щодо виконання Конвенції ООН про права дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/unicef_ukraine2011.pdf.

3. Дослідження Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка на замовлення Уповноваженого Президента України з прав дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/information_children.pdf.

4. Аналітичний звіт за результатами дослідження у межах проекту «Права дітей в Україні: реалії та виклики після 20 років незалежності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/docs/ZvitPravaditey.pdf>.

Тур Л.О.

слухач,

Національна академія внутрішніх справ

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ЯВИЩАМ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Науковці вважають, що корупція в Україні поширена через недосконалість політичних інститутів та судової системи, двозначні закони, незнання або нерозуміння цих законів населенням, кумівство та політичне заступництво, а також слабкий вплив громадянського суспільства. Так, М. І. Хавронюк стверджує, що просте, лаконічне і зрозуміле законодавство дозволило б полегшити його застосування і скоротило б потребу у великому апараті чиновників. Але на даний момент закони дуже заплутані та незрозумілі для населення, що дозволяє посадовим особам вчиняти зловживання в багатьох формувати особисті стосунки і таємні домовленості, які є гарним середовищем для розвитку корупції. В той же час інститути громадянського суспільства не мають можливостей ефективного контролю за діями законодавчої, виконавчої та судової гілок державної влади.

У світі розроблені різні стратегії боротьби з корупцією. Шведська стратегія включала в себе набір таких інструментів, як запровадження стимулів (через податки, пільги і субсидії) замість заборон; відкриття доступу до інформації; створення незалежної і ефективної системи правосуддя; встановлення парламентом високих етичних стандартів для адміністраторів і забезпечення урядом їх дотримання. Сінгапурська стратегія натомість була побудована на таких елементах, як детальна регламентація дій чиновників і спрощення бюрократичних процедур для населення; суворий нагляд за дотриманням високих етичних стандартів; створення автономного Бюро з розслідування випадків корупції, в яке громадяни можуть звертатися зі скаргами на чиновників і вимагати відшкодування збитків; підвищення незалежності суду; введення економічних санкцій для юридичних осіб за давання хабара і відмову від участі в антикорупційних розслідуваннях; дерегулювання економіки; підвищення зарплат чиновників; підготовка кваліфікованих адміністративних кадрів, аж до направлення тисяч молодих людей для отримання вищої освіти в Європі, Австралії і США.

Варто звернути увагу і на американський досвід викорінення корупції з поліції. Більшість американців у середині минулого століття вважала поліцію та її роботу неефективними. Влада спробували виправити становище, зробивши ставку на підвищення професіоналізму поліцейських і технічну оснащеність. Але фінансування поліції безпосередньо залежало від рівня злочинності, і відомство не було зацікавлене в його зниженні. У 1972 році створили комісію, яка проаналізувала ситуацію в поліції Нью-Йорка і представила результати в спеціальному звіті. Розкрилися численні факти корупції і зрощування поліції зі злочинністю. Комісія направила в міністерство юстиції і генеральну прокуратуру США рекомендації щодо запровадження особистої відповідальності керівництва за підлеглих і створити в кожному окрузі відділи внутрішньої безпеки.

Після кількох років роботи у такому відділі, співробітників переводили у звичайні дільниці. Це робилося для того, щоб вони не встигли обрости у спецвідділі небажаними зв'язками. На вакантні місця брали нових людей. Цей же відділ впроваджував в інші підрозділи «співробітників під прикриттям». Залишити повідомлення для відділу міг абсолютно будь-який громадянин. Ефективність була високою: служба боролася з порушеннями не тільки рядових співробітників, але і високопоставлених чинів поліції.

У США соціальне забезпечення і пристойний дохід призвів до того, що у поліцію потрапляли якісні кадри. А система кар'єрного зростання мінімізувала роль протекціонізму. Щоб потрапити в поліцію, треба було закінчити поліцейську академію, навчання в якій триває близько року. Між рядовим співробітником і шефом поліції існує п'ять-шість сходинок. Щоб отримати підвищення, треба показати гарні результати на кожній з них.

Влада розробила низку програм щодо залучення громадян до наведення суспільного порядку і впровадження безпеки. Зокрема, була створена так звана Auxiliary Police Officers – система підрозділів добровільної поліції, складеної з місцевих жителів. Кожен поліцейський відділок мусив залучити до роботи певну кількість волонтерів зі звичайних громадян. «Народні дружини» відповідали за патрулювання вулиць і допомагали забезпечувати порядок на масових заходах. Ця громадська робота ніяк не оплачувалась, але вважалася почесною і давала перевагу при працевлаштуванні. Також в результаті реформи поліції з'явилися цивільні інформатори: громадяни фіксують порушення правоохоронців, повідомляють поліцейському керівництву і отримують за це винагороду.

Щоб запобігти перетворенню поліції у закриту касту, реформа передбачила запровадження громадського контролю. Штати створювали цивільні контролюючі органи. Діяльність таких структур переважно фінансується з бюджету штату, де проходить окремим рядком. Громадяни переконалися, що відсутність громадянського контролю обходиться їм незрівнянно дорожче.

Список використаних джерел:

1. 5 причин, чому в Україні поширена корупція, і що з цим робити? // Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.pravo.org.ua/protydiia-koruptsii/1506-5-prychyn-chomu-v-ukraini-poshyrena-koruptsiia-i-shcho-z-tsym-robyty.html>
2. Антикорупційний портал // Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.acrc.org.ua>
3. Як впоратися з безладом у міліції? Приклад американських реформ // Електронний ресурс – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/47064/Jak_vporatysa_z-bezladom_u-miliciji_Pryklad

Шкабаровська А.А.

студент,

*Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки
Національної академії Служби безпеки України*

**ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАВДАННЯ БІБЛІОТЕК
В ПОБУДОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНИ**

Існують сотні визначень бібліотек, але повністю їх сутність все одно не охоплена. Причина в тому, що мова йде про найбільш універсальні установи з усіх створених людиною. Їх багатство і значення росли в міру того, як людина робила чергові кроки в пізнанні навколишнього світу і самого себе. Вони містять «все» і мають відношення «до всього», покликані надавати допомогу і сприяння «кому завгодно» і «в чому завгодно», людині – в будь-якому віці і в будь-якому стані, здоровому і хворому, вільному і укладеним, зрячому і незрячому. У бібліотеках – всі знання, накопичені поколіннями різних народів на довгому історичному шляху.

Бібліотеки України є однією з основних складових культурної, освітньої та інформаційної структури держави, а також найважливішим інструментом у формуванні громадянського суспільства. На сучасному етапі суспільні трансформації настільки рішуче впливають на бібліотеки, що змінюють не лише всю систему бібліотечної галузі та бібліотечних ресурсів, але ставлять питання про «межі» бібліотечного простору і самих основ існування традиційних бібліотек та їх функцій.

Бібліотека – це інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки [1].

Залежно від ситуації змінюється місце бібліотеки в культурно-освітній та інформаційній інфраструктурі регіону, її роль в громадському та політичному житті, в розвитку місцевого самоуправління, формуванні соціальної

активності населення. Проте існують певні тези, які залишаються незмінними незалежно від зовнішніх умов. Наприклад:

- Бібліотека стає інформаційним центром, необхідним абсолютній більшості населення. Інформаційна функція стає пріоритетною, відмінною рисою якої є аналіз, обробка, оперативне доведення до користувача. Інформація стає товаром, який має бути концептуального, фактографічного характеру, що узагальнює вже готові результати інформаційного пошуку [2, с. 17-18].

- Соціальна функція бібліотек посилюється тим, що у такому випадку більша частина уваги приділяється питанням повсякденного життя пересічного громадянина.

- Бібліотеки для людей завжди були місцем пошуку нової інформації.

- Видання інтелектуальної продукції, в якій зацікавлені і місцева влада, і населення, використання ресурсів для формування інтелектуальної еліти суспільства, розширення громадських зв'язків, забезпечення комфортності обслуговування, підтримка і участь населення – все це є запорукою успіху діяльності публічної бібліотеки [3, с. 24].

- Бібліотечна справа як галузь діяльності суспільства залучає все більшу кількість людей, під впливом процесу інформатизації суспільства.

Бібліотечна справа – це галузь інформаційної, культурної та освітньої діяльності суспільства, спрямована на створення і розвиток мережі бібліотек, формування, опрацювання, упорядкування та зберігання бібліотечних фондів, організацію бібліотечного, інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки, підготовку та підвищення кваліфікації фахівців у галузі бібліотечної справи, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотечної діяльності [1].

В інформаційному суспільстві навчальний процес та освіта розвиваються дуже стрімко і безперервно. Внаслідок цього ми не можемо стовідсотково гарантувати перспективу отримання нових знань усім, хто цього прагне. Для правильного розвитку подій необхідно сприяти збільшенню кількості інформаційних ресурсів книгозбірень та популяризації доступу до них. Це яскравий приклад однієї із функцій бібліотек. Загалом до них належать: освітня, соціальна, інтелектуальна, виховна, культурологічна, самоосвітня та інформаційна.

Сьогодні питання впровадження в бібліотечну практику інформаційних і комунікаційних технологій, створення власних електронних ресурсів та визначення тенденцій їхнього подальшого розвитку є справою державного значення.

На фоні комп'ютеризації, інтернетизації, цифрових технологій, що впевнено заповнили частину бібліотечного простору, залишається ще багато бібліотек, де тільки чули про комп'ютери та бачили їх в інших установах і де продовжують вести друковані й рукописні каталоги. Однак треба зазначити, що кількість цих книгозбірень (наявність яких породжена сьогоденням і станом суспільства, а не «ретроградствуючою» впертістю керівництва бібліотек) зменшується з року в рік, і це є одним із факторів наступаючої ери інформаційного суспільства [4, с. 11-12].

Створення єдиного інформаційно-бібліотечного простору дасть можливість забезпечити широкі можливості для кооперування зусиль бібліотек у наданні користувачам розвинутого сервісу у корпоративному середовищі спільних інформаційних ресурсів і сервісів регіону, сприятиме побудові інформаційного суспільства в Україні [5, с. 20].

Наприклад, комп'ютеризація освіти – її вплив сьогодні не такий великий, проте завтра під впливом конкуренції, зростання комп'ютерної письменності батьків і вимог самих учнів, також під впливом розвитку мережевих послуг вона збільшуватиме соціальну роль інформаційних і телекомунікаційних технологій; комфорт і зручність у будинку, офісі, в машині завжди були і залишаються важливою рушійною силою соціальних змін. Усе це ознаки інформаційної структури у теперішньому суспільстві.

Розвиток світових інформаційних комунікацій і інтеграція національних інформаційних ресурсів в єдиний глобальний інформаційний простір на основі Інтернет покладає на бібліотеку додаткові задачі по навігації по національних і світових інформаційних ресурсах.

Ці функції бібліотека повинна реалізовувати нарівні з традиційними, родовими. Традиційна бібліотека, основною задачею якою є збереження документів їх використання, не в змозі виконати перераховані вимоги. Для того, що б відповідати вимогам, що пред'являються до бібліотеки сучасним суспільством, необхідно піддати її трансформації в сучасну інформаційну установу, бібліотека повинна стати відкритою.

Особиста присутність користувача в бібліотеці стає все менш обов'язковою. З'явився «видалений користувач». В читальному залі бібліотеки все більше вивільняється вільних місць. Відвідування читального залу перестає бути прикрою необхідністю, нарешті зал стає бажаним місцем для любителів аромату бібліотечних книг, особливої бібліотечної атмосфери, місцем спілкування духовно родинних душ. Він, як і аванзали, конференц-зали, повинен залишитися у високоавтоматизованої бібліотеці.

Отже, інформаційне суспільство пред'являє до бібліотеки, як інформаційного інституту нові вимоги, не властиві традиційним бібліотекам. Такі завдання повинні бути виконані першочергово:

- надання кваліфікованою допомозі в розшуку і отриманні інформації в світовому інформаційному просторі;
- забезпечення видаленого доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки і доставка копії або оригіналів першоджерел з фонду бібліотеки;
- забезпечення доступу до міжнародних інформаційних систем;
- забезпечення доступу до найбільш цінною профільною баз даних різних видів;
- організація гарантованої доставки першоджерел з національних, зарубіжних, міжнародних інформаційних центрів;
- забезпечення вільного доступу до національних і світових інформаційних ресурсів на рівні повторної інформації.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» від 27.01.1995 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр>
2. Бабич В. Роль бібліотек в інформатизації суспільства і підвищенні інформаційної культури // Бібліотечна планета. – 1998. – № 1. – С. 17-20.
3. Гранчак Т. Роль інформаційно-аналітичних структур наукових бібліотек України в сучасному демократичному процесі // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – 2008. – Вип. 21. – С. 24-36.
4. Прокошева Т. Майбутнє публічних бібліотек та їхня роль в інформаційному суспільстві // Бібліотечна планета. – 2000. – № 2. – С. 16-17.
5. Цуріна О. Публічні бібліотеки та їх роль в забезпеченні інформаційних потреб населення // Бібліотека в інформаційному суспільстві: пошуки гармонії, шляхи трансформації. – Вінниця, 2002. Тези регіональної науково-практичної конференції (21-22 листопада 2002 року). – С. 31-32.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

Владика Л.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Сингаївська І.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Таврійський національний університет

імені В.І. Вернадського

ЩОДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Для кожної розвиненої країни пріоритетним завданням є створення ефективних важелів впливу на осіб, які вчиняють суспільно небезпечні діяння. Створення дієвої системи заходів, які б дійсно запобігали вчиненню нових злочинів, є одним з першочергових завдань законодавця. Під такими заходами в теорії кримінального права розуміють саме заходи кримінально-правового характеру. Єдиного визначення цього поняття в юридичній літературі не існує. Наприклад, І.Е. Звечаровський відзначає, що заходи кримінально-правового характеру це заходи передбачені кримінальним законом, які застосовуються безвідносно до юридичної природи поведінки особи, яка вчинила злочин зі зміною її кримінально-правового статусу [1, с. 38]. Так, А.М. Яценко вважає, що під заходами кримінально-правового характеру слід розуміти засоби впливу, які передбачені законом про кримінальну відповідальність за вчинення злочинного чи зовні схожого на нього діяння або суспільно небезпечного діяння, передбаченого Особливою частиною цього закону, пов'язані з обмеженнями чи позбавленнями найбільш значимих для людини прав і свобод або зі звільненням особи від кримінальної відповідальності та покарання чи, навіть взагалі, з її не притягненням до такої відповідальності і спрямовані на досягнення соціально корисних цілей [4, с. 781].

Дослідивши вітчизняне законодавство, можна дійти висновку, що в системі кримінального права України сформувався самостійний інститут заходів кримінально-правового характеру. Частиною цього інституту є «інші заходи кримінально-правового характеру». До них відносяться: примусові заходи медичного характеру, примусове лікування та спеціальна конфіскація.

Важливе місце серед інших заходів кримінально правового характеру займають примусові заходи медичного характеру. У теорії кримінального права, питання, пов'язані з застосуванням таких заходів вважаються одними з найскладніших. Це пов'язано з тим, що їх не можливо вирішити без залучення

не тільки юридичної галузі знань, а й медичної. У разі, якщо особа, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння, є психічно хворою, застосування до неї покарання не матиме достатнього ефекту. Саме тому існують примусові заходи медичного характеру. Такі заходи застосовуються з метою покращення психічного стану таких осіб та при необхідності психіатричного лікування. Їх застосовують до осіб, що вчинили злочин у стані неосудності або у стані обмеженої осудності, а також до осіб, які вчинили злочини у стані осудності, але до постановлення вироку або під час відбування покарання захворіли на психічну хворобу [2].

Відповідно до статті 92 Кримінального Кодексу (далі – КК) України примусовими заходами медичного характеру є надання амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною Кримінального Кодексу, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь.

Пунктом 1 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» визначено, що метою застосування примусових заходів медичного характеру і примусового лікування є:

- вилікування чи поліпшення стану здоров'я психічно хворих осіб;
- запобігання вчиненню такими особами нових суспільно небезпечних діянь (злочинів), відповідальність за які передбачена нормами КК України [3].

Відсутність елемента кари у примусових заходах медичного характеру, дає можливість стверджувати, що вони не є окремим видом покарання, не мають за мету виправлення хворого і як наслідок не тягнуть за собою судимість.

Правовідносини у сфері здійснення примусових заходів медичного характеру регулюються: Конституцією України, КК України, Кримінальним процесуальним кодексом України, Законом України «Про психіатричну допомогу» (від 22.02.2000 року), Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» (від 03.06.2005 року), тощо. Міністерство охорони здоров'я України 31 серпня 2017 року видало Наказ «Про затвердження Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги», чим впровадило нову систему застосування примусових заходів медичного характеру. Відповідно до нових Правил психіатрична допомога суспільно небезпечним пацієнтам відокремлюється від загальної психіатричної практики. Особам, які не вчинили суспільно-небезпечне діяння не надається психіатрична допомога в установах, де застосовуються стаціонарні види примусових заходів медичного характеру.

Примусові заходи медичного характеру призначаються, змінюються, продовжуються та припиняються за рішенням суду. Під час призначення конкретного виду примусових заходів медичного характеру суд обов'язково ураховує принципи законності, гуманізму і справедливості. Також

обов'язковим є додержання принципу достатності обраного виду примусового заходу медичного характеру.

Відповідно до статті 94 КК України видами примусових заходів медичного характеру є: надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку, госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із звичайним наглядом, госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги з посиленням наглядом та госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом. Призначення доцільного примусового заходу медичного характеру є запорукою запобігання вчинення нового суспільно небезпечного діяння, а також зменшення суспільної небезпечності хворого.

Отже, інститут примусових заходів медичного характеру на даному етапі знаходиться в процесі активного розвитку та видозмінення з боку держави. З прийняттям Міністерством охорони здоров'я нових Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги, відбувся ще один крок у напрямку побудови досконалої системи застосування примусових заходів медичного характеру. Нові Правила є лише частиною великого масиву роботи, яку державні органи, повинні здійснити, задля створення такої системи застосування примусових заходів медичного характеру, яка повинна ефективно запобігати вчиненню нових злочинів та сприяти вилікуванню психічно хворих осіб.

Список використаних джерел:

1. Звечаровский И. Э. Меры уголовно-правового характера: понятие, система, виды. Законность. 1999. № 3. С. 36–39.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» від 03 липня 2005 року № 7 / Верховний Суд України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05>
4. Яценко А. М. Заходи кримінально-правового характеру: поняття, зміст і сутність. Форум права. 2013. № 3. С. 775–783 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_127.pdf

Гончарук Ю.О.
студентка,
Науковий керівник: Кармазіна К.Ю.
кандидат юридичних наук, доцент,
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова

ПОНЯТТЯ ТА КАТЕГОРІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ

Поняття засудженої особи залишається досить дискусійним. Дослідженням зазначеного поняття займалися О. С. Нікіфоров, М. І. Бажанов, І. О. Зінченко, О. О. Дудоров, В. В. Городовенко, В. М. Білоконєв. Однак у науковців немає одностайного його розуміння. Не менш важливою з наукової та практичної точки зору є проблема категорій засуджених осіб.

Варто зазначити, що терміни «засуджений» та «засудження» використовуються в Конституції України, зокрема, в частинах 2 і 3 ст. 63 зазначено, що підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист. Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які встановлені вироком суду [5, с. 63].

Для того, щоб охарактеризувати засуджену особу, ми звернулись до правової енциклопедії. Так, засуджений – особа, щодо якої судом винесено обвинувальний вирок з призначенням покарання. Особа вважається засудженою з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком [4, с. 130].

О. С. Нікіфоров, В. П. Малков та Є. Прокопович вважають, що особа відповідно до ст. 46 КПК РРФСР визнається засудженою вже з моменту проголошення вироку незалежно від набрання ним законної сили, бо інше вирішення цього питання надавало б перевагу формальному моменту, а не суті кримінальної ситуації [5, с. 76].

За Кримінально-виконавчим кодексом України (далі – КВК) засудженою визнається лише та особа, обвинувальний вирок щодо якої є не тільки проголошеним, а й набрав законної сили [2, ст. 4]. Що стосується кримінального закону, то хоча згідно з Кримінальним кодексом України (далі – КК) однією з обов'язкових умов наявності сукупності злочинів визнається їх вчинення до засудження, проте закон не уточнює, з якого саме моменту особу слід вважати засудженою [1, ст. 33].

Варто зазначити, що в Україні у дорадянський період класифікація засуджених на категорії здійснювалась за статтю, віком та класовою приналежністю особи з урахуванням небезпеки злочинів для держави. Спостерігається на цьому етапі здійснення класифікації за критерієм суспільної небезпеки особи злочинця, кримінальної спеціалізації, характеру злочину (наприклад, вбивці утримувались окремо від шахраїв і злодіїв тощо). У системі радянського виправно-трудового права класифікація засуджених до позбавлення волі ґрунтувалась на двох критеріях: правовому і

фізіологічному. У цей період остаточно сформувалися кримінально-правові критерії класифікації, які існують і дотепер [6, с. 7].

Ми пропонуємо під засудженою особою розуміти особу, стосовно якої судом винесено обвинувальний вирок і якій призначено покарання, при цьому такий вирок вже набрав законної сили.

Згідно з КК України до осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані такі види покарань: 1) штраф; 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 4) громадські роботи; 5) виправні роботи; 6) службові обмеження для військовослужбовців; 7) конфіскація майна; 8) арешт; 9) обмеження волі; 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; 11) позбавлення волі на певний строк; 12) довічне позбавлення волі [1, ст. 51]. У КВК покарання згруповані у такі, що непов'язані з позбавленням волі і покарання у виді позбавлення волі, що дає підставу згрупувати подібним чином і засуджених: тих, які відбувають покарання, непов'язані з позбавленням волі, і тих, які відбувають покарання у виді позбавлення волі. Слід зауважити, що покарання у виді довічного позбавлення волі у КВК виділено в окремий розділ, що дає підстави виділяти окрему категорію засуджених осіб – особи, які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі (так звані «довічники»).

Законодавець також класифікує засуджених з урахуванням статі, віку, характеру та ступеня суспільної небезпеки вчиненого ними злочину, особи правопорушника та його громадянства. Залежно від належності злочинців до тієї чи іншої класифікаційної групи встановлюється їх роздільне тримання в установах виконання покарань [7, с. 18].

Згідно з КВК засуджені до позбавлення волі поділяються за віком на дорослих і неповнолітніх. Дорослі засуджені тримаються у виправних колоніях мінімального, середнього та максимального рівня безпеки [2, ст. 18], неповнолітні засуджені – у виховних колоніях [2, ст. 19].

Серед даних, які характеризують особу засудженого, важливе значення має його минула злочинна діяльність, тобто дані про його попередні судимості. Згідно з названими підставами, кримінально-виконавче право вирізняє такі групи засуджених: 1) засуджені уперше; 2) особи, які раніше відбували покарання у вигляді позбавлення волі. Ці засуджені ізольовані між собою і тримаються в спеціально створених для них установах виконання покарань різного рівня безпеки. До другої групи ознак належать характер і ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину. Виходячи з цього критерію, окрім осіб, зазначених у ст. 92, КВК виокремлює такі групи засуджених: 1) які вчинили злочини невеликої, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі злочини; 2) чоловіки, засуджені за вчинення умисного злочину середньої тяжкості, умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину в період відбування покарання у виді позбавлення волі [2, ст. 92].

Отже, засуджений – це особа, стосовно якої судом винесено обвинувальний вирок і призначено покарання, при цьому такий вирок вже набрав

законної сили. Категорії засуджених є складовими класифікації, яка полягає у розрізненні засуджених осіб з метою забезпечення відповідного рівня нагляду і контролю, а також розподілу їх в межах структурних дільниць пенітенціарних закладів, що буде сприяти виправленню і ресоціалізації засуджених осіб.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 05.04.2001 р. // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> – Назва з екрана.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 11.07.2003 р. // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> – Назва з екрана.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 13.04.2012 р. // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> – Назва з екрана.
4. Зайчук О. В. Сучасна правова енциклопедія / В. О. Зайчук, О. Д. Крупчан, В. С. Ковальський; за заг. ред. О. В. Зайчука; НДІ приватного права і підприємства НАПрН України, НДІ інтелектуальної власності НПрН України. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 408 с.
5. Городовенко В. В. Правові наслідки тлумачення терміна «засуджений» для правильності призначення покарань на підставі ч. 4 ст. 70 або ч. 1 ст. 71 Кримінального кодексу України / В. В. Городовенко, В. М. Білоконєв // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – Київ: Ін Юре, 2013. – Вип. 5. – С. 75–88.
6. Марчук А. І. Кримінологічні засади класифікації засуджених до позбавлення волі: автореф. дис. ... на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук / А. І. Марчук. – Одеса, Національний університет «Одеська юридична академія», 2013. – 22 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України / За заг. ред. док. юрид. наук, професора А. Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://coollib.com/b/340417/readp> – Назва з екрана.

Гулян Ю.В.

аспірант,

Науковий керівник: Козич І.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,

Навчально-науковий Юридичний інститут

Прикарпатського національного університету

імені В. Стефаника

МОТИВ ЗЛОЧИНУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

На сьогоднішній час людина є активним учасником всіх відносин, які складаються в сучасному суспільстві. Кожного дня ми здійснюємо певну діяльність, яка обумовлена нашими потребами, інтересами чи іншими спонукальними початками. Ядром будь-якої діяльності є мотив, який може бути незлочинним (загальним) або злочинним. Мотив, який знаходить своє вираження в діяльності, що заборонена чинним кримінальним законодавством є мотивом злочину.

Встановлення мотиву злочину з точки зору кримінального права має важливе значення для правильної кваліфікації злочину та призначення справедливого покарання винному. Ефективність роботи слідчих та судових органів напряду залежить від вивчення особистості злочинця і в першу чергу мотивів його злочинної діяльності. На жаль, на практиці можна спостерігати часті випадки неправильного встановлення мотиву злочину, що в свою чергу свідчить про неповноту діяльності органів слідства та суду. Вищенаведені обставини обумовлюють необхідність дослідження проблеми мотиву злочинів та його місця серед елементів суб'єктивної сторони складу злочину.

Незважаючи на велику кількість робіт, присвячених проблемам мотиву та мотивації злочинної діяльності, до сьогодення часу існує безліч суперечностей та дискусій стосовно поняття мотиву, його змісту та значення, структури тощо. Мотив – категорія психологічна, тому більшість науковців говорять про необхідність закріплення поняття мотиву в кримінальному праві, враховуючи його психологічний аспект (Тарарухін С.А., Харазішвілі Б.В., Музюкін А.П. та ін.) [2, с. 14]. В той же час є ряд науковців, які виступають проти використання психологічного поняття мотиву в кримінальному праві. На думку І.Г. Філановського «Механическое перенесение в право того определения, которое дается в психологии, представляется нам неверным, так как психологи открывают истоки побуждений нормального поведения, а в праве нужно найти истоки побуждений для поведения, отклоняющегося от нормы» [7, с. 41]. Окремі вчені наголошують, що для розуміння природи мотиву злочину потрібно виокремити ключові поняття, на основі яких можна формувати визначення мотиву, а саме: потреби, воля, мета [6].

Таке розходження в думках щодо поняття мотиву злочину обумовлено тим, що дослідження складових суб'єктивної сторони складу злочину є важким процесом, оскільки вольову та інтелектуальну ознаки неможливо візуалізувати, а дослідити їх можна тільки через одну форму їх зовнішнього прояву – дію чи бездіяльність. Крім того, історичні дані свідчать про те, що мотиву злочину приділялась мізерна увага і в нормативно-правових актах минулих століть в переважній більшості можна знайти лише такі поняття, як заінтересованість, потреба, мета тощо.

Щодо кримінально-правового значення мотиву злочинів та їх класифікації погляди теж неоднозначні. Зокрема Масол Д.І. зазначає, що типовими помилками науковців щодо зазначеного питання є наступні: 1) твердження про те, що відсутність мотиву, котрий зазначений у диспозиції кримінально-правової норми як ознака основного юридичного складу злочину, зумовлює висновок про відсутність у діях особи відповідного складу. Мотив злочину може бути сформульований не тільки як обов'язкова, але й як альтернативна ознака складу злочину; 2) Встановлюючи кримінально-правове значення мотиву поза межами юридичного складу злочину, переважна більшість науковців зводить роль мотив злочину лише до врахування його в якості пом'якшуючої чи обтяжуючої покарання обставини. Такі характеристики, як мотив, а також і мета, впливають і на ступінь тяжкості вчиненого злочину. Тому кримінально-правове значення мотиву злочину полягає в тому, що його

врахування є обов'язковим при кваліфікації злочинного діяння, визначенні ступеня тяжкості вчиненого злочину а також при призначенні виду та розміру покарання згідно основних засад судочинства [1].

Проблема класифікації мотивів злочинів також не можна залишити без уваги. Беручи за основу той чи інший критерій класифікації, науковці мимоволі залишають осторонь інші характеристики досліджуваного предмета. Тому в науці існує безліч класифікації мотивів злочинів, кожна з яких має право на існування. Класифікація мотивів злочинів переважно відбувається у трьох напрямках : психологічному (А. Маслоу, О.І. Думанська, Б.В. Харазішвілі та ін.), кримінально-правовому (П.С. Дагель, Б.С. Волков та ін.), кримінологічному (В.В. Трухачов). Крім теоретико-пізнавального значення класифікація мотивів злочинів має і практичний зміст, що полягає у можливості конкретизації причин окремих злочинів, точнішого визначення суспільної небезпеки вчиненого діяння та суспільної небезпеки особи винного [5].

Звертаючи увагу на закріплення мотиву злочину в чинному Кримінальному Кодексі України можна визначити ряд невідповідностей. По-перше, звертається увага на різноманітність мотивів злочинів : корисливі мотиви, хуліганські мотиви, особисті інтереси, особиста заінтересованість, мотиви расової, національної релігійної ворожнечі, боягузтво чи легкодухість тощо. Якщо деякі з цих мотивів роз'яснені в Постановах Пленуму ВСУ (корисливі, хуліганські мотиви), то видається незрозумілим, що саме потрібно розуміти під особистими інтересами та особистою заінтересованістю, оскільки дані поняття не визначаються в жодному нормативно-правовому акті. По-друге – в деяких випадках мотив злочину ототожнюється поняттям мети. В статті 167 КК України замість корисливих мотивів йдеться про корисливу мету, а у ч. 3 ст. 431 КК України ототожнюються корисливі мотиви та мета забезпечення поблажливого до себе ставлення з боку ворога [3]. Хоча поняття мотиву та мети мають різний зміст та характер, законодавець в даному випадку говорить про тотожність цих понять. Вищеназвані невідповідності потребують негайного вирішення, оскільки створюють дезорієнтацію у встановленні та дослідженні мотивів і кваліфікації злочинів.

Говорячи про роль та значення мотиву для кваліфікації злочинів слід зазначити, що його правильне встановлення дозволяє відмежувати один злочин від інших, умисний злочин від необережного. Для більш чіткої регламентації мотиву, законодавцю необхідно конкретизувати певні мотиви у складах злочинів, що помітно сприятиме усуненню недоліків при кваліфікації злочинів.

Мотив злочину має вагоме значення при призначенні виду та розміру покарання. Однією із засад призначення покарання згідно ст. 65 КК України є врахування ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи винного та обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання. Згідно положень Постанови Пленуму ВСУ «Про практику призначення судами кримінального покарання» однією із ознак визначення ступеня тяжкості вчиненого злочину є обставини вчинення злочину, до яких належить мотив [4]. Крім того, не менш важливий вплив має мотив і при характеристиці особи винного. Адже міра покарання,

яка встановлюється судом, повинна бути обрана з урахуванням виявленого в мотиві ступеня негативного ставлення винного до встановлених в суспільстві соціальних цінностей. Без повного врахування судом мотивів вчиненого злочину вирок суду не може бути законним, обґрунтованим і справедливим, а це створює загрозу забезпеченню та охороні прав громадян у кримінальному судочинстві.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що різне тлумачення мотиву злочину, його поняття, структури, змісту, класифікації свідчить про відсутність єдиної думки про те, що слід розуміти під цією категорією. До вивчення цієї проблеми потрібно підходити комплексно, застосовуючи знання із психології, філософії, соціології та юриспруденції. Вирішення всіх вищенаведених проблем є запорукою правильної кваліфікації злочинів, призначення законного і справедливого покарання з дотриманням всіх основних засад судочинства.

Список використаних джерел:

1. Масол Д.І. Кримінально-правове значення мотиву злочину / Д.І. Масол // Європейські перспективи. – 2013. – № 11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2013_11_13
2. Музюкин, А.П. Мотив преступления и его уголовно-правовое значение: монография / А.П. Музюкин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2015. С. 14.
3. Кримінальний кодекс України від 6.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2013 Про практику призначення судами кримінального покарання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03>
5. Савченко А.В. Мотив і мотивація злочину / А.В. Савченко. – К., 2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z413_23.html
6. Саско О.І. Мотив злочину: кримінально-правове та кримінологічне значення / О.І. Саско // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2016_31_29
7. Филановский И.Г. Субъективная сторона преступления и ее установление / И.Г. Филановский. – Воронеж, 1974. – С. 41.

Донець Л.В.

студентка;

Чернадчук О.В.

*кандидат юридичних наук,
Сумський державний університет*

ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЩОДО НИХ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ ЗГІДНО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

За кримінальним правом України суб'єктом кримінальної відповідальності є фізична, осудна особа, яка досягла віку 16 років (загальний вік), а за окремі тяжкі та особливо тяжкі злочини, такі, наприклад, як умисне вбивство, крадіжка, грабіж, розбій, вимагання, бандитизм, хуліганство і інші злочини, які вказані в ст. 22 КК, кримінальна відповідальність настає з 14 років (знижений вік відповідальності) [1].

Неповнолітнім вважається особа, яка на момент вчинення злочину не досягла 18 років.

Закон передбачає, що вчинення злочину неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує покарання.

При виборі міри покарання чи звільнення винного від відповідальності суд, враховуючи характер вчиненого діяння, ставлення особи до вчиненого, умов життя, рівень психічного розвитку тощо. Виправлення – це основне завдання, хоча його слід сприймати як трансформаційний етап кореляції поведінки особистості, коли внаслідок проведеної роботи винний втрачає найбільш серйозні антисуспільні риси і, можна сказати, що особа не вчинить надалі нових злочинів, а також таке переформування особистості, коли неповнолітній, до якого застосовані примусові заходи виховного характеру, не тільки перестає бути небезпечним для суспільства, а ще й стає суспільно-корисним громадянином [2, с. 71].

Кримінальний кодекс України в Розділі XV закріплює кілька видів покарання неповнолітніх, якщо вони здійснять злочин. Це: 1) штраф; 2) громадські роботи; 3) виправні роботи; 4) арешт; 5) позбавлення волі на певний строк [1].

Всі ці покарання встановлюються судом. Але той же суд має право застосувати і додаткові покарання, наприклад позбавити права займати певні посади або займатися певною діяльністю.

Разом з тим, кожне з цих покарань може бути застосоване до неповнолітнього при наявності деяких умов. Так, штраф призначається як покарання, якщо неповнолітній має самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернено стягнення.

Громадські та виправні роботи призначаються неповнолітнім у віці від 16 до 18 років на строк від тридцяти до ста двадцяти годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час.

Тривалість виконання даного виду покарання не може перевищувати двох годин на день.

Арешт полягає в утриманні неповнолітнього, який на момент винесення вироку досяг шістнадцяти років, в умовах ізоляції в спеціально пристосованих установах на строк від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб.

Покарання у вигляді позбавлення волі особам, які не досягли до вчинення злочину вісімнадцятирічного віку, може бути призначене на строк від шести місяців до десяти років, крім визначених Законом випадків. Неповнолітні, засуджені до покарання у вигляді позбавлення волі, відбувають його у спеціальних виховних установах.

Позбавлення волі не може бути призначене неповнолітньому, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості.

Однак Закон в певних випадках проявляє гуманність по відношенню до неповнолітніх і дає можливість суду прийняти рішення про звільнення від кримінальної відповідальності.

Наприклад, замість призначення покарання до неповнолітнього суд може застосувати примусові заходи виховного характеру, може прийняти рішення про встановлення випробувального терміну, а також звільнити від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності.

У якому ж вигляді проявляються примусові заходи виховного характеру? До таких Закон відносить: 1) застереження; 2) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього; 3) передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання; 4) покладення на неповнолітнього, який досяг п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків; 5) направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років [1].

Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням цих заходів впливу не є кримінальним покаранням.

Найбільш доцільним заходом впливу на неповнолітніх правопорушників є примусові заходи виховного характеру. При обранні виду кримінально-правового впливу, у першу чергу, необхідно ставити питання про можливість застосування таких заходів до неповнолітніх, оскільки першочерговим завданням держави повинно бути не покарати, а перевиховати неповнолітнього. У кримінально-правовій літературі також панує думка про доцільність застосування заходів, що мають виховний характер. Необхідно погодитися з О.О. Ямковою, яка у своєму дисертаційному дослідженні, на підставі узагальнення судової практики, доходить до висновку, що застосування таких заходів є більш ефективним у боротьбі зі злочинністю неповнолітніх, ніж застосування інших заходів примусу, зокрема, покарання, це проявляється у першу чергу у зменшенні кількості рецидиву злочинів [3, с. 200].

Суть звільнення неповнолітнього від покарання із застосуванням заходу виховного характеру полягає у наданні судом можливості виправитися власними силами, самостійно зробити висновок щодо злочинності своєї поведінки та обсягу тієї шкоди, яку було завдано неправомірними діями [4, с. 201].

Неповнолітній, якої вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, може бути звільнений судом від покарання, якщо буде визнано, що внаслідок щирого розкаяння та подальшої бездоганної поведінки він на момент винесення вироку не потребує застосування покарання.

У цьому випадку суд ухвалює обвинувальний вирок без призначення покарання і особа вважається, яка не має судимості. Одночасно суд призначає певні примусові заходи виховного характеру.

До неповнолітнього може бути застосовано кілька примусових заходів виховного характеру. Суд може також визнати за необхідне призначити неповнолітньому вихователя.

Важливо як батькам, так і їх неповнолітнім дітям пам'ятати: якщо хтось із останніх вчинить злочин і йому будуть призначені заходи виховного характеру, то він повинен їх неухильно дотримуватися. В іншому випадку заходи будуть скасовані і замість них неповнолітній буде притягнутий до кримінальної відповідальності.

При призначенні покарання неповнолітньому суд враховує умови його життя та виховання, вплив батьків, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього. Тому батькам слід не забувати про ці фактори і бути готовими зібрати характеристики за місцем проживання, за місцем навчання їхньої дитини, а також бути готовими до обстеження житлових та інших умов, в яких вони знаходяться.

Додаткової уваги потребують особливості застосування примусових заходів щодо осіб. Так, Є. І. Цимбал та А. П. Дяченко вважають, що до неповнолітніх з відставанням у психічному розвитку необхідно застосовувати спеціальні примусові корекційно-реабілітаційні заходи, які слід надавати у спеціальних виховних або лікувально-виховних установах [5, с. 50].

Не дивлячись на певну розбіжність у наукових обґрунтуваннях, більшість науковців підтримують думку, що спеціальні установи мають надавати реабілітаційну допомогу неповнолітнім, яка буде полягати у наданні належного виховання, а також при необхідності – медична та психологічні допомоги.

Покарання неповнолітніх є більш гуманним, а ніж ті, які застосовуються до осіб, які досягли 18-річного віку. Неповнолітньому можуть надати можливість усвідомити свій вчинок, розкаятися, зробити власні висновки та виправити скоєне певними можливими діями. Якщо до неповнолітньої особи буде застосовано примусовий захід, то вона буде вважатися, яка не має судимості. За такої умови, неповнолітньому надається шанс виправитися, що добре вплине на його подальше життя.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-І із змінами.
2. Ямкова О. О. Примусові заходи виховного характеру: правова природа і види: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Ямкова Оксана Олександрівна. – Одеса, 2003. – 251 с.
3. Пономарьова Тетяна Ігорівна. Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх: проблемні питання та шляхи їх вирішення. – 2014. – С. 203.
4. Мирошниченко Наталія, «Одеська юридична академія»: Деякі пропозиції вдосконалення законодавства щодо заходів кримінально-правового впливу на неповнолітніх. – С. 189-207.
5. Цымбал Е. Возрастная невменяемость: теория и практика применения / Е. Цымбал, А. Дьяченко // Уголовное право. – 2000. – № 3. – С. 43-51.

Івчук М.С.

студент,

Навчально-науковий інститут права

Університету державної фіскальної служби України

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У свій час в радянській кримінологічній науці окремо досліджувався такий різновид злочинності, як злочинність проти держави, визначення якої було пов'язано, насамперед, з відповідною назвою Розділу I Особливої частини кримінальних кодексів союзних республік.

З моменту проголошення незалежності України до подій 2014 року у вітчизняній кримінологічній науці злочинність проти держави (злочинність проти державної безпеки) майже не досліджується. Про це свідчить аналіз як навчальної літератури, так і наукової літератури, серед якої можна виокремити монографію Нікітіна Ю.В. «Протидія злочинності в системі забезпечення внутрішньої безпеки українського суспільства» [1]. Такий стан наукових досліджень насамперед пояснюється тим, що була відсутня достатня практика застосування складів злочинів, передбачених Розділом I Особливої частини кримінальних кодексів України 1960 та 2001 років, а також теорія, що узагальнювала дану практику.

Ситуація змінюється після анексії АР Крим та війни (антитерористичної операції, операції об'єднаних сил) на сході України. Коли Україна стала ареною для протиборства конкуруючих геополітичних інтересів виник ризик перетворення її на «сіру зону», що містить серйозні криміногенні загрози і водночас є фактором потужної детермінації як загальної злочинності, так і злочинності проти державної безпеки зокрема. До речі, варто відмітити, що на думку деяких ЗМІ, соціальна криза в Україні, що виникла після «революції гідності», ведення гібридної війни на сході та окупація АР Крим Російською Федерацією, а також інші не менш важливі фактори призвели до інтенсивного розвитку негативних

соціальних процесів криміногенного характеру, тому на сьогоднішній день рівень злочинності в Україні досяг показників «сумних» 90-х [2].

Всі ці фактори обумовлюють гостру потребу у наукових дослідженнях злочинності проти основ національної безпеки (злочинності проти державної безпеки) з метою протидії їй.

Однією з перших постає проблема формулювання самого виду злочинності: злочинність проти держави, злочинність проти державної безпеки, злочинність проти основ національної безпеки.

Між іншим, в російській кримінологічній науці поряд з поняттям «злочинність проти основ національної безпеки» вживається поняття «государственная преступность» [3, с. 688]. Втім, у даному формулюванні існують ризики допущення лінгвістичної правотворчої помилки.

Так, на думку Панько К.К., лінгвістичною правотворчою помилкою є формулювання назви ст. 111 КК України «Державна зрада». Подібний порядок слів передбачає скоріше зраду зі сторони держави кому-небудь або чому-небудь, а не дії конкретної особи, які наносять шкоду державі. Доцільним було б назвати статтю «Зрада державі» [4, с. 362].

Подібна ситуація може статися і з поняттям «державна злочинність», оскільки саме такий порядок слів скоріше буде означати сукупність злочинів з боку держави, аніж проти держави. Саме тому, на думку автора, правильніше вживати поняття «злочинність проти державної безпеки» або «злочинність у сфері державної безпеки».

Нормативного визначення поняття «основи національної безпеки» у базових нормативно-правових актах України законодавець не передбачив, тому основним орієнтиром для з'ясування як змісту, так і обсягу поняття «злочинність проти основ національної безпеки» виступає Розділ І Особливої частини Кримінального кодексу України 2001 року. Варто зазначити, що серед науковців існує думка про необхідність повернення старої назви розділу «Злочини проти основ національної безпеки», оскільки є наявною невідповідність родовому об'єкту вказаних злочинів.

Чи не одним з перших саме шляхи протидії злочинам проти основ національної безпеки були розглянуті на рівні докторської дисертації Чуваковим О.А. («Кримінально-правова протидія злочинам проти основ національної безпеки України: теорія і практика», 2017 р.). Втім, варто зазначити, що дослідження злочинності проти основ національної безпеки лише набирає обертів і наразі запитань щодо змісту та обсягу дослідження даного різновиду злочинності більше, аніж відповідей.

Список використаних джерел:

1. Нікітін Ю.В. Протидія злочинності в системі забезпечення внутрішньої безпеки українського суспільства: Монографія. – К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2009. – 373 с.
2. Рівень злочинності в Україні. Українські національні новини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1721486-riven-zlochinnosti-v-ukrayini-vische-nizh-v-90-ti-kur>.

3. Криминология: Учебник для вузов / Под общ. ред. д. ю. н., проф. А. И. Долговой. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Норма, 2005. – 912 с.

4. Панько К.К. Основы законодательной техники в уголовном праве России: теория и законодательная практика: дис.... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Кирил Константинович Панько. – Воронеж, 2006. – 429 с.

5. Чуваков О.А. Кримінально-правова протидія злочинам проти основ національної безпеки України: теорія і практика: дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Олег Анатолійович Чуваков; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – Київ, 2017. – 468 с.

Ковальчук В.В.

студент,

Науковий керівник: Лихова С.Я.

доктор юридичних наук, професор,

Навчально-науковий юридичний інститут

Національного авіаційного університету

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Органи внутрішніх справ на сьогодні є одним із найважливіших суб'єктів по запобіганню злочинності, у своїй діяльності вони здійснюють попереджувальну діяльність переважно на спеціально-кримінологічному рівні. До цих заходів можна віднести профілактичну роботу з особами, що поставленні на облік, і які передбачають інформування відповідних державних, громадських організацій, посадових осіб про виявлені в процесі здійснення правоохоронної діяльності причини і умови вчинення злочинів (чи окремих їх видів), що вимагають їх усунення [1, с. 23-24].

Головною складовою частиною органів внутрішніх справ є поліція, де у своїй діяльності поєднуються адміністративні, оперативно-розшукові, охоронні, слідчі та запобіжні заходи боротьби зі злочинністю. Правоохоронні органи, здійснюючи запобігання злочинності, діють у межах своєї компетенції. Особливо це стосується органів внутрішніх справ. Вони зосереджують свої зусилля на виявленні, нейтралізації, усуненні причин та умов злочинних посягань, а головним чином – на виявленні осіб, що замислюють зазначені діяння, готують їх на запобігання і припинення злочину [2, с. 46-47]. Останнє певною мірою є сферою оперативно-розшукової профілактики. Окреслені положення треба розглядати в єдиній системі запобігання злочинності. Основою цієї системи є організація, оскільки вона відіграє найважливішу роль у діяльності із запобігання злочинності.

Система запобігання злочинності для забезпечення активного впливу повинна бути відповідним чином забезпечена. Вона має відповідати певним

умовам, що передбачають: правове регулювання, матеріально-технічне та кадрове забезпечення, інформаційне забезпечення, наукове забезпечення, забезпечення взаємодії всіх суб'єктів попереджувальної діяльності й т. ін. Слід зауважити, що запобігання злочинності лише тоді ефективне й дає необхідний результат, коли воно закріплене законодавчо, і відповідна діяльність базується на міцній організаційній і науковій основі. Відомо, що будь-яка організаторська діяльність спрямована на створення оптимальних умов для здійснення тих чи інших видів робіт [2, с. 79-80].

Вирішальною ланкою будь-якої діяльності є організаційні заходи. Це стосується всіх сфер діяльності, також і тієї, до якої належать органи внутрішніх справ. Діяльність органів внутрішніх справ щодо запобігання злочинності містить такі організаційні елементи: інформаційне забезпечення; кримінологічне прогнозування; кримінологічне планування; координацію, взаємодію і контроль; матеріально-технічне й кадрове забезпечення.

Інформаційне забезпечення є необхідною умовою для успішної діяльності будь-якого роду. Воно становить собою цілеспрямовану діяльність по збору, переробці, зберіганню та створенню умов для використання інформації, необхідної для ефективного функціонування профілактичної системи [3, с. 93-94]. Головне призначення інформаційного забезпечення полягає в тому, щоб з найбільшою вірогідністю й повнотою відображати об'єкт попереджувального впливу і зміни, що відбуваються в ньому. Це також передбачає необхідність отримання інформації й про самого суб'єкта запобігання, включаючи ступінь його організованості та координування роботи його ланок; наявності необхідних сил і засобів; розробку наукових рекомендацій і оволодіння ними. Таке інформаційне забезпечення необхідне й для запобігання окремим видам злочинності.

Список використаних джерел:

1. Голіна В.В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. / В.В. Голіна – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. – 120 с.
2. Загуменна Ю.О. Особливості реалізації правоохоронної функції держави органами внутрішніх справ України / Ю.О. Загуменна // Європейські перспективи. Право. – 2010. – № 4. – 201 с.
3. Негодченко В.О. Діяльність органів внутрішніх справ щодо попередження злочинів у сучасних умовах: дисертація канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2013. – 145 с.

Ляхович А.В.

аспірант,

*Навчально-науковий юридичний інститут
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

СОЦІАЛЬНА ЗНАЧИМІСТЬ ОЦІНОЧНИХ ПОНЯТЬ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Проблема соціальної значимості кримінально-правових норм є складною та різноплановою, проте в науці майже загально визнано те, що основним її аспектом є встановлення системи обставин (факторів, чинників), що таку значимість визначають, і розкриття їхнього змісту. Однією зі згаданих обставин є визначеність і єдність термінології [1, с. 212]. Із питанням визначеності термінів, що вживаються у праві (причому не лише в кримінальному), пов'язана можливість використання оціночних понять.

Залежно від ступеня визначеності поняття діляться на абсолютно визначені та відносно визначені. Серед останніх, своєю чергою, можна виокремити два види: поняття, ознаки яких формулюються щодо окремого виду правових норм, й оціночні поняття [2, с. 160].

Під час формулювання кримінально-правових диспозицій використовуються два прийоми – оціночний і формальний. При цьому й той, й інший мають власні переваги та недоліки [3, с. 5]. Для опису ознак складу злочину законодавець, як правило, використовує поняття точного значення. Такі поняття характеризуються чіткістю, визначеністю, їхній зміст не допускає ніяких відхилень, їм притаманні основні істотні ознаки, з'ясування яких дає змогу чітко встановлювати обсяг і зміст, відповідно, і правильно застосовувати закон [4, с. 99].

Оціночні поняття відображають соціально-юридичну значущість дій, явищ, об'єктів без указівки на їхні формально-визначені ознаки. Їх використання дає правозастосовним органам змогу урахувати різну значущість формально однакових дій або однакову значущість формально різних дій залежно від конкретних обставин справи [5, с. 103].

Проблемою оціночних понять у кримінальному праві займалися такі вчені, як М.О. Беляєв, Я.М. Брайнін, М.І. Ковальов, М.Й. Коржанський, М.Б. Кострова, В.М. Кудрявцев, І.П. Лановенко, М.І. Панов, К.К. Панько, В.В. Пітецький, Є.А. Фролов, С.Д. Шапченко та інші.

За спостереженням С.А. Розанова, юридична наука характеризує оціночні поняття як відносно визначені поняття, зміст яких визначається тільки зі ставленням до конкретної ситуації, обставин розглядуваної справи [6, с. 163, 164]. В.Є. Жеребкін зауважує, що оскільки оціночні поняття являють собою невизначені в законі, теорії чи в судовій практиці терміни правової науки, потрібно було б користуватися найменуванням «оціночні терміни» права. Але зважаючи на те, що термін «оціночні поняття» став найбільш уживаним, майже загальноприйнятим, є сенс користуватися саме ним [7, с. 7]. При цьому

варто відзначити, що поряд із терміном «оціночні» використовується також інші: «оцінні» та «оцінкові» [6, с. 164], а поряд із терміном «поняття» згадуються також «категорії» й «ознаки» [2, с. 161].

Більшість науковців визнає, що розвиток права відбувається шляхом звуження в ньому сфери застосування оціночних понять [7, с. 2; 12, с. 400], законодавець повинен прагнути до того, щоб у чинному праві містилося якомога менше оціночних термінів [7, с. 2]. Як зазначав М.Й. Бару, з погляду ефективності правового регулювання та ідеї законності чим менше оціночних понять, тим краще, оскільки індивідуальна (суб'єктивна) оцінка може й не збігатися, а іноді й вийти за межі тієї оцінки, яку мав на увазі законодавець, устанавлюючи норму, що містить оціночне поняття. Водночас науковець констатує, що існування оціночних понять у праві є виправданим і відповідає практичним потребам [8, с. 105].

Відзначаючи, що ідеальне вирішення проблеми потребувало б повної відмови в диспозиціях кримінального закону від оціночних ознак [10, с. 67], Я.М. Брайнін робить висновок щодо неминучості й необхідності їх використання в більшості випадків [10, с. 64]. Такої самої позиції дотримується й В.М. Кудрявцев [11, с. 138]. О.В. Капліна вважає, що формулювання та закріплення оціночних понять повинно мати місце лише в тих випадках, коли без них не можна обійтися [2, с. 167].

При встановленні змісту й обсягу оціночних понять, у тому числі з однаковою назвою, важко дати однозначне тлумачення, тому що при різних злочинах по кожній кримінальній справі вони мають устанавлюватися з урахуванням конкретних обставин. Але загальні підходи, фактори, які треба враховувати при визначенні цих понять, повинні бути однаковими [12, с. 180]. Так, В.І. Касинюк наводить приклад, що для визначення великої чи значної матеріальної шкоди враховується вартість знищеного чи пошкодженого майна. При цьому можуть братися до уваги не тільки прямі матеріальні збитки, а й упущена вигода (неотримані доходи). Крім основного кількісного критерію, інколи важливим є й допоміжні, такі як особлива історична, наукова, художня чи культурна цінність або значущість знищеного чи пошкодженого майна для зайняття господарською діяльністю [12, с. 178].

Важлива властивість оціночних понять була відзначена О.В. Капліною. Підтримуємо її думку стосовно того, що в процесі правозастосування немає необхідності з'ясовувати весь обсяг такого поняття, достатньо зробити висновок про те, чи охоплюється конкретна ситуація його змістом, закріпленим у законі [2, с. 162].

Наведений вище матеріал дає змогу констатувати, що застосування оціночних понять у кримінальному праві є соціально значимим фактом насамперед тому, що існують певні запобіжні фактори, використання яких надає можливість уникнути всюдозволеності, свавілля, порушення режиму законності. А також можна стверджувати, що обсяг оціночного поняття є стабільною категорією, яка встановлюється не правозастосувачем, а законодавцем.

Перспективною темою для подальших наукових розвідок є дослідження і інших аспектів соціальної зумовленості кримінально-правових норм.

Список використаних джерел:

1. Пашенко О.О. Обставини, що визначають соціальну обумовленість охоронних кримінально-правових норм (законів про кримінальну відповідальність) / О.О. Пашенко // Актуальні проблеми кримінальної відповідальності : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10-11 жовт. 2013 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов, ред.) та ін. – Х. : Право, 2013. – С. 210-213.
2. Капліна О. Оцінні поняття в кримінальному судочинстві / О. Капліна // Вісн. Акад. правових наук України. – 2004. – Вип. 2. – С. 160-167.
3. Ковалев М.И. Некоторые вопросы перестройки и проблемы теории уголовного законодательства / М.И. Ковалев // Актуальные проблемы борьбы с преступностью : межвуз. сб. науч. тр. / редкол.: М.И. Ковалев, И.Я. Козаченко, А. Я. Тупица и др. – Свердловск : Изд-во СЮИ, 1989. – С. 3-7.
4. Панов Н.И. Оценочные понятия и их применение в уголовном праве / Н.И. Панов // Проблемы социалистической законности : респ. межведомств, научн. сб. – Х. : Вища шк., 1981. – Вип. 7. – С. 99-106.
5. Огородник А. Оціночні поняття в структурі норм кримінального права / А. Огородник // Право України. – 2000. – № 1. – С. 102-110.
6. Резанов С.А. Оціночні поняття як нормативне закріплення адміністративного розсуду / С.А. Резанов // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. – Вип. 28. – Х., 2004. – С. 163-169.
7. Жеребкин В.Е. Оценочные понятия права : [лекция] / В.Е. Жеребкин. – Х. : Издво ХЮрИ, 1976. – 16 с.
8. Брайнин Я.М. Уголовный закон и его применение : [монография] / Я.М. Брайнин. – М. : Юрид. лит., 1967. – 240 с.
9. Бару М.И. Оценочные понятия в трудовом законодательстве / М.И. Бару // Сов. государство и право. – 1970. – № 7. – С. 104-108.
10. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений : [монография] / В.Н. Кудрявцев. – М. : Юрид. лит, 1972. – 352 с.
11. Касинюк В.І. Оціночні поняття у складах злочинів проти громадської безпеки / В.І. Касинюк // Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовт. 2001 р.) / редкол.: В.В. Сташис (голов, ред.) та ін. – К. – Х. : Юрінком Інтер, 2002. – С. 177-180.

Метриш А.С.

студентка,

Науковий керівник: Бояров В.І.

кандидат юридичних наук, доцент, професор,

Академія адвокатури України

ЗАПОБІГАННЯ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА НЕПОВНОЛІТНІХ ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ

Проблема доведення до самогубства неповнолітніх через соціальні мережі була і продовжує залишатися вкрай актуальною та надзвичайно гострою. Все частіше з новин можна почути інформацію про підліткові самогубства, викликані так званими «групами смерті» у соціальних мережах.

Доступ до цих груп суворо обмежений, членство здійснюється на розсуд адміністраторів, які самі пропонують пограти у «квест» – почергово виконувати завдання кураторів, які за 49 таких завдань доводять підлітків до суїциду. В Україні, на жаль, вже є випадки, коли діти виконували своє останнє завдання – у Маріуполі, Івано – Франківську та Харкові дівчата пішли з життя [4, с. 10].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я – 1,3 мільйони підлітків щороку помирають у світі з причин, яких можна було б запобігти, суїцид знаходиться на другому місці після ДТП, при цьому на самогубство припадає 7,3% смертей серед підлітків [1]. А відповідно до поділу Всесвітньої організації охорони здоров'я за показником суїциду, Україна входить до країн із середнім рівнем самогубств (від 10 до 20 осіб на 100 тисяч населення) та має показник 16,8 [2].

Проблеми доведення до самогубства неповнолітніх у соціальних мережах висвітлюють у своїх наукових працях Т. А. Павленко, Р. С. Веприцький, Є. О. Гладкова, В. Т. Кондрашенко та інші.

Варто сприймати особистість підлітка серйозно та розуміти, що думки про вчинення суїциду, як правило не приходять спонтанно, особа обмірковує можливі варіанти накладення на себе рук. Причин таких думок може бути безліч: проблеми у спілкуванні з підлітками чи батьками, втрата близької людини, нерозділене кохання, проблеми з навчанням, небажана вагітність у дівчат, насилля у сім'ї та інше.

Виявити приналежність дитини до «групи смерті» можна наступним чином:

- Неповнолітній буде постійно виглядати втомленим, навіть якщо рано йде спати. Батьки повинні обов'язково перевірити чи спить дитина рано вранці, орієнтуючись на основний час цієї гри – чотири години ранку;
- Прислуховуйтеся до розмов підлітка, можливо він часто говорить про смерть, символи смерті та інші подібні речі або він малює їх;
- Ознаки «квесту» можна знайти на сторінках у соціальних мережах неповнолітнього, для цього необхідно переглянути групи, до яких належить дитина;
- Огляньте тіло неповнолітнього, можливо на ньому є незрозумілі поранення або видряпані малюнки [3, с. 33-34].

На нашу думку, до методів запобігання доведення до самогубства неповнолітніх через соціальні мережі необхідно віднести:

1. Створення сприятливого клімату в сім'ї: особа повинна відчувати підтримку батьків, а батьки розуміти потреби дитини. Батьки повинні цікавитися колом спілкування дитини, її інтересами, періодично перевіряти інформацію, яку дитина відшукує в соціальних мережах.

2. Профілактичні роботи у навчальних закладах: діагностичні тестування, бесіди та тренінги з дітьми на теми сенсу життя, щасливого майбутнього, цінності часу та інше.

3. Робота психологів із дітьми, у разі виявлення ознак належності до «груп смерті», незрозумілих гнівних реакцій дитини, почуття апатії чи самотності, порушення концентрації уваги.

4. Зацікавлення та залучення неповнолітнього до активного шкільного та позашкільного життя (культурні та спортивні секції, гуртки за інтересами).

5. Проведення щорічних семінарів і тренінгів для викладачів та адміністрації навчальних закладів на теми запобігання булінгу, профілактика підліткового самогубства, перша медична допомога та інше.

6. Розробка та розповсюдження інструкцій або інших друкованих матеріалів про запобігання підлітковому самогубству, у тому числі через «групи смерті», з обов'язковою вказівкою сервісів/гарячих ліній допомоги людині зі схильністю до суїциду (Служба медико-психологічної допомоги та профілактики гострих кризових станів, безкоштовна анонімна психологічна допомога «телефон довіри», швидка допомога).

Отже, підліткові самогубства перетворилися на одну з найактуальніших проблем сучасного суспільства і займають провідні місця серед причин смертності неповнолітнього населення. Проблему «епідемії» підліткових самогубств необхідно терміново вирішувати і як запевняють фахівці, кожному з нас це під силу: не будьте байдужими до проблем незнайомих людей, вислуховуйте та співчуйте, коли дитина засмучена, повідомляйте батькам, у разі виявлення на тілі неповнолітнього слідів самоушкодження.

Список використаних джерел:

1. Валерія Перассо Чому підлітки часто скоюють самогубства [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/09/150924_suicides_teens_vj_stats_it
2. ВООЗ назвала, в яких країнах світу найвищий рівень самогубств [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zik.ua/news/2018/03/29/vooz_nazvala_v_yakyh_krainah_svitu_pauvyshchyy_riven_samogubstv_1294883
3. Галицына А. М. «Группы смерти» как средство манипулирования сознанием. Журнал развитие общественных наук российскими студентами. Психология. 2017. С. 33-34.
4. Гладкова Є. В. Як уберегти дитину від «груп смерті». World City. 2017. № 6. С. 10.

Момотюк В.О.

студентка,

Науковий керівник: Кубальський В.Н.

кандидат юридичних наук, доцент,

Навчально-науковий юридичний інститут

Національного авіаційного університету

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день проблема запобігання і попередження жіночої злочинності в Україні є надзвичайно актуальною, і хоча даною тематикою вчені займаються вже далеко не одне десятиліття, явище жіночої злочинності продовжує поширюватись все в більших масштабах. Дану проблему варто вирішувати у межах боротьби зі злочинністю в цілому, а обов'язковою передумовою успішності спеціальних заходів (програм) попередження жіночої злочинності є досягнення якісно іншого стану нашого суспільства.

Перш за все жінка в суспільстві повинна мати принципово інший життєвий статус, її сили й увага мають зосереджуватися на сім'ї та дітях. Основними принципами профілактичної роботи з жінками повинні стати гуманність і милосердя, розуміння причин, які штовхнули їх на злочин чи аморальні вчинки. Ці гуманність і милосердя мають закріплюватися законами – кримінальним, кримінально-процесуальним та іншими нормативними актами (наприклад, правилами внутрішнього розпорядку у виправних установах).

Особливе значення для профілактики злочинності жінок, на мою думку, має допомога сім'ям. Сім'ї повинні одержувати більш істотну допомогу для догляду за дітьми, термінову допомогу в кризовій ситуації, наприклад, у зв'язку з тяжкою хворобою одного з її членів., а особливо необхідна допомога для самотніх матерів. Соціальна підтримка, наприклад матері-одиначки, повинна включати не тільки виплату їй грошової допомоги, хай і неодноразової; не менш важливо надати їй можливість більше заробляти, піднести соціальний статус праці, одержати більш високу кваліфікацію тощо.

Також, необхідно створити більш широку мережу «телефонів довіри». Безумовно, головна роль у цій службі повинна належати фахівцям-психологам, однак не зайвою в деяких ситуаціях буде і консультація правознавців, юристів, якими можуть бути і співробітники органів внутрішніх справ.

Проблеми, що пов'язані із працевлаштуванням жінок, в повному обсязі можуть бути розв'язані при підйомі економіки всієї країни, зростанні реальних доходів населення, заробітної платні чоловіків, професійно-кваліфікаційній підготовленості жінок, скороченні їх робочого дня або робочого тижня при збереженні колишньої заробітної платні, особливо для

тих, хто має малолітніх дітей, запровадженні додаткових відпусток, поліпшенні умов праці тощо.

Істотний внесок у профілактику антигромадської поведінки жінок здатна вносити церква. Допомога церкви повинна виражатися не тільки в матеріальній підтримці конкретних жінок або формальній участі в планованих загальних соціальних або спеціальних профілактичних заходах, а й полягати у вихованні високої духовності жінок, їх етичному вдосконаленню, у вихованні належного ставлення до вищих людських цінностей: обов'язку перед сім'єю, дітьми, суспільством. Церква з її проповіддю не-наси́льства, любові і взаємодопомоги, цнотливості і слухняності, з її умінням заспокоїти людей має всі можливості сприяти зниженню соціальної напруженості в цілому і тривожності жінок, зокрема [1, с. 14].

У ранній профілактиці сексуальної деморалізації дівчат більш помітну роль мають відіграти медичні працівники, що надають їм гінекологічну і венерологічну допомогу. Вони здатні не тільки своєчасно виявляти і лікувати гінекологічні розлади і венеричні хвороби, а й установлювати тих із них, які вже почали скоювати аморальні вчинки, а також джерела розбещення неповнолітніх дівчат. Гінекологи можуть фіксувати і випадки посягання на статеву недоторканність та вживати необхідні заходи медико-педагогічного характеру до потерпілих, ставити перед компетентними органами питання про залучення до відповідальності осіб, що вчинили такі посягання [2, с. 255].

Велике значення, також, має виховання «жіночності», особливо для припинення зростання насильницької злочинності серед жінок, що є великою загрозою для етичного здоров'я суспільства. Таке виховання вимагає особливої підготовленості й майстерності вихователів, яке має починатися у сім'ї, а закріплюватися у школі. Проте подібна переорієнтація визначається і характером спілкування, станом жінки в суспільстві, її захищеністю та рівнем моральності суспільства.

Саме тому необхідним є створення комплексної програми профілактики жіночої злочинності, при розробці якої слід пам'ятати про специфіку жіночої злочинності, враховувати причини злочинності жінок і передумови їх індивідуальної злочинної поведінки.

Отже, загальносоціальна профілактика жіночої злочинності полягає у:

1) вдосконаленні законодавства і практики його застосування в плані гуманності і милосердя до жінок, що вчинили злочин;

2) посиленні соціальної підтримки безробітних жінок (збільшенні матеріальної допомоги, сприянні їх професійній перепідготовці, створенні додаткових робочих місць для жінок);

3) поліпшенні побутових умов життя, зміцненні родини, поліпшенні умов праці жінок, щоб завантаженість на роботі не заважала догляду за дітьми чи повноцінному відпочинку;

4) вихованні жіночого, а не чоловічого типу поведінки;

5) організаційному і матеріальному сприянні розвитку доступних більшості жінок форм проведення дозвілля;

б) проведенні культурно-виховних заходів, спрямованих на підвищення етичної, трудової, естетичної і правової культури тощо.

До заходів спеціально-кримінологічної профілактики слід віднести:

- 1) виявлення й усунення обставин, що сприяють вчиненню жінками агресивних посягань на життя, здоров'я, гідність, а також майнових злочинів;
- 2) оздоровлення ситуації й обстановки в окремих мікрорайонах і соціальних групах, найбільш ураженими асоціальними проявами;
- 3) забезпечення ефективної діяльності підрозділів органів внутрішніх справ щодо запобігання злочинам і їх припинення;
- 4) досягнення цілей, що стоять перед системою кримінальної юстиції.

Індивідуальна профілактика злочинності серед жінок здійснюється щодо осіб, що зловживають алкоголем та наркотиками, займаються проституцією, не навчаються і не працюють із певних причин та раніше потрапляли в поле зору працівників правоохоронних органів [3, с. 107].

Здійснення індивідуально-профілактичних заходів передбачає:

- 1) виявлення та постановку на облік осіб, які потрапили в поле зору як споживачі наркотиків, алкоголю, так і, що допускали протиправну поведінку;
- 2) нагляд за поведінкою і способом життя особи, що профілакується, реагування на правопорушення та інші протиправні дії.
- 3) здійснення оперативно-профілактичних заходів щодо осіб із найближчого оточення (мікросередовища), які провокують їх на вживання алкоголю і наркотиків або скоєння правопорушень.

Основна мета індивідуальної профілактичної роботи з жінками – вжити вичерпних заходів, щоб запобігти вчиненню ними злочину. Ця робота повинна проводитися в межах вирішення загального завдання індивідуального впливу на того, хто профілакується, що полягає в нейтралізації негативних якостей особистості. Проте найголовніше завдання індивідуальної профілактики правопорушень та злочинів серед неповнолітніх дівчат і жінок – виявлення осіб, які можуть становити так звану «групу ризику», з метою подальшої роботи з ними [3, с. 108].

Отже, позитивні результати профілактичної роботи з жінками допоможуть оздоровити суспільну моральність у цілому, зміцнити соціально схвальні відносини у багатьох сферах життя і насамперед у сім'ї, а також сприятимуть зменшенню злочинності серед підлітків.

Список використаних джерел:

1. Бова А. А. Кримінологія гендера: дослідження подружнього насильства / А.А. Бова // Український соціум. – 2004. – № 2 (4). – С. 13-20.
2. Криминология : [учебник для вузов] / Под общ. ред. А. И. Долговой. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Норма, 2005. – 912 с.
3. Чугуенко В. М. Социальные факторы женской преступности / В. М. Чугуенко, Е. И. Лупан // Перспективы. – 2008. – № 3. – С. 106-112.

Ткаченко А.О.

студент,

Науковий керівник: Лихова С.Я.

доктор юридичних наук, професор,

Навчально-науковий юридичний інститут

Національного авіаційного університету

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

У силу характеру злочинності неповнолітніх на перше місце при вивченні даного явища висувається проблема особистості злочинця. Можна було б уникнути багатьох помилок, якби практичні органи в центр своєї уваги і професійних зусиль завжди ставили особистість, а не тільки умови її життя або інші впливи на неї. Процес формування особи з самого початку є соціальним. Соціалізація, яка відбувається стихійно, призводить переважно до негативних наслідків. В результаті чого дитина може засвоїти зовсім інші цінності, ніж ті, що є загальноприйнятими, а за таких умов, у випадку вчинення суспільно-небезпечного діяння, не можна говорити про свідомо керовану поведінку в ситуації вибору [3, с. 5]. Саме вік, як ніяка інша ознака суб'єкта злочину є найбільш динамічним і мінливим. Вік суб'єкта злочину виконує не тільки роль критерію нижньої вікової межі, з якої можлива кримінальна відповідальність, але є обставиною, що визначає характер і ступінь суворості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх, тобто осіб, що не досягли вісімнадцяти років до вчинення злочину.

На мою думку, враховуючи політичні, економічні, соціальні та біологічні чинники, Кримінальний Кодекс України на сьогодні закріпив найбільш оптимальний вік з якого може наставати кримінальна відповідальність – 16 років, а за окремий перелік злочинів з 14 років [1, с. 44]. Процес формування особи з самого початку є соціальним. Сьогодні, рівень таких основних інститутів соціалізації, як сім'я, школа, які впливають на процес формування особи, значно знизився. Пов'язано це, в першу чергу, з політичною, економічною і соціальною нестабільністю в державі.

Види покарань, які застосовуються до неповнолітнього, і особливості їх призначення Закон передбачає вичерпний перелік видів покарань, що можуть бути застосовані до неповнолітнього. Відповідно до ч.1 ст. 98 це такі основні види покарання: 1) штраф; 2) громадські роботи; 3) виправні роботи; 4) арешт; 5) позбавлення волі на певний строк. На підставі ч. 2 цієї статті до неповнолітнього можуть бути застосовані і додаткові покарання у виді штрафу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Слід, перш за все, зазначити, що в самому змісті, умовах застосування цих видів покарань мають місце певні особливості, порівняно з аналогічними покараннями при їх застосовуванні до повнолітнього [2, с. 311]. Ці особливості в

цілому відбивають тенденцію пом'якшення покарань, що можуть бути застосовані до неповнолітнього. Відповідно до ч. 1 ст. 99 Кримінального Кодексу штраф застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення. Частина 2 цієї статті обмежує розмір штрафу: він може бути призначений у межах до п'ятисот встановлених законом неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з обов'язковим урахуванням судом майнового стану неповнолітніх [1, с. 45]. Значно пом'якшені щодо неповнолітніх і такі види покарань, як громадські та виправні роботи. Відповідно до ст. 100 ці види покарання можуть бути призначені тільки неповнолітнім від 16 до 18 років. Крім того, значно меншими є строки цих покарань: громадські роботи можуть бути призначені на строк від тридцяти до ста двадцяти годин і тривалість їх не може перевищувати двох годин на день; строк виправних робіт встановлений від двох місяців до одного року, при цьому відрахування в прибуток держави призначаються судом у розмірі від п'яти до десяти відсотків.

На підставі ст. 101 арешт полягає у триманні неповнолітнього в умовах ізоляції в спеціально пристосованих установах і може бути призначений тільки неповнолітнім, які досягають на момент постановлення вироку шістнадцяти років і на строк від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб. Позбавлення волі відповідно до ч. 2 ст. 102 КК взагалі не може бути призначено неповнолітньому, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості. Крім того, КК визначає більш низькі (ніж повнолітнім) межі максимальних строків позбавлення волі. Частина 1 ст. 102 передбачає, що покарання у виді позбавлення волі особам, які не досягли до вчинення злочину вісімнадцятирічного віку, не може бути призначене на строк більше десяти років, а у випадках, передбачених в п. 5 ч. 3 ст. 102 – не більше п'ятнадцяти років [1, с. 44]. Залежно від тяжкості злочину, за який засуджено неповнолітнього, позбавлення волі може бути призначене (ч. 3 ст. 102): 1) за вчинений повторно злочин невеликої тяжкості не більше двох років; 2) за злочин середньої тяжкості – на строк не більше чотирьох років; 3) за тяжкий злочин – на строк не більше семи років; 4) за особливо тяжкий злочин – на строк не більше десяти років; 5) за особливо тяжкий злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини, – на строк до п'ятнадцяти років. Неповнолітні, засуджені до позбавлення волі, відбувають його в спеціальних виховних установах, максимально пристосованих для цих осіб.

Певні особливості є й у призначенні покарання неповнолітнім. Вони викликані, насамперед, тим, що суд при призначенні покарання неповнолітньому повинен враховувати умови його життя і виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього. Особливе значення має урахування вікових особливостей неповнолітнього, що вимагає встановлення не лише того, що особа формально досягла віку кримінальної відповідальності, але і з'ясування всіх індивідуальних психофізичних властивостей неповнолітніх певного віку [3, с. 5-6].

Тому можна сказати, що загальні засади призначення покарання відносно неповнолітніх застосовуються з урахуванням специфіки їх вікового

психофізичного розвитку. Можливість відносно легко (порівняно з дорослими) змінювати спрямованість формування особи підлітка пояснює і загальний напрямок у призначенні їм покарання – його пом'якшення.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. станом на 6 жовтня 2018 року: (офіц. текст). – К. Паливода А.В., 2018. – 212 с.
2. Кримінальний кодекс України:– Науково-практичний коментар // Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.В. Гавриш та ін.; За заг. Ред В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К.: Концерт «Видавничий Дім», 2013 р. – 1196 с.
3. Коновалова А.Ю. Види покарань для неповнолітніх за кримінальним правом України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / А.Ю. Коновалова. – Х., 2012. – 20 с.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Бублик Н.С.

ад'юнкт, викладач,

*Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ*

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ОСОБОЮ, ЩОДО ЯКОЇ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ОБВИНУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДО ПОВІДОМЛЕННЯ ЇЇ ПРО ПІДОЗРУ

Відповідно до кримінального процесуального законодавства однією з основних засад кримінального провадження є забезпечення права на захист підозрюваного. Так, ст. 20 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) регламентує права підозрюваного (обвинуваченого, виправданого, засудженого): надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені КПК.

Поширеною практикою слідчих підрозділів Національної поліції є внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) за фактом вчинення злочинів без зазначення в реєстрі даних про особу, відносно якої проводиться досудове розслідування у злочинах, суб'єктом вчинення яких може бути лише спеціальний суб'єкт, тобто особа, наділена певними повноваженнями (лікар, суб'єкт владних повноважень, керівники органів місцевого самоврядування та їх структурних підрозділів, керівники підприємств, установ, організацій). Шляхом не зазначення в ЄРДР даних про конкретну особу сторона обвинувачення обмежує її в реалізації права на захист та позбавляє можливості здійснювати свій захист.

Правовий статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, та правовий статус підозрюваного не є тотожними. Окрім того, особа, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, не завжди отримує процесуальний статус підозрюваного.

Попри те, що в ч. 2 ст. 63 Конституції України зазначено, що підозрюваний, обвинувачений та підсудний мають право на захист, до набуття особою одного із зазначених процесуальних статусів, право на захист особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, чинним законодавством не гарантоване.

Сторона обвинувачення має право збирати докази вчинення злочину певною особою, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, з моменту внесення відомостей до ЄРДР, а сторона захисту може реалізувати своє право на збирання доказів лише з моменту повідомлення про підозру або затримання в порядку ст. 208 КПК. Передбачена ст. 28 КПК засада проведення досудового розслідування в розумні строки обмежує в часі сторону обвинувачення на збирання доказів обвинувачення до повідомлення особі про підозру строками, встановленими ст. 219 КПК. Однак протягом визначених строків фактично порушується право особи, відносно якої здійснюється обвинувальна діяльність, на захист (наприклад, порушення права на відвід слідчого судді, експерта, бути присутнім під час проведення експертизи та ставити питання експерту, давати пояснення експерту тощо).

Однією з основних засад кримінального провадження є змагальність сторін, яка полягає у самостійному обстоюванні стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів. У процесуальному законодавстві це положення знаходить вираження у ч. 2 ст. 22 КПК: «сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів... на реалізацію інших процесуальних прав...». Однак, системний аналіз КПК дозволяє стверджувати, що наразі у законодавстві рівність між стороною захисту і стороною обвинувачення забезпечена не повною мірою, особливо у разі, якщо особі не повідомлено про підозру, а обвинувальна діяльність щодо неї вже здійснюється. Право на захист такої особи не може бути належним чином реалізоване. Відтак існують реальні ризики порушення не лише права на захист, але й засади змагальності.

Ст. 59 Конституцією України гарантовано право кожного на професійну правничу допомогу. В Україні діє інститут адвокатури для надання професійної правничої допомоги. Права адвоката викладені у ст. 20 Закону України від 5 липня 2012 року «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», однак обсяг прав адвоката прямо залежить від процесуального статусу особи, захист якої він здійснює. При цьому надання певного процесуального статусу особі, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність залежить від вчинення стороною обвинувачення певних процесуальних дій, що відповідно прямо впливає на об'єм прав та обов'язків особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, а також об'єму повноважень адвоката.

У разі, якщо сторона обвинувачення ухиляється від вчинення певних процесуальних дій та проводить слідчі дії з особою, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність надаючи статус свідка, то така особа не може інтерпретувати певні події та факти через призму власної позиції захисту, оскільки свідок під час дачи показань зв'язаний обов'язком давати лише правдиві свідчення під загрозою притягнення до кримінальної відповідальності.

Відсутність правового визначення особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, та відсутність механізму реалізації захисту її прав з моменту внесення відомостей в ЄРДР до моменту повідомлення про підозру позбавляє таку особу можливості впливати на процес досудового розслідування та порушує засаду змагальності сторін.

Галєєв Я.В.

студент,

Науковий керівник: Прохазка Г.А.

кандидат юридичних наук, асистент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ПРОЦЕСІ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ

Дитина є одним із найменш захищених суб'єктів правовідносин, що зумовлює особливий її статус та порядок захисту її права. Права дитини та їх захист виступають пріоритетним напрямом роботи всього загальнодержавного механізму як превентивного, так і карального. Наразі, українське суспільство стикнулося із загостренням соціально-небезпечної проблеми булінгу, до якої наше суспільно не готове ні в правовому полі, ні в соціально-інституційному, тому виникає нагальна необхідність дослідження можливості включення органів прокуратури в процес протидії булінгу, як запоруки можливості повної реалізації права дитини у суспільному житті. Важливо зазначити, що проблема булінгу піднімалась значною кількістю науковців, наприклад: К. Лоренцом, Д. Ольвеусом, Х. Лейманном, І. Бердишевим, І. Коном. Проте, можливість участі органів прокуратури у подоланні цього явища, ще не досліджувалась.

Наразі в українському законодавстві продовжується період абсолютного «Sede Vacante» щодо протидії булінгу, що на мою думку, спричинило справжній колапс можливості захисту прав дитини. За спостереженнями Всесвітньої організації охорони здоров'я станом на 2010 рік в Україні регулярного насилля в школах зазнавали близько 17% дівчат і 16% хлопців 11-15-річного віку [2].

Проте, за останніми статичними даними ЮНІСЕФ з проблемою булінгу в Україні протягом останніх трьох місяців стикалися 67% опитаних віком від 11 до 17 років. Майже чверть самі стали жертвами булінгу, при цьому майже половина з них нікому не розповідали про ці випадки [1]. Тобто, можливо стверджувати про динаміку розвитку та поширення булінгу на території України, що беззаперечно призводить до незадовільного стану прав дитини в нашій країні.

Дослідник Д. Ольвеус зазначив, що: булінг – це навмисна, систематична, повторювана агресивна поведінка, що ґрунтується на нерівності соціальної влади або фізичної сили [3]. Тобто, з юридичної точки зору булінг проявляється у застосуванні до «жертви» булінгу психологічного або фізичного насилля. Оскільки, найчастіше булінг проявляється у шкільному віці, то це призводить до порушення права на освіту, яке закріплене у ст. 53 Конституції України від 28.06.1996 року. Зокрема, стаття Конституції України зазначає: «Держава забезпечує доступність... освіти» – у випадку прояву

булінгу в шкільних умовах, порушується саме можливість доступності освіти, як соціального блага.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року: представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом [4]. Ч. 2 ст. 23, конкретизує в інтересах яких громадян органи прокуратури можуть здійснювати процесуальні та інші дії: «.. якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття..». Тобто, можливо стверджувати про наявність у прокуратури не тільки повноважень на захист прав неповнолітніх, а обов'язку їх захисту – тобто, функції прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей.

Положення Закону конкретизуються у відомчому нормативному акті – Наказі Генеральної прокуратури України «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей» від 06.12.2014 року [5]. Відповідно до п. 11.1 прокуратури усіх рівнів повинні проводити перевірки щодо додержання прав дітей загальноосвітніх школах і професійних училищах соціальної реабілітації, будинках дитини при виправних колоніях – не рідше одного разу на півріччя.

Тобто, можливо стверджувати про наявність правової підстави для органів прокуратури здійснювати моніторинг та активно протидіяти булінгу у шкільному середовищі.

Проте, наразі органи прокуратури не використовують у повному обсязі правові можливості щодо протидії булінгу. На мою думку, одним із можливих варіантів залучення органів прокуратури до процесу запобігання булінгу є впровадження програми, яка є визнана міжнародною спільнотою – Olweus Bulling Prevention Program (OBPP) [7].

Ця програма була розроблена, вже згаданим, дослідником Д. Ольвеусом і запроваджена на державному рівні в цілому ряді держав, наприклад: Норвегія, США. Розглядаючи досвід Норвегії, то практика довела: при використанні цієї програми можна знизити кількість жертв і число переслідувачів на 30-50%, а крім того, зменшити кількість підліткових злочинів на кшталт злодійства, крадіжок, розбою, зґвалтувань [6, с. 45]. На мою думку, застосування органами прокуратури такої програми протидії булінгу значно підвищить рівень захисту прав дитини, крім цього, надасть прокуратурі додаткового важеля щодо протидії дитячій та підлітковій злочинності.

У США програма Д. Ольвеуса стала однією з базових програм превенції насильства серед дітей та підлітків, які реалізуються в США на державному та регіональному, зокрема, програма реалізується правоохоронними органами, проте без участі органів прокуратури, у яких відсутні такі повноваження.

Таким чином, підводячи підсумки можливо стверджувати, що органи прокуратури в Україні наділені широкими повноваженнями щодо захисту прав дітей, проте не реалізує їх у повному обсязі. Відсутність необхідного реагування проявляється у мінімальному рівні активності щодо протидії

булінгу, який набув значного поширення в освітньому просторі і значною мірою зменшує можливість реалізації гарантованого конституційного права на освіту, а отже стає передумовою розвитку несприятливих і соціально-небезпечних явищ (злочинність, правовий нігілізм тощо). Тому, наразі є крайня необхідність реалізації органами прокуратури усього спектру належних їм повноважень щодо захисту прав дитини від булінгу. В першу чергу така протидія може здійснюватися у підвищення активності щодо моніторингу ситуації забезпечення прав дитини в навчальних закладах. В подальшому, це можливість впровадження саме органами прокуратури програми – Olweus Bullying Prevention Program (OBPP), яка є взірцевою для протидії булінгу у світі.

Список використаних джерел:

1. Рада взялася за булінг у школах. Пропонують підвищити штрафи за фізичне або моральне знущання [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://tsn.ua/ukrayina/rada-vzyalasya-za-buling-u-shkolah-proponuyut-pidvischiti-shtrafi-za-fizichne-abo-moralne-znuschannya-1226832.html>
2. Социальные детерминанты здоровья и благополучия подростков. Исследование «Поведение детей школьного возраста в отношении здоровья»: международный отчет по результатам обследования 2009–2010 гг. / под ред. С. Currie и др. – Копенгаген : Европ. регион. бюро ВОЗ, 2012 г. (Сер. Политика охраны здоровья детей и подростков. – Вып. № 6).
3. Olweus D. Bullying at school: What we know what we can do. N.Y.: Wiley-Black – well, 1993.
4. Закон України «Про прокуратуру» [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#n195>
5. Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0016900-14>
6. Барліт А.Ю. Форми і методи подолання (мінімізації) соціально-педагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі / А.Ю. Барліт, О.О. Барліт // Горизонти освіти. – 2012. – № 2. – С. 44-46.
7. Olweus Bullying Prevention Program (2003) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.clemson.edu/olweus

Марченко В.Ю.

студент,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ДОКТРИНА «СРІБНОГО БЛЮДЦЯ» ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Інститут допустимості доказів є гарантією забезпечення принципу законності та верховенства права, реалізації положень п. 2, 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [4]. Проте проблема

допустимості доказів в теорії кримінального процесу та кримінальному процесуальному законодавстві вирішується неоднозначно. Наявна значна кількість підходів до визначення критеріїв допустимості доказів. Однією з таких концепцій є теорія «срібного блюдця», застосування якої в нашій державі вже мало місце. Тож виникла потреба дослідити її значення для науки кримінального процесу та вплив на національне кримінальне процесуальне законодавство України.

Доктрину «срібного блюдця» було розроблено в США. Вона є способом легалізації даних, які були спочатку здобуті суб'єктом в порушення закону, але потім прийняті судом від суб'єкта доказування (сторони захисту або обвинувачення), який не порушував процесуальний закон. Тобто, відповідно до даної доктрини, незаконно отримані дані, подібно плодам отруєного дерева, поміщеним на «срібне блюдце», ніби сануються і знову стають застосовними для правосуддя. Доктрина «срібного блюдця» застосовується в США при оцінці допустимості доказів з урахуванням тієї ролі, яку виконує особа, яка отримує відомості, а саме: якщо вона є суб'єктом доказування, то допущені ним істотні порушення закону виключають допустимість отриманого ним або з його ініціативи доказу, коли ж особа не є суб'єктом доказування і стороною – незаконно отримана нею незалежна інформація, тим не менш, може стати доказом після залучення до кримінального провадження в установленому процесуальному порядку [1, с. 364-365].

З огляду на те, що ця концепція є законною відповідно до Федеральних правил про докази США, можливо, для Америки такий підхід є прийнятним, проте в українській правовій системі він наразі не може бути застосованим перш за все через те, що існування такої норми на законодавчому рівні слугуватиме для різного роду провокацій, зловживань правоохоронних органів та незаконних способів отримання інформації.

Проте, слід погодитися з думкою Вапнярчука В.В., який зазначає, що в окремих випадках докази, зібрані відповідно до цієї доктрини, є допустимими. Прикладом може бути небезпідставна критика положення рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення положення ч.3 ст. 62 Конституції України від 20 жовтня 2011 року (справа № 1-31/2011) (це рішення, як вважається багатьма правознавцями, було прийняте у зв'язку зі справою Гонгадзе з метою неможливості використання в ній як доказів «плівок Мельниченка») [2]. Так, зокрема, на думку, судді Конституційного Суду В.І. Шишкіна, особи, які не є носіями владних повноважень, а також особи, які хоча і є носіями владних повноважень, але до їхньої компетенції не належить здійснення оперативно-розшукової діяльності, можуть учиняти дії щодо збору інформації (право за ст. 34 Конституції України). Здобуті в результаті таких дій фактичні дані можуть бути сприйняті органами слідства і судом як допустимий доказ, особливо якщо вони додатково підтверджуються свідченнями під протокол безпосереднього отримувача такої інформації [3].

Крім того, на нашу думку видається прийнятним введення інституту крайньої необхідності до кримінального процесуального законодавства (в контексті реалізації доктрини «срібного блюдця»). Доволі часто виникають

ситуації, коли для запобігання або припинення правопорушення необхідно порушити закон. За аналогією з кримінальним правом можна визначити, що якщо відвернена шкода буде більша за шкоду, заподіяну протиправними діями, що були направлені на збирання доказів, то такі докази є допустимими. Досить цікавий приклад на підтвердження цієї позиції наводить Ю. К. Орлов: священнослужитель, порушуючи таємницю сповіді, видав жінку, яка навмисно заражала чоловіків Снідом [6, с. 101].

Також досить обґрунтованою видається позиція Р. Г.-В. Локка, який пропонує ввести спеціальний процесуальний порядок для процедури збирання доказів, за якої неуповноважені учасники процесу – захисник, підозрюваний, обвинувачуваний, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники – вправі збирати тільки письмові документи шляхом подачі запитів і клопотань, а також надавати документи, технічні носії інформації і предмети, які за збігом обставин опинилися в їх розпорядженні. Спеціальні дії зазначених суб'єктів, спрямовані на виявлення, вилучення й одержання технічних носіїв інформації і предметів, є незаконними й отриманий у результаті таких дій об'єкт повинний бути визнаний недопустимим доказом [5, с. 8].

Підсумовуючи, слід зазначити, що доктрина «срібного блюдця» наразі не може бути застосована в Україні, зокрема, через наявну позицію Конституційного Суду України та законодавчої неврегульованості даного питання. Тому ми пропонуємо внести зміни до Кримінального процесуального кодексу України, закріпивши в ньому інститут крайньої необхідності та положення щодо можливості визнання допустимими доказів, зібраних в результаті спеціальних дій, спрямованих на виявлення, вилучення й одержання технічних носіїв інформації і предметів, суб'єктами, що не уповноважені вчиняти зазначені дії, якщо такі докази свідчать про невинуватість особи, або про винуватість, якщо буде доведено неможливість отримання таких доказів у законний спосіб і їх виняткова важливість для досудового розслідування, та за умови передачі таких доказів належним суб'єктам у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

Список використаних джерел:

1. Боруленков Ю.П. Юридическое познание в процессуальной, оперативно-розыскной и частной детективной деятельности // Владимир. – 2009. – С. 364.
2. Вапнярчук В.В. Щодо концепцій недопустимості доказів // Науковий журнал: Право і суспільство. – 2016. – № 5. – С. 162-166.
3. Граждане имеют право собирать доказательства по уголовному делу – судья Конституционного Суда: Разъяснение судьи Шишкина П Интернет-издание «Дорожный контроль» (24.07.2015) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://roadcontrol.org.ua/node/2747>.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
5. Локк Р. Г.-В. Истребование, использование и предоставление письменных документов и носителей информации в ином виде как способ получения доказательств по УПК РФ: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. // Саратов, 2006. – 22 с.
6. Орлов Ю. К. Основы теории доказательств в уголовном процессе / Ю.К. Орлов. – Научно-практическое пособие // М., Проспект, 2000. – 144 с.

Мясникович Д.С.

магістр,

Запорізький національний технічний університет

ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Судово-психологічна експертиза неповнолітніх є одним з складних видів експертизи.

Актуальність зазначеної проблематики визначається практичним значенням використання спеціальних психологічних знань в практичній діяльності. Особливого значення вони набувають під час розкриття кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми. Саме психологічні знання дозволяють об'єктивно встановити і оцінити психологічні аспекти щодо психічного стану неповнолітніх.

Дії неповнолітніх які вчинили кримінальні злочини, або є підозрювані у вчиненні злочинів вимагає певних процедур розслідування на різних етапах досудового слідства та судового розгляду. Дослідження поняття, призначення судово-психологічної експертизи неповнолітніх вимагає подальшої розробки й удосконалення.

Певним аспектам проблематики проведення судово-психологічних експертиз щодо неповнолітніх присвячені роботи таких авторів як: В.М. Шерстюк, О.В. Яроша, І.І. Озерський, Ю.І. Ємець, Т.В. Савкіна, С.С. Охрименко. Проте на сьогоднішній день ми не можемо достовірно сказати що проблема судово-психологічних експертиз щодо неповнолітніх, вирішена або вдосконалена.

Судово-психологічна експертиза, як визначає Р.Я. Лемик, це інститут юридичної психології, що, як правило, застосовується в цивільному, кримінальному і, рідше, в адміністративному провадженні, тобто у справах, підвідомчих суду [1].

Судово-психологічна експертиза, за словами О.В. Яроша, дозволяє об'єктивно визначати міру покарання з урахуванням реальної мотивації, рівня усвідомленості неповнолітніми їхніх дій, індивідуально-психологічних якостей особистості обвинувачених і особливостей поведінки, що не може бути правильно оцінене без застосування психологічних методів [2].

Судово-психологічна експертиза спрямована на дослідження змісту делінквентної поведінки або непричетності неповнолітнього до неправомірних вчинків.

Метою тези є аналіз та уточнення призначення судово-психологічних експертиз щодо неповнолітніх.

Важливим у судово-психологічній експертизі є вибір експерта-психолога з метою точного висновку, що саме призвело до скоєння злочину. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх проводиться для виявлення особливостей уваги, мислення, пам'яті та суджень.

Обмеження у цьому виді експертиз може бути пов'язане віковою характеристикою підлітка. Часто протиправні дії підлітка здаються неприродними, незрозумілими, маломотивованими або зумовленими багатьма факторами.

Під час проведення судово-психологічної експертизи неповнолітніх здійснюється встановлення:

- 1) індивідуально-психологічних особливостей підлітка, відносно якого проводиться експертиза;
- 2) рівня сугестії, наївності, фантазування, впливу даних характеристик на показання підлітка;
- 3) основних мотивів діяльності й поведінки обвинуваченого підлітка та їх впливу на неповнолітнього в повсякденному житті;
- 4) рівня розвиненості емоційно-вольової сфери підлітка (схильність до афекту, наявність фізіологічного чи патологічного афекту в момент скоєння злочину);
- 5) відповідності рівня розумового розвитку підлітка його віку;
- 6) можливості конкретного підлітка брати участь у судовому засіданні й виступати в залі суду;
- 7) ступеня усвідомлення підлітком конфліктної ситуації і впливу його суб'єктивної оцінки на його дії під час скоєння злочину [3].

Головним питанням судово-психологічної експертизи неповнолітніх можемо назвати, питання про те, чи є показання неповнолітнього плід його фантазії, наскільки підліток залежить від дорослих і однолітків, чи може він керувати власними діями та контролювати свою поведінку.

Судово-психологічну експертизу неповнолітнього як правило проводить експерт-психолог, тому у разі групового злочину дає можливість виявити: неформального лідера групи; неповнолітніх у групі, які найбільшою мірою піддаються впливу дорослих чи однолітків, мають той або інший тип асоціальної або наближеної до неї поведінки; тип акцентуації підлітка; рівень психічного та розумового розвитку членів групи. Це у подальшому допоможе виявити та оцінити вину кожного, хто може бути причетним до скоєння злочину.

Підставою для призначення експертизи можуть бути вік до 16 років або неповноліття (16-18 років) потерпілого, дані про провокаційну поведінку жертви злочину, суперечності її показань, дані про пасивну поведінку потерпілого за наявності явного насильства й загроз із боку винного [2].

Таким чином можемо зробити висновок, що для розслідування кримінальних справ в яких фігурують неповнолітні, згідно кримінально-процесуального кодексу України стосовно неповнолітніх, повинна призначатись судово-психологічна експертиза, мета якої – надати максимальну відповідь на поставлені питання, ґрунтуючись на аналізі матеріалів кримінальної справи та встановленні суттєвих для кримінального провадження особливостей психічної діяльності неповнолітніх (підозрюваних, обвинувачених, потерпілих, свідків).

Список використаних джерел:

1. Лемик Р. Я. Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі України (проблеми теорії та практики) : дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / 2004.
2. Ярош О. В. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх, обвинувачуваних за агресивні злочини : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06 / 2008.
3. Макаренко С. С. Особливості використання судово-психологічної експертизи в кримінальному процесі: Проблеми сучасної психології. 2010. вип. 7. С. 384.
4. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. Київ, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

НОТАТКИ

НОТАТКИ

НОТАТКИ

Наукове видання

ПРАВО: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА

**МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Н. Кузнєцова

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 21.12.2018. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 10,68. Тираж 100. Замовлення № 1218/36.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво «Молодий вчений»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
Телефон: +38 (0552) 39-95-30
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5761 від 09.11.2017 р.